Ben van Haren

De Krant in Vlaa

GEMEENTE VLAARDINGER-AMBACHT.

De BURGEMEESTER van VLAARDINGER-AMBACHT verklaart , dat het noodzakelijk is, dat Dirk van der Inde
geboren op 16 Maart 1911 te Vlaardingen
wonende te Vlaardinger-Ambacht, Grijsstraat
ter uitoefening van zijn functie als
zich na 23.00 uur op den openbaren weg bevindt.

VLAARDINGER-AMBACHT, 10 Me
De Burgemeester voornoe

Stempel van den Orts- of Feldkommandant :

Hierdoor bevestigen wij dat

De heer B.v.Haren

als ~~verslaggever~~/correspondent verbonden is aan:
HET NIEUWE DAGBLAD
Wij verzoeken u ~~haar~~/hem alle faciliteiten te verlenen, welke voor de uitoefening van ~~haar~~/zijn functie nodig zijn.

Het weergeven van de Vlaardingse persgeschiedenis in een beperkt aantal bladzijden is geen eenvoudige opgave. Immers, de geschiedenis van Vlaardingen gaat zeer ver terug en de media breiden zich nog dagelijks uit. Was er eerst een eenzame boodschapper, die het risico liep vermoord te worden om de woorden die hij overbracht, nu krijgen we langs elektronische weg van alles en overal beelden en boodschappen op pleinen, in huiskamers, op onze werkplek of mobiele telefoon geprojecteerd. Met of zonder afzender.

Onder het begrip 'de pers' schaart men thans ook medewerkers van organen die niets met het geschreven woord en drukwerk van doen hebben. Daarom heet mijn artikel 'De Krant in Vlaardingen' en begin ik met het aanstippen van enkele relativerende feiten. Daarna volgt een algemene beschrijving van de ontwikkeling van de krant in Europa, Nederland en Vlaardingen. Chronologisch behandel ik de verschillende Vlaardingse kranten. Achteraan volgen de invloed van de drukkers, de steeds tussen Biersloot en haven gevestigde burelen en een eigentijdse column. Tenslotte een opgave van geraadpleegde lectuur en personen.

De Krant in Vlaardingen is een weerslag van bijna een halve eeuw eigen ervaringen in krantenland, van onderzoek in archieven en bibliotheken, raadpleging van zelf bewaarde stukken, gesprekken met (oud-) collega's en andere betrokkenen.

BEN VAN HAREN
Vlaardingen, augustus 2002.

Wat is een krant?

OPA's draaien er op in de twintigste eeuw. Met de toename van ongevraagd drukwerk, verpakkingsmateriaal en de recyclinggedachte is overigens het aandeel van de krant in de inzamelingsacties voor oud papier, afgekort OPA, teruggelopen.

Stevig en isolerend pakpapier, vindt de zuinige marktkoopman een krant. Hard toiletpapier was het in jaren van armoe en schaarste. Ideaal materiaal is het om blaaspijltjes van te draaien en om een muts of boot te vouwen.

In het jaar 105 is het papier in China uitgevonden, zo melden geschiedenisboekjes, maar volgens recente archeologische vondsten bestond papier al in de Westelijke Handynastie, van 206 voor tot 25 na Chr. Pas rond 1400 bereikt papier onze contreien.

Een gazet, Zeitung, courant of nieuwsblad?

Gaceta was de naam van het muntje waarvoor in Venetië omstreeks 1500 geschreven nieuwsbrieven te koop waren.

Tijdingen verspreidden vorsten, kloostergemeenschappen en kooplieden sinds de middeleeuwen om elkaar op de hoogte te stellen van wat hier en daar gebeurde.

Courant (of lopende) was een toevoeging, die wees op de regelmaat van verschijning en de voortgang van de ontwikkeling van het beschreven nieuws.

Nieuwsballaden waren op rijm gestelde vertellingen, te vergelijken met wat voorheen rondreizende minstreels aan informatie rondbazuinden, die na de uitvinding van de boekdrukkunst als vlugschrift verschenen.

Wie maken de krant?

Costers zonen noemen zich Nederlandse drukkers, naar Laurens Jansz Coster (1405-1484), die vooral in eigen land wordt geëerd als uitvinder van de boekdrukkunst, maar daarbuiten die lof niet altijd krijgt.
Vier eeuwen voor hem vervaardigden Chinezen en Koreanen al drukwerk met losse symbolen of letters.

(Nieuws)Schrijvers heten de mannen die in de middeleeuwen aan hoven, in kloosters of als particulier ondernemer het geschreven woord leveren. Zij behoren tot het selecte groepje dat lezen en schrijven heeft geleerd.

Eigenaren van drukpersen en papierleveranciers krijgen in latere jaren steeds meer belang bij het maken van drukwerk, waaronder kranten. De groei van de behoefte om op papier, materiële en geestelijke, boodschappen onder de aandacht te brengen neemt toe naarmate het onderwijs meer lezers aflevert.
De leerplicht dateert uit 1900. Pas in 1874 wordt kinderarbeid bij wet verboden in Nederland.

Wat is de oudste krant ?

Kranten zijn door de jaren heen verzameld. Gelukkig niet alleen voor eigen hergebruik of het spekken van verenigingskassen. Ook als historisch document zijn kranten bewaard en die verzamelingen geven een beeld van de ontwikkeling van de krant. Als boodschapper, als mededelingenblad, als spiegel van de maatschappij en als grafische kunstuiting.
In 1946 ontdekt de Zweed Folke Dahl, dat de in zijn geboorteland verschenen *Poch Och Inrikes Tidninger* van 1644 helemaal niet de oudste krant van Europa is, zoals altijd was beweerd. Hij stuit op veel oudere buitenlandse kranten, Duitse kranten uit 1609 en uit Nederland de *Courante uyt Italien, Duytslandt, &c.* van 14 juni 1618 van Caspar van Hilten en een exemplaar van de *Tijdinghe uyt Verscheyden Quartieren* uit 1629 van Broer Jansz. In die laatste staat een ooggetuigenverslag van de onthoofding van Van Oldenbarnevelt in Den Haag .
Het oudste Nederlandse krantenbezit in de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag is de *Weeckelijcke Courante van Europa* nr.1 van 8 januari 1656 van uitgever Abraham Casteleyn uit Haarlem. Zijn, na verhoogde verschijningsfrequentie, *De Opregte Haarlemsche Courant* genoemde uitgave wordt overigens als eerste landelijke Nederlandse krant aangemerkt. Met Pieter 't Hoen, die eind achttiende eeuw de opiniërende berichtgeving introduceerde in zijn *Post van den Neder-Rhyn* en Hak Holdert, die vorige eeuw

Veel verenigingen in Vlaardingen hebben hun eigen opa's; dit zijn de oud papier-mannen van de voetbalvereniging H.V.O. voor hun bus. (CvvH)

De Telegraaf groot maakte, staat Casteleyn in het Persmuseum ten voorbeeld als Nederlands 'courantier', krantenmaker.
"Het huidige dagblad heeft zijn wortels in de Gouden Eeuw, toen Amsterdam uitgroeide tot hét perscentrum van Europa," meldt de website van het Persmuseum in de hoofdstad. De in oktober 2001 daar geopende vaste expositie 'Start de persen!' geeft de geschiedenis van de Nederlandse krant van 1600 tot heden weer, meldt de toelichting in Amsterdam.
In de muur van het Dagbladmuseum in Antwerpen is een steen gemetseld met de tekst "Hier heeft gewoond Abraham Verhoeven die in 1605 het eerste niewsblad der wereld drukte en uitgaf." Directeur/conservator George Blommaert beweert dat Verhoeven de eerste journalist, drukker, uitgever en verkoper van een krant was. Zijn *Nieuwe Tydinghen* verscheen overigens pas vanaf 1620 met vaste regelmaat maar de wereldberoemde *Times* zou er zijn naam aan ontlenen.
Een andere landsgrens overstekend, is in het internationale Zeitungsmuseum in het Duitse Aken een nog oudere krant te aanschouwen. Op enkele meters van de plek waar Paul Julius Reuter in 1850 met 40 postduiven zijn internationale nieuwsagentschap begon in de Pontstrasse, ligt een *Neu Zeitung* uit 1588 in de eerste vitrine van de permanente expositie in het gemeentelijke museum. Het is het oudste exemplaar in de verzameling, die Oskar von Forckenbeck begint als in 1854 een tijdens een boottrip door Nederland aangetroffen krant hem fascineert. Wanneer hij in 1898 overlijdt, is zijn collectie uitgegroeid tot 80.000 exemplaren en nadien ruim verdubbeld. Een Franse krant op luciferdoosjesgrootte en een Amerikaanse als wandversiering zie je in de zaal curiosa. Het oudste exemplaar ligt naast voorbeelden van de uit 1609 stammende weekkranten *Relation* uit Straatsburg en *Avisa* uit Wolfenbüttel, de oudste dagkrant van 1650 uit Leipzig en uit Nederland de *Amsterdamsche Courant* van 19 mei 1744 als eerste krant met advertenties.
Een Vlaardingse krant heb ik in Aken niet gevonden, wel uitgaven uit Schiedam en *De Maasbode* van 12 mei 1889 uit Rotterdam als oudste uit deze regio.
Langs de Nieuwe Maas komen in 1666 de *Rotterdamsche Zaterdagsche Zeetijdingen* en de *Rotterdamsche Zee- en Posttijdingen* van de drukpers. Aan het begin van de achttiende eeuw komt Luder Baltz in Rotterdam met de eerste *Rotterdamsche Courant*, die verschijnt op maandag, woensdag en vrijdag. Het oudste exemplaar, dat in het Gemeentearchief van de Maasstad ligt, is nr. 64 van 22 december 1717.

Vlaardingen

In Vlaardingen wordt overigens een eerder in Nederland vervaardigde krant bewaard. Het is de *Gazetta D'Amsterdam* van 14 september 1673 in de bonte verzameling kranten van Jan Anderson. Een in het Italiaans gestelde uitgave van de joodse drukker David de Castros Tartas uit Amsterdam. Hij bevat naast veel buitenlands nieuws een bericht over de inname van Naarden door de Prins van Oranje, na een beleg van drie dagen. Voor zover nu bekend is het een van de oudste, bewaard gebleven, joodse kranten ter wereld. Een enkele maanden ouder exemplaar, van 30 maart 1673, heeft Anderson aan een museum in Israel geschonken.
De eerste krant in Vlaardingen is in 1804 ook door een jood gemaakt. Jacob Belinfante, telg uit een voor de inquisitie gevluchte Portugees-joodse familie. Hij houdt het in deze dan armlastige stad na negen maanden met 117 nummers van de *Vlaardingsche Courant* voor gezien en keert terug naar Den Haag om zijn journalistieke loopbaan met veel succes te vervolgen.
Van die eerste 'Vlaardingse krant' zijn op verschillende plekken exemplaren bewaard gebleven. In het Stadsarchief van Vlaardingen ligt de complete uitgave van de *Vlaardingsche Courant* uit 1804. Het Persmuseum in Amsterdam bewaart ook enkele stuks, waaronder het eerste nummer. Hetzelfde geldt voor de volgende *Vlaardingsche Courant*, die verscheen van 1869 tot 1901, het jaar waarin oprichter J.F.C. Brückwilder overlijdt. In de Koninklijke Bibliotheek zijn van deze, om zijn speciale uitgaven voor de visserij internationaal bekende en vele malen bekroonde, krant de jaargangen vanaf 1882 te vinden.

Krantenstad

Vlaardingen is een krantenstad genoemd in de twintigste eeuw. Om de verscheidenheid aan journalistieke produkties die er verschenen en om de strijd die uitgevers, ondanks alle verschraling, er blijven voeren.
De oudste 'plaatselijke' krant, zo schreef stadsarchivaris M.C. Sigal Jr. in 1920, is de *Vlaardingsche Courant*, in 1804 gestart door Jacob Belinfante uit Den Haag. Deze telg uit een Portugees-joods geslacht heeft veel betekend voor de Nederlandse journalistiek, zo is recent gebleken. Hij is de aartsvader van een al twee eeuwen bestaande journalistendynastie en grondlegger van de Nederlands/Belgische parlementaire verslaggeving, zo plozen twee van zijn nazaten uit. Hierover verschenen in 2001 enkele publikaties.
Aan het begin van de twintigste eeuw telt onze Haringstad vier plaatselijke kranten, die ook in Vlaardingen gedrukt worden t.w. *Vlaardingsche Courant*, *Nieuwe Vlaardingsche Courant*, *Goedkoope Vlaardingsche Courant* en *De Vlaardinger*.
Vijftig jaar later zijn er dertien verschillende kranten met eigen nieuwsleveranciers in Vlaardingen. Naast het enige overgebleven nieuwsblad *Nieuwe Vlaardingsche Courant* (driemaal per week) maken professionele redacties van zes dagbladen, *Het Vrije Volk*, *Rotterdamsch Nieuwsblad*,

Het Rotterdamsch Parool, *De Rotterdammer*, *Het Nieuwe Dagblad* en *Trouw* dan hun Vlaardingse pagina's. Bovendien hebben landelijke dagbladen als *De Waarheid*, *Nieuwe Rotterdamsche Courant*, *Algemeen Dagblad*, *De Tijd* en *Volkskrant* een eigen Vlaardingse correspondent. Een van hen werkt tevens voor het Algemeen Nederlands Persbureau. Deze correspondenten doen dit journalistieke werk naast hun normale job als plaatwerker, kantoorbediende, onderwijzer of inkoper. Dagelijks zijn minstens drie Vlaardingse persfotografen in touw, die regelmatig collega's uit Rotterdam op hun werkterrein tegenkomen.
In die periode zet ik als zestienjarige mijn eerste schreden op het journalistieke pad. Als medewerker en beperkt door studie, een vaste baan, 21 maanden militaire dienstplicht en vrijwilligerswerk, schrijf ik voor diverse kranten. Pas na veertien jaar kan ik, inmiddels getrouwd en vader van vier kinderen, volledig kiezen voor het prachtige beroep van journalist. Na vijf jaar parttime/freelancen als sportredacteur voor dit op de Rechter Maasoever snel uitdijende nieuwe medium treed ik in 1970 als redacteur Vlaardingen in dienst bij *De Havenloods*, het eerste journalistiek geleide huis-aan-huis weekblad van Nederland. Enkele jaren later stap ik over naar *Het Vrije Volk*.

De Vlaardingse pers volgt in 1954 wethouder Teun de Bruijn op de voet als die het startsein geeft voor de ontwikkeling van de Westwijk. Vlnr:Piet Halkes met hoed (Het Nieuwe Dagblad), ? , Koos Delhaas (Rotterdammer), Jan de Kluyver (Het Rotterdamsch Parool) met pen in de aanslag, Jan Groeneveld (Trouw) en Dirk van der Ende (ANP, Algemeen Dagblad en NRC). (CSV)

Krantenland staat in die jaren bol van de veranderingen. 'Zuilenkranten' kiezen voor één landelijke uitgave of voor groot-regionale edities in hun sterkste gebieden, andere kranten reageren met concurrerende reorganisatiemaatregelen. Plaatselijke edities worden opgeheven of juist versterkt, plaatselijke kranten worden verkocht of gaan over tot gratis (huis-aan-huis)verspreiding.
Het snelgroeiende Vlaardingen eet van alle walletjes mee. *Trouw*, *Het Rotterdamsch Parool*, *De Rotterdammer* en *Het Nieuwe Dagblad* verdwijnen in de jaren zestig/zeventig van het plaatselijke toneel, maar *Rotterdams Nieuwsblad* en *Het Vrije Volk* investeren juist in extra personeel en papier. De enige plaatselijk krantenuitgever met eigen drukkerij, Dorsman & Odé, koopt voor het eerst in zijn dan bijna honderdjarige bestaan in 1962 een rotatiepers. De *Nieuwe Vlaardingsche Courant* wordt zelfs eens per week huis-aan-huis verspreid. Het in september 1950 gestarte advertentieblad *Groot Vlaardingen* ziet zich genoodzaakt meer dan predikbeurten tussen de reclameboodschappen te plaatsen.

Verschraling

Na een korte oplevingsperiode van pluriformiteit in de plaatselijke pers slaat uiteindelijk toch de verschraling toe. Landelijk èn plaatselijk. Een opgave uit 1963 van de Vereniging Nederlandse Dagbladpers, de uitgeversorganisatie, telt 167 regionale bladen, die slechts één-, twee- of, zoals de NVC, driemaal per week verschijnen bij ongeveer 900.000 abonnees en 99 dagbladen met 3,4 miljoen lezers.
In 1968 heeft Nederland nog 82 dagbladtitels, die onder 56 hoofdredacties verschijnen bij 35 zelfstandige uitgevers en naar in totaal 3,8 miljoen betalende lezers gaan. Er volgen jaren met weliswaar enigszins aangedikte oplagecijfers (om advertentietarieven te kunnen handhaven), waarin het aantal krantenabonnees stijgt, maar het aantal zelfstandige dagbladen terugloopt. Ons land ontzuilt, ether- en huis-aan-huisreclame beconcurreren de traditionele uitgaven.
In 1990 registreert het Centraal Bureau voor de Courantenpubliciteit (Cebuco) een totale betaalde oplage van 4,7 miljoen voor 75 dagbladtitels, onder ongeveer 40 hoofdredacties en 20 uitgevers. Nu, in 2002, telt ons land 4,2 miljoen dagbladkopers, met nog maar een keuze uit 33 titels van 26 hoofdredacties en 9 uitgevers.
Van de drie grootste uitgevers, PCM, Wegener en De Telegraaf, die negentig procent van de abonnees delen, zijn er op de plaatselijke krantenmarkt in Vlaardingen toch nog twee actief, zij het niet in de sector dagbladen.
Het laatste dagblad met een Vlaardingse editie verdwijnt als *Het Vrije Volk* in 1991 fuseert met het *Rotterdams Nieuwsblad* tot het *Rotterdams Dagblad*. De 'Waterweg'-redactie van deze fusiekrant verlaat in 1997 bovendien Vlaardingen om, in lijn met de uitgeverspolitiek, onder hetzelfde dak plaats te nemen als de commerciële afdeling en de redactie van huis-aan-huisblad *MaasposT*, in Schiedam. Dit jaar zijn commercie en redactie van *MaasposT* weer verhuisd, naar het hoofdkantoor in Rotterdam.
De uitgeverij van het enige overgebleven regionale dagblad, die al sinds de opheffing van *Het Vrije Volk* als landelijke krant in 1970 speelbal is van de grootmachten onder de Nederlandse uitgevers (=drukkers), begon deze wekelijkse huis-aan-huisuitgave in 1994. In dat jaar fuseren *De Havenloods* en *Groot Vlaardingen*, waarbij Wegener de omstreeks 1975 overgenomen titel *Nieuwe Vlaardingse Courant* na 121 jaar schrapt.

AARTSVADER JACOB START EERSTE VLAARDINGSCHE COURANT

Ons land is volop in ontwikkeling als de eerste *Vlaardingsche Courant* verschijnt op 2 januari 1804. De vlucht naar Engeland van stadhouder Willem V in 1795 heeft geleid tot de Bataafse Republiek, op zoek naar een nieuwe bestuursvorm, met meer kans op binnenlandse vrede en welvaart. Wijze Orangisten en Patriotten vinden een diplomatieke oplossing, die uiteindelijk in 1813 de weg zal vrijmaken voor de constitutionele monarchie in de Nederlanden, waarop na Napoleons Waterloo, twee jaar later, de stichting van het koninkrijk volgt.
In die tijd van druk diplomatiek verkeer begint Jacob Belinfante (1780-1845), telg uit een enkele eeuwen eerder voor de inquisitie gevluchte Portugees-joodse familie, in zijn geboortestad Den Haag zijn journalistieke carrière. Hij start in 1799 als 'Schrijver der *Haagsche Courant*' en heeft voor de vaderlandse journalistiek veel betekend. De oprichter van de eerste *Vlaardingsche Courant* wordt bijvoorbeeld gezien als de grondlegger van de parlementaire verslaggeving in ons land.
De oorlog tussen Engeland en Frankrijk maakt sinds 1798 visserij op de Noordzee vrijwel onmogelijk. Meer dan de helft van de bevolking van Vlaardingen is afhankelijk van de bedeling, als Belinfante met zijn plannen voor een *Vlaardingsche Courant* komt. Na ruim negen maanden constateert Jacob dat zijn missie hier is mislukt. Hij vervolgt in Den Haag zijn journalistieke loopbaan, met veel succes!

Condities

Zes jaar pas was het nakomertje Jacob van de Haagse rabbijn Tsadiek Cohen Belinfante en Hanna Paloma Belinfante toen zijn vader overleed. Hij komt onder de hoede van zijn bijna twintig jaar oudere, oudste broer Mozes, die een talenknobbel heeft en als tolk actief is binnen het corps diplomatique in Den Haag. In die nieuwsrijke omgeving gaat Jacob op negentienjarige leeftijd werken bij de *Haagsche Courant*. In 1802 richt hij met Mozes de firma Belinfante & Compagnie op 'tot het uitoefenen en drijven van een boekhandel voor gemeenschappelijke rekening en tot het uitgeven van enige boeken'.
Aan het eind van 1803 raakt de journalist Jacob zijn baan kwijt, omdat uitgeefster Weduwe De Groot stopt met de *Haagsche Courant* en zich terugtrekt in haar woonplaats Delft. Hij komt in contact met het stadsbestuur van Vlaardingen, dat hij vraagt om "consent tot het bij uitsluiting drukken en uitgeven van eene Vlaardingsche Courant met het Stedelijk wapen voorzien, op de firma van Belinfante & Comp.'"
Op 20 december 1803 verleent de Vlaardingse gemeenteraad aan de Firma Belinfante & Comp. het exclusieve recht tot drukken en uitgeven van een *Vlaardingsche Courant* met stedelijk wapen, voorlopig tot 1 januari 1816. Tien 'condities' worden hieraan gesteld.
De eerste voorwaarde betreft de betaling aan de gemeente van 100 gulden voor het eerste jaar, 200 in het tweede jaar en zo verder elk jaar honderd gulden hoger. 'Voor het tiende jaar 10 honderd gulden, het elfde jaar 1100 en het twaalfde jaar 1200 gulden' staat letterlijk in het stuk. Te betalen per kwartaal, de eerste termijn in april 1804.
Uit de in het Stadsarchief bewaarde financiële administratie, de Rekening van de Thesauriers, blijkt dat in het totaal van '373 gulden:5 stuivers:8 penningen ontvangst wegens Recognitiën tussen December 1803 en Meij 1804' de som van 25 gulden is begrepen, die 'Stadsdrukker Belinfante & Comp.' voor het eerste kwartaal betaalde. De volgende afrekening vermeldt de afdracht van nog eens vijftig gulden voor een halfjaar 'Recognitiën tot primo October 1804'.
De tweede voorwaarde is, dat de 'voordelen' van het tweede, derde en vierde nummer van 1804 aan het Weeshuis worden uitgekeerd, in de jaren 1805 tot 1815 telkens de voordelen van alleen het eerste nummer.
In voorwaarde nummer 8 staat het verbod aan de uitgever om elders een drukkerij of 'eenige courant' te beginnen. Hierop is een boete overeengekomen van 1.000 gulden voor ieder nog lopend jaar. "Tenzij met goede bewijzen aangetoond hij meer schade dan voordeel heeft,'" is de ontsnappingsclausule. In dat geval krijgt hij zelfs naar billijkheid de huur der lokalen terug.
Het gaat niet goed met de krant en op 3 oktober 1804 schrijft Belinfante de gemeenteraad dat hij met de uitgave stopt. Hij vraagt wat hij de gemeente nog schuldig is. Drie weken later besluit de raad de 'gewezen courantiers' ontslag van betaling te verlenen per 1 oktober, tevens voor de huur der lokalen per 1 november 1804 en hem begunstiging van drukwerk van de stad te verlenen.
In het Vlaardingse Stadsarchief zijn drie gemeentelijke boekwerkjes terug te vinden die door Belinfante & Comp. zijn vervaardigd. De 'Publicatie houdende instructie voor commissarissen tot het broodwegen, binnen de stad Vlaardingen', het 'Aanhangsel tot het reglement van orde voor de regtbank van crimineele en civile justitie der stad Vlaardingen' en het 'Reglement voor het gemeentebestuur der stad Vlaardingen'. In totaal zijn het 44 pagina's van 22 cm. Belinfante heeft volgens de gemeentelijke administratie in 1804 en 1805 bij elkaar aan druklonen 811 gulden en 19 stuivers ontvangen.
Niets wijst erop dat met Belinfante & Comp. de stad een inkomstenbron binnenhaalde zoals de voorwaarden in de overeenkomst van eind 1803 rijkelijk suggereren. Ik veronderstel dat ook de armen van de stad en het Weeshuis er niet wijzer van geworden zijn, hoewel in enkele nummers nadrukkelijk onder de titelkop vermeld staat dat de krant is uitgegeven 'ten voordeele der Armen'.

A4-tje

De eerste *Vlaardingsche Courant* is een velletje papier, ter grootte van een A4-tje, met aan de voorzijde de titelkop van 18 centimeter breed, waarin het stadswapen domineert. Ook het overige zetsel, meestal verdeeld over twee kolommen, heeft die breedte en staat dwarsgedrukt op de ongeveer zes centimeter die dan aan de zijkant overblijft. Dit heeft te maken met de op het drukken van boeken en pamfletten afgestemde zetspiegel.

Het eerste exemplaar opent met een 'Bericht aan 't publiek'. Daarin schrijft Belinfante 'na bekomen consent der Stads Regeering van Vlaardingen' elke maandag, woensdag en vrijdag een krant uit te geven en zich hier te vestigen ('metter woon begeeven'). De stad noemt hij even geschikt als vele andere plaatsen in de republiek om gegevens te verzamelen voor een alerte berichtgeving. Hij eindigt met de opmerking dat succes van zijn 'Etablissement' zal bijdragen aan 'den Bloei van eene Stad, thands met zoo veel recht het voorwerp der Liefdadigheid van alle Menschenvrienden.'

'Op last van den Raad der Stad Vlaardingen' beveelt aansluitend stedelijk secretaris P. Verkade de krant van Belinfante & Comp. aan bij de 'Ingezetenen der Republiek'. Hij noemt drie motieven. De gunstige ligging van zijn stad voor 'nauwkeurige en spoedige Correspondentie', welslagen van de onderneming kan enig 'Soelagement' geven aan de ongelukkig geworden stad waarvan het behoud voor de gehele natie van belang is en tenslotte omdat de Belinfantes 'zederd verscheide jaaren het geëerd Publicq niet zelden op belangryke en spoedige berigte hebben vergast.'

Ontwikkelingen in 'Spanje, Duitschland, de Fransche Republiek en Groot-Bretagne' staan verder in die eerste *Vlaardingsche Courant* beschreven. De buitenlandse berichtgeving overheerst ook in latere nummers, maar vanaf het tweede nummer komen we, vaak op de achterpagina, wat Vlaardingse en regionale informatie tegen. Onderaan de tweede, staande kolom verwijst een 'vervolg op de kant van deze bladzijde' naar de tekst, die dwars in twee kolommen de overgebleven ruimte vult.

Het regionale nieuws bestaat uit scheepvaartberichten, die bijvoorbeeld beschrijven dat schipper W. Aald op 30 december de haven van Hellevoetsluis is binnengezeild bij zuidwestenwind en dat bij Brielle niemand gepasseerd is. De dag later is het andersom. Dan passeert er niets bij Hellevoetssluis en vaart schipper E. Crooker van Brielle op naar Hellevoetsluis. De wind is naar het noorden gedraaid, lezen we in Belinfantes krant.

Cijfers over de ontwikkeling van de plaatselijke bevolking in het afgelopen jaar staan ook in de *Vlaardingsche Courant* van 4 januari 1804. Hieruit blijkt dat in 1803 van de 197 geboren kinderen 100 jongens gereformeerd en 14 rooms zijn, 76 meisjes zijn gereformeerd en zeven 'dochters' rooms gedoopt. De overlijdenscijfers van de afgelopen tien jaar staan er ook bij.

Staatjes met de prijzen van markten en beurzen als de Graanbeurs Schiedam worden afgedrukt en 'Toneel-Berichten' over voorstellingen in Den Haag en Rotterdam zijn vanaf het eerste nummer in de krant te vinden. Nieuws over boekverschijningen in de winkels van K. Nijkerk en P. Groeneveld te Vlaardingen zijn, net als advertenties over openbare verkopen en 'geneesmiddelen', zuinig gedrukt in aaneengeregen cursieve regels in kleinere letter.

Drukkerij

Er is veel eigen berichtgeving. Bijna een kwart van de ruimte in het derde nummer is besteed aan een klacht van de vorige werkgever van Jacob Belinfante, de Weduwe J. de Groot. Zij heeft post ontvangen die bestemd was voor de *Vlaardingsche Courant*, waarmee zij noch haar zonen iets te maken heeft. Een in haar *Binnenlandsche Bataafsche* nu *Delftsche Courant* opgenomen mededeling neemt Belinfante 'uit liefde der waarheid' over. In een (langer) naschrift verwijst Belinfante naar zijn werkzaamheden gedurende ruim vier jaren voor de *Haagsche Courant*, die De Groot tot einde december 1803 uitgaf. Tevens beveelt hij zijn nieuwe eigen krant aan, met de nadruk op het voordeel dat de ongelukkige inwoners van Vlaardingen ervan zullen hebben. Aansluitend meldt hij, dat post voor de *Vlaardingsche Courant* voorlopig aan boekverkoper J. Hendriksen in Rotterdam geadresseerd kan worden.

Toenmalig stadsarchivaris Sigal schreef in 1920 uitgebreid over onderzoek van de Haagse gemeenteraad en het Staatsbewind der Bataafse Republiek naar de plek waar Belinfante zijn krant drukte. Hij citeert uit brieven van Belinfante en het geraadpleegde Vlaardingse stadsbestuur, die beiden aangeven dat de eerste nummers bij Hendriksen in Rotterdam zijn gedrukt, maar dat ze in de loop van januari komen uit een eigen drukkerij van Belinfante aan de Agterweg in Vlaardingen. Merkwaardig genoeg noemt Sigal 25 jaar later in zijn artikelen over boekhandelaren en drukkerijen in Vlaardingen de naam Belinfante niet.

Op de voorpagina van de *Vlaardingsche Courant* van 16 januari 1804 lezen we dat de krant nu werkelijk in Vlaardingen wordt gedrukt. Opvallend is overigens dat onder de kop van die krant ook Weduwe De Groot te Delft vermeld staat als verkoopadres van de krant. Ook boekhandelaren in Amsterdam, Rotterdam, Alkmaar, Den Haag, Leiden, Haarlem en Utrecht zijn naast de overigens wel door Sigal beschreven Vlaardinger K. Nijkerk als verkopers in die *Vlaardingsche Courant* vermeld. De nummers 60 tot en met 65 in mei/juni hebben als onderkop 'mede uitgegeven te Middelburg, Goes, Schiedam en Maassluis'.

Op 5 maart staat voor het eerst in de krant de regel gedrukt

'Te Vlaardingen, ter Boekdrukkerije van Belinfante & Comp.' Een tekst die we ook tegenkomen in de uit 1804 en 1805 daterende gemeentelijke boekwerken, die in het Stadsarchief zijn bewaard. Straten en huisnummers ontbreken bij de namen van de uitgever en de boek- en krantverkoopadressen, een gebruikelijke zaak indertijd. Waar Belinfante werkelijk zijn Vlaardingse drukwerk heeft vervaardigd, komt verderop aan de orde.
De *Vlaardingsche Courant* no.117 van 28 september 1804 begint met het 'berigt' van Belinfante, dat dit zijn laatste krant is, omdat hij na twee, drie moeilijke maanden heeft geconstateerd niet verder te kunnen gaan. In een brief aan de raad noemt hij het gebrek aan voldoende advertenties als belangrijkste oorzaak.

Dynastie

Jacob is 24 jaar als hij in 1804 na de produktie van ruim honderd kranten in Vlaardingen teleurgesteld teruggaat naar Den Haag. Zijn naam als nieuwsbrenger groeit daar tot grote hoogte. Hij wordt in 1808 de eerste redacteur van de *Staatscourant* en blijft dat tot aan zijn pensionering in 1836. Jacob trouwt op 1 september 1809 in Amsterdam met zijn achternicht Rachel Belinfante, die ongetwijfeld ook een 'mooi kind' was. Zij stichtten een journalistendynastie, waarvan leden tot op de dag van vandaag, dus al twee eeuwen ononderbroken, betrokken zijn bij de nieuwsvoorziening in Nederland.

Als in 1815 in het kader van de voorzichtig ontluikende democratisering Koning Willem I tot openbaarheid van parlementsvergaderingen moet besluiten, krijgt Jacob Belinfante één van de drie beschikbare persplaatsen in de Tweede Kamer toebedeeld. Hij levert, tot aan de Belgische Opstand van 1830 ook vanuit Brussel, parlementsverslagen aan vrijwel alle kranten. Zijn zoons Joost en Isaac helpen hem van jongsaf. Als vader Jacob en zoon Joost met hun gezondheid gaan tobben, neemt Isaac het heft in handen.
Formeel richt in 1844 Jacob het eerste Nederlandse persagentschap op, het Nederlandsch (Haagsch) Correspondentiebureau voor Dagbladen. Hij doet dat met zijn vier kinderen. Naast zijn zoons werken ook de twee dochters (Hannah en Clara) mee. De oudste, Hannah, geboren in de nacht van 4 juli 1810 in Amsterdam, waar toen tot grote vreugde van haar moeder de Fransen binnentrokken, is getrouwd met achterneef Aron Belinfante. Hij heeft de zakelijke kant van het persagentschap in handen. Een jaar na de oprichting overlijdt Jacob.
Tientallen jaren later kiest 'zijn' persbureau, dat Associated Press en Reuter voorging, voor samenwerking met Vaz Dias en uiteindelijk gaat die combinatie op in het Algemeen Nederlands Persbureau (ANP).

№. 1. Woensdag, 5 Januarij. 1853.

DE MAASBODE.

NIEUWS- EN ADVERTENTIEBLAD,

VOOR SCHIEDAM, VLAARDINGEN, MAASSLUIS, ROZENBURG, BRIELLE EN HELLEVOETSLUIS.

Dit Blad verschijnt geregeld alle Woensdagen. De prijs is per drie maanden voor *Schiedam* *f* -.75 voor *Vlaardingen*, *Maassluis*, *Rozenburg*, *Brielle*, *Hellevoetsluis* *f* -.90. Voor alle andere steden *franco* per post *f* 1.05. — Alle Boekhandelaren en Postkantoren nemen bestellingen aan.

UITGAVE VAN

H. A. M. ROELANTS,

TE SCHIEDAM.

De prijs der Advertentiën, is van 1-6 regels *f* -.60, behalve 35 Cents zegelregt voor het Rijk. Alle regels daarenboven 10 Cents. Kapitale letters of vignetten betalen, naar de plaats die zij innemen. Alle advertentiën moeten Dingsdag vóór één uur ter drukkerij te *Schiedam* zijn.

DE MAASBODE UIT SCHIEDAM

In 1853 komt de zeven jaar eerder voor zichzelf begonnen Schiedamse drukker Mari Roelants met *De Maasbode*, Nieuws- en advertentieblad voor Schiedam, Vlaardingen, Maassluis, Rozenburg, Brielle en Hellevoetsluis. In Vlaardingen is 'korrespondent' J.A. Kanngiesser, die op 7 juli 1852 de uit 1825 daterende boekhandel/bibliotheek aan de Hoogstraat D11/12 heeft gekocht van gemeentesecretaris Reinier Kikkert.
"Dit blad verschijnt geregeld alle Woensdagen," vermeldt de uitgever. De abonnementsprijs is fl. 0,75 per kwartaal voor Schiedammers. In Vlaardingen, Maassluis, Rozenburg, Brielle en Hellevoetsluis wordt hij voor fl. 0,90 per

drie maanden bezorgd en in alle andere steden komt hij voor fl. 1,05 franco per post in de bus. Alle advertenties moeten voor dinsdag één uur ter drukkerij in Schiedam zijn.
Het doel van het blad, uitgelegd in de eerste uitgave, is publiciteit te geven aan de mening van de 'gematigde constitutionelen'. "Handhaving van orde en wet; bevestiging van ware vrijheid; geen blind ministerialismus; geen loutere toejuiching van Regering of Bestuurders; maar aan de andere kant geene voortdurende, onafgebrokene stelselmatige tegenkanting. Geen achteruitgang, maar ook geen ondoordachte stappen, geen te snelle vooruitgang," meldt de beginselverklaring.
De Maasbode is een vier pagina's tellend krantje op het formaat 17x28 cm. De voorpagina's beginnen met kennisgevingen en andere officiële berichten van burgemeester (C.A. van Bol'es) en wethouders van Schiedam, onder hun stadswapen afgedrukt en verder twee kolommen met politiek nieuws uit 's-Gravenhage, dat op pagina 2 wordt vervolgd. Op de binnenpagina's staan een 'Binnenlandsch Overzigt' met verslagen van vergaderingen van de Tweede Kamer, verkiezingsnieuws, onder het kopje 'Staten-Generaal' een verslag van gebeurtenissen in de Eerste Kamer en een 'Buitenlandsch Overzigt' met zinnetjes over zaken in andere landen, waarvan de namen cursief gedrukt zijn. Verder nog 'Binnenlandsche Berigten', meest uit Schiedam, soms uit Vlaardingen of een andere gemeente.
Zo behandelt *De Maasbode* van 22 'junij' 1853 een discussie in de Vlaardingse gemeenteraad over de paardenmarkt, die in die week plaatsvindt met een harddraverij aan de Maassluisschen straatweg waar een beker van 150 gulden gewonnen kan worden. "De A'damsche Crt berigt abusief de waarde van den zilveren beker ad. f 120 en den dag der Harddraverij op 23 in plaats van 22 dezer," is aan het eigen bericht toegevoegd. De overige ruimte is bestemd voor Marktberigten van de graanbeurzen van Schiedam en Rotterdam en 'Carga-lijsten' van schepen die Schiedam aandoen. Op de achterzijde heeft de Burgerlijke Stand van Schiedam, Vlaardingen, Maassluis, Rozenburg, Brielle en Hellevoetsluis een vaste plek, verder staat daarop doorlopende tekst en de advertentiën. Helemaal onderaan de zin 'Gedrukt bij H.A.M. Roelants, te Schiedam'.

Kikkert

De Vlaardingse correspondent, boekhandelaar Johan August Kanngiesser is in 1822 geboren in Nijmegen en als dertigjarige vanuit Utrecht naar Vlaardingen gekomen. Hij koopt voor 3200 gulden de winkel en woning van de jarenlang bijklussende gemeentesecretaris, Reinier Kikkert, die dan drie vrouwen heeft verloren, voor de vierde maal is gehuwd en op dat moment de zorg heeft voor 14 kinderen. Kikkert woont er allang niet meer zelf. Hij verhuisde in 1835 naar een woning aan de Kwakelsteeg, hoek Biersloot, maar handhaafde zijn in 1825 begonnen (kantoor)boekwinkel aan de Hoogstraat, die hij in 1827 uitbreidde met een 'openbare lees- en uitleenbibliotheek', de eerste van Vlaardingen. Kikkert treedt ook als drukker en uitgever op. Bij hem kon je voor één gulden een jaarabonnement op de Vlaardingse predikbeurten nemen. Hij drukte ze op een smalle reep papier af. Als gevolg van de invoering van een landelijke salarisregeling via de nieuwe gemeentewet stijgt in 1851 zijn jaarsalaris van 600 naar 1100 gulden en heeft hij geen neveninkomsten meer nodig.
Schiedammer Hendrik Adriaan Marius (roepnaam Mari) Roelants, geboren op 27 maart 1827, stopt *De Maasbode* na een jaar. Het laatste nummer van 28 december 1853 begint met een 'Berigt aan onze lezers', dat meer dan de helft van zijn voorpagina beslaat. Daarin schrijft 'de Redactie' te menen, 'bij de gewigtige gebeurtenissen die in het vaderland zijn voorgevallen' aan haar beginselen van 'gematigde constitutionelen' trouw geweest te zijn. "Ene zeer geachte hand liet dat nog onlangs schriftelijk weten met een vleijende hulde aan 'de gematigden en waarlijk liberalen zin, dien dit blad kenschetste." Aan belangstelling, deelneming en erkenning heeft het niet ontbroken, constateert de redactie overigens 'met leedwezen'. Een 'reden van geheel plaatselijke aard' betekent het einde van de krant. "De uitgevers van de *Schiedamsche Courant* en *De Maasbode* zijn overeengekomen dat de 'Bode' zal ophouden en dat voortaan alle krachten op het oudste blad, de *Schiedamsche Courant*, zullen worden vereenigd. Ondergeteekende heeft zich verplicht dit offer om der vriendschapswille aan zijne stadgenoot te brengen,"' schrijft H.A.M. Roelants. Hij dankt zijn abonnees en inzenders en verzoekt hen voortaan de *Schiedamsche Courant* te begunstigen. Deze krant was de vijftien jaar later tot burgemeester benoemde P.J. van Dijk (van Matenesse) in 1847 begonnen. Na 28 jaar moest deze burgemeester in verband met een financieel schandaal aftreden. Hoezeer politiek in de uitgeverij van die jaren een rol speelde blijkt uit de slotzin van Roelants, dat hij wel de Handelingen van den Gemeenteraad van Schiedam blijft drukken 'op octavo formaat. Prijs blijft 1 cent per bladzijde.'
Kanngiesser verkoopt na twaalf jaar zijn bezit tusen Hoogstraat en Havenstraat aan de eveneens in Nijmegen geboren en via Utrecht naar Vlaardingen gekomen Jacob Friederich Carl Brückwilder. Roelants heeft ook een band met Nijmegen. Hij werkt in 1843 bij Vierweg in Nijmegen en komt via Pieter Engels in Leiden in 1846 terug naar Schiedam om voor zichzelf te beginnen. De voorkamer in het huis van zijn vader aan de Nieuwstraat in Schiedam wordt boekwinkel. Hij koopt zich voor 250 gulden vrij van militie en verlooft zich in 1847 met Johanna Cornelia Jonker.
In 1849 verkast hij zijn bedrijf van het ouderlijk huis naar

de woning op de hoek Lange Haven/Korte Haven, die hij koopt van C. Pigeaud en waar hij na zijn trouwen in 1850 ook gaat wonen. Drie jaar later verschijnt zijn krant *De Maasbode* één jaargang. Roelants richt zich met succes op ander drukwerk. In 1862 breidt hij zijn drukkerij uit met het pakhuis Polen aan de Korte Haven, achter zijn hoekwoning en in 1864 en 1877 koopt Roelants nog meer aangrenzende panden aan beide havens aan. Dit geheel en de Korenbeurs van Schiedam heeft woninginrichter en designer Jan des Bouvrie omstreeks 2000 aangekocht en ontwikkeld tot een woon/winkel/horecacomplex.

A°. 1869. Zaterdag 2 October. N°. 1.

VLAARDINGSCHE COURANT.

Gewijd aan de belangen DER VISSCHERIJEN.

Algemeen Nieuws- EN ADVERTENTIEBLAD.

ARCHIEFDIENST DER GEMEENTE VLAARDINGEN Bibliotheek: B 2057 Stukken:

Abonnementsprijs voor 3 Maanden:
Voor Vlaardingen . . . . . ƒ 0.75.
Franco per post door het geheele rijk . . . . . 0.90.
Afzonderlijke nummers . . . . . 0.10.

Verschijnt elken Zaterdag.
Advertentien en verdere stukken uiterlijk Vrijdag namiddag tot 2 ure in te zenden bij den Uitgever.
(Brieven Franco.)

Advertentien van 1 tot 6 gewone regels en een Courant ƒ 0.65.
Elke gewone regel meer . . . . . 0.10.
Voor den werkenden stand en voor liefdadigheid, de helft van den prijs.
Bij abonnement is de prijs aanzienlijk minder.

BERICHT. DE GROOTE- OF ZOUTHARING-VISSCHERIJ

Aug. 23 C. Rijke, Maassluis, 80 ton, logger.
„ „ J. de Kromme, idem, 42 „ idem.

ONGELUKKIGE JACOB WACHT OP AFSCHAFFING DAGBLADZEGEL

Jacob Friederich Carl Brückwilder (1830-1901) start op 2 oktober 1869 de tweede *Vlaardingsche Courant.* Hij is dan drie jaar weduwnaar van Hendrica Cornelia Opwyrda. Zij was hem in 1864, met haar dienstbode, vanuit Utrecht gevolgd, enkele maanden nadat hij en boekbinder Wagenaar met vrouw en zoontje vandaar naar Vlaardingen kwamen. Waarschijnlijk wordt mevr. Brückwilder al in 1865 ziek, want dan komt een jongere zus van haar man bij de familie inwonen.

Volgens notariële akte koopt Brückwilder op 30 december 1863 een huis met daarin een winkelopstand aan de oostzijde van de Hoogstraat van boekhandelaar Johann August Kanngiesser. Het gaat om de vroegere boekwinkel van Reinier Kikkert, nu Hoogstraat 117, met een erf tot aan de Havenstraat en meerdere bouwsels. Volgens het bevolkingsregister van die beginjaren hebben op hetzelfde adres naast personeel van Brückwilder tevens een belastingfunctionaris, notarisklerk en hulponderwijzeres gewoond.

Het uitgeven van een krant acht Brückwilder in 1869 profijtelijk bij de afschaffing van de in 1812 onder Napoleon ingevoerde dagbladzegelbelasting. Hij spreekt bij de start van zijn krant over het uitvoeren van een oud voornemen. De van oorsprong Nijmegenaar heeft dan al enkele opvallende drukwerken op de markt gebracht.

Zijn eerste Vlaardingse produkties zijn waarschijnlijk een psalmenboek en 'Familieherinneringen van P. Kikkert' uit 1864. Heel bijzonder is zijn Vlaardingse Jaarboekje 1868, met gedichten van burgemeester Pieter Karel Drossaert en twee ingeplakte foto's. Ook mogen uit die beginjaren niet onvermeld blijven de onderwijsboekjes, over 'cijfer- en rekenkunst' (van meester Bronkhorst) en over het meten van een cirkelomtrek (van Alexander Kruseman). Evenzo het verslag van een 'Vreeselijk toneel op de Noordzee' (van Jan Storm), ten bate van weduwen en wezen.

Het jaarboekje 1868 bevat veel praktische informatie over de stad: Een bevolking van '8399 zielen', een vloot van 53 haring- en enkele koopvaardijschepen. Ook de namen van de rederijen en de tijden van het hoogwater staan erin. De stad heeft veel bootdiensten, via de rivier en via de Vlaardingsche Vaart. De afvaarten van pakschuiten naar Leiden, 's-Gravenhage, Delft, Utrecht, Maassluis, Rotterdam en Dordrecht zijn vermeld naast die van de stoomveren naar Brielle, Hoek van Holland, Oud-Beijerland, Gorinchem en Middelharnis. Een aantal gaat via Schiedam, Maassluis of Rotterdam. Ook de vertrektijden van de diligences naar Schiedam, Delfshaven en Rotterdam en de frequenties van de vrachtritten naar die plaatsen staan erin.

Het hoofdstuk 'Mengelwerk' volgt, met naast de gedichten van Drossaert enkele artikelen met Vlaardingen en de haringvisserij als onderwerp. De voor die tijd bijzondere foto-illustraties staan bij 'De Oude Buisjesdag' van J.H.

Niermeijer en bij 'Voor Vrouwen over vrouwen' van A.F. Stolk, met 'Verhef de vrouwen' en andere voor die tijd emanciperende teksten.
Een foto geeft het beeld van een stel vissersschepen in de monding van de Vlaardingse haven, gelegen tussen de Buitenweyde en het Westerhoofd met het oude baken en bomen langs de kade. In het Vlaardingse Stadsarchief, dat een jaarboekje bewaart met de vermelding 'uniek' waarin de havenfoto inmiddels van slechte kwaliteit is, liggen ook grotere litho's van dezelfde opname, die we hierbij afdrukken. De andere foto in het jaarboekje toont een poserende, mooie vrouw.

Zeevisserij

Dit eerste jaarboekje van Vlaardingen eindigt met 'Geen bijdrage' van Johan Gram, naar ik veronderstel een schuilnaam. Het is zo'n 'waarover moet ik schrijven'-column, waarin Vlaardingse visserijpronkstukken op een tentoonstelling in 's-Gravenhage de revue passeren. Uit zijn tekst blijkt dat de oorsprong van een soms nog gebruikte verwijzing naar medicinale kracht van haring, die in de twintigste eeuw als slogan in de visreclame is benut, van voor 1868 dateert. Columnist Johan Gram schrijft al over 'het ware spreekwoord: Nieuwe haring in 't land, alle ziekten van kant.'
In oktober 1869 maakt drukker/boekhandelaar J.F.C. Brückwilder dus zijn eerste *Vlaardingse Courant* aan de Hoogstraat. Hij start met een wekelijkse uitgave op zaterdag. 'Bericht.' is het kopje boven een verklaring op de eerste voorpagina over zijn intiatief.
Vlaardingen heeft recht op een eigen krant en de opheffing van de zegelbelasting heeft de bezwaren tegen de vervulling van die lang gekoesterde wens opgeheven. Het blad zal niet gewijd zijn aan politiek, maar hoofdzakelijk aan de belangen van de Zeevisscherij. "Onze Courant zal optreden als een orgaan voor een tak van handel en nijverheid, die totnogtoe in ons vaderland door de dagbladpers niet vertegenwoordigd werd." Over specifieke

Stickertje van Brückwilder (CPCvE)

Vlaardingse berichtgeving staat niets in de 'beginselverklaring.'
In nummer 17 staat al een mededeling dat de krant tweemaal per week gaat verschijnen 'vanaf 26 januari 1870 ook op woensdag'. De gemeente geeft Brückwilder honderd gulden subsidie per jaar. De waardering voor de krant wordt overigens niet gedeeld door alle Vlaardingse notabelen.

Nonsens

Het lid van Provinciale Staten, reder/koopman Ary Hoogendijk Jz (1800-1878) vindt het maar niks en dat maakt hij de actieve uitgever ook duidelijk. Deze Ridder in de Orde van de Nederlandsche Leeuw en de Christenorde van Portugal, president-kerkvoogd, voorzitter van de Spaarbank en het College van Regenten van het Weeshuis, vice-consul van Sicilië en Portugal en tot in Zuid-Amerika handel drijvende, schatrijke Hoogendijk schrijft de pas voor zichzelf begonnen Brückwilder op 18 februari 1870 een ontmoedigende, zeg maar, beledigende brief.
"Mijnheer! De koude heeft mij verhinderd eens tot U te komen en U te waarschuwen om niet langer in U blad zooveel nonsens uit te kramen," steekt Hoogendijk meteen van wal. Zijn handschrift in de brief, die deel uitmaakt van de Handschriftenverzameling van het Stadsarchief, is goeddeels maar niet volledig te ontcijferen. Daarom staan er puntjes op enkele plekken in de hier volgende rest van het citaat.
"Want het wordt op 't enfantiele point erg en alle belangstelling zal ook door 't verder .....onbeduidende gaan wijken; ik vind het ook een dwaasheid de uitgifte 2 maal 's weeks dat oppervlakkig voordeel zal mijns inziens lang eindelijk een massa zich onttrekken zullen want u blad vind nauwelijks stof eenmaal 's weeks tot lezen.
Ik schrijf het zo hier wat sterk op de man af. Maar vermeen dat te moeten doen en in het belang en dat voor de waardigheid dezer gemeente....."
Wat de nieuwe krantenuitgever met de brief heeft gedaan en of hij erop heeft geantwoord, heb ik niet kunnen nagaan. Hij is in ieder geval niet in de Vlaardingsche Courant gepubliceerd.
Hoogendijk schreef in die jaren zelf veel. Zijn publikaties verschenen in de periode dat Brückwilder zijn krant begon bij Gebr. Belinfante in 's-Gravenhage, leden van de familie van Jacob Belinfante die 65 jaar eerder de eerste *Vlaardingse Courant* was gestart. Later drukte de concurrent van Brückwilder, Dorsman & Odé, in zijn eind 1873 gestarte *Nieuwe Vlaardingsche Courant* artikelen af van Ary Hoogendijk Jz.

Waardering

De *Vlaardingsche Courant* van Brückwilder verwerft in de loop van de tijd zondermeer een uitstekende naam. Anthony Knottenbelt (1842-1931), gemeente-ontvanger van Vlaardinger-Ambacht, plaatsvervangend kantonrechter, notaris en lid van de gemeenteraad en het polderbestuur, schrijft er regelmatig in. Hij heeft, net als de oudere Hoogendijk, veel publikaties op zijn naam staan, is sociaal voelend en bijvoorbeeld betrokken bij liefdadigheidsfondsen, zoals het Weduwen- en Weezenfonds voor de Visserij. Zijn voor die tijd progressieve inslag komt tot uitdrukking in de steun, die hij als voorzitter van het Vlaardingse departementsbestuur geeft aan de sociale hervormingsgedachte van de landelijk secretaris Kerdijk van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen. De pleidooien van Kerdijk voor invoering van het algemeen kiesrecht vinden de andere bestuursleden in Vlaardingen te radicaal.

Van Knottenbelt verschijnt bijvoorbeeld een serie artikelen over het wetsontwerp Kinderarbeid in de *Vlaardingsche Courant*. Op het gebied van visserijberichtgeving verwerft de krant van Brückwilder grote faam. In het Stadsarchief herinneren enkele opvallende waarderingstekens hieraan. Zoals een fraaie medaille, die in 1892 is toegekend aan de *Visscherij Courant* van J.C.F Brückwilder te Vlaardingen op de internationale Visscherij- en Paardententoonstelling in Scheveningen met Koningin-regentes Emma als beschermvrouwe. Ook is er een diploma van de Parijse wereldtentoonstelling in 1900, die Brückwilder gezamenlijk met anderen van Franse autoriteiten ontving. Met afdrukken van de medailles zijn na verkrijging de titelkop versierd.

Leed

In zijn persoonlijk leven kende Brückwilder veel verdriet. Hij verloor zijn eerste vrouw na amper twee jaar, kinderloos, huwelijk. Ook met zijn tweede echtgenote, de zeventien jaar jongere Wilhelmina Schuijt uit Nieuwer Amstel met wie hij in januari 1877 in het huwelijk treedt, kent hij veel leed. Hun eerste drie kinderen is geen lang leven gegund. Dochter Wilhelmina Maria Margaretha is pas één jaar en vier maanden als zij overlijdt op 7 december 1879. De klap is hard, want in de maand daarvoor was het gezin Brückwilder al getroffen door het overlijden, slechts zestien dagen na zijn geboorte, van een naar pappa vernoemde zoon Jacob Frederik Carel. Het volgende kind, een eveneens Jacob Frederik Carel genoemde zoon, is op 28 juli 1881 geboren en op 7 juli 1884 overleden.

Op dat moment heeft het echtpaar Brückwilder nog een acht maanden oude zoon, Willem Mari, en in 1889 komt daar nog een tweede bij, Jacobus Johannes. Volgens de bevolkingsadministratie van 1890 wonen de oprichter van de tweede *Vlaardingsche Courant* en zijn echtgenote aan de Hoogstraat E54 met deze twee zoons, dan zeven en één jaar. Jacob Friederich Carl Brückwilder is 71 jaar als hij in 1901 zelf overlijdt. Zijn bedrijf is dan nog gevestigd in het pand aan de Hoogstraat, dat achtereenvolgens D12, E54 en 117 is genummerd.

Op 5 juni 1901 bericht Anthony Knottenbelt namens de vrouw van de overledene aan burgemeester en wethouders, dat de uitgave van de *Vlaardingsche Courant* op zaterdag 8 juni wordt gestaakt. „Zoodat geen afkondigingen van de gemeente meer geplaatst kunnen worden." Op 8 juni 1901 verschijnt 'Het laatste nommer' van Brückwilder, Hoogstraat 117, Vlaardingen. Knottenbelt en collega's uit Scheveningen herdenken hem met lovende woorden. Met zijn overlijden verdwijnt, na 32 jaar, een in hoog aanzien staande *Vlaardingsche Courant*. De gemeente moet op zoek naar een nieuw medium voor haar openbare kenningsgevingen.

De één zijn dood is de ander zijn brood. Oud-werknemer van Brückwilder, A. van der Meijden, die op 30 juni 1888

Het diploma dat Brückwilder met anderen kreeg voor de inzending van Vlaardingen op de wereldtentoonstelling in 1900 te Parijs. Afdrukken van de medaille, die in 1892 is toegekend aan de Visscherij Courant van J.C.F Brückwilder te Vlaardingen op de internationale Visscherij- en Paardententoonstelling in Scheveningen en die sindsdien de voorpagina van zijn Vlaardingsche Courant sierden.

De Vlaardinger, het christelijk weekblad voor Vlaardingen en omstreken was begonnen, verandert zijn krant van naam. Met ingang van nummer 674 wordt op 15 juni 1901 dat de derde *Vlaardingsche Courant*. Hij houdt het nog tientallen jaren vol. Andries van Dooren, in 1893 met een klein handpersje in de woning van zijn ouders aan de Oosterstraat voor zichzelf begonnen en in acht jaar aan de overzijde uitgebreid tot 'Stoom-Boekdrukkerij en inrigting voor Galvanoplastiek en Stereotypie', komt een maand na de dood van Brückwilder ook met een *Vlaardingsche Courant/Nederlandsch Visscherijblad*. Hij nummert op 5 juli 1901 1e jaargang nr.1 en verschijnt voorlopig alleen vrijdags.

Het lijkt dat Brückwilder ook zakelijk niet bijster gelukkig was. In januari 1873 begint hij met collega-boekverkoper Albertus Houwink Lzn. uit Meppel de firma Brückwilder en Compagnie. De oprichter van de *Vlaardingsche Courant* brengt zijn huis en gehele bedrijf in, zijn compagnon een som geld. Houwink heeft volgens de Burgerlijke Stand vanaf de oprichting van deze firma tot maart 1875 bij Brückwilder gewoond. In de boedelbeschrijving, gemaakt in 1901 na het overlijden van Brückwilder, staat A. Houwink Lzn. uit Marum met 13.000 gulden, waarvan 6.000 gulden tweede hypotheek, als grootste schuldeiser vermeld. Een (eerste en duurdere) hypotheek van 4.000 gulden is van 1879 en gegeven door C. Kikkert uit Haarlem. Bij openbare verkoping in de Hollandsche Tuin in juli 1901 levert het onroerend goed aan de Hoogstraat slechts 3.500 gulden op. Behanger Dirk Groeneveld wordt de nieuwe eigenaar. De opbrengst van de openbare verkopingen van winkelvoorraad en machinerie is een maand later ongeveer hetzelfde bedrag. Aan vorderingen had Brückwilder bij zijn overlijden een totaalsom van 1.875 gulden en zesenzestigeneenhalve cent tegoed. Bovendien was 'voor abonnementen, advertenties Vlaardingsche Courant en subsidie der Gemeente Vlaardingen' ongeveer 600 gulden te vorderen.

Bij elkaar veel te weinig om de openstaande lasten van 22.089,92 gulden te dekken.

A°. 1873. No. 1.

NIEUWE

VLAARDINGSCHE COURANT.

Woensdag 1 October.

ARCHIEF-BIBLIOTHEEK GEMEENTE VLAARDINGEN 5547 B

Abonnementsprijs per drie maanden voor Vlaardingen f 1.25.
Franco per post door het geheele rijk . . . . . - 1.50.

Verschijnt Woensdag en Zaterdag.

Advertentiën van 1 tot 10 gewone regels en een Courant f 0.65
Elke gewone regel meer . . . . . - 0.10

DE KRANT VAN DORSMAN

De *Nieuwe Vlaardingsche Courant* wordt het belangrijkste lokale medium als aan het begin van de twintigste eeuw de plaatselijke concurrentie wegvalt. Met het overlijden van uitgever Brückwilder in 1901 is diens oudere *Vlaardingsche Courant* verdwenen, zijn opvolgers haken spoedig af en in 1917 staakt drukkerij C. Verboom de uitgave van de *Goedkoope Vlaardingsche Courant*. Het visserijnieuws maakt de *Nieuwe Vlaardingsche Courant* zelfs interessant voor postabonnees in andere delen van Nederland en in het buitenland. Vele jaren heeft de krant agenten in Hamburg en Antwerpen.

Arij Dorsman begint op 1 oktober 1873 zijn *Nieuwe* (dun gedrukt) *Vlaardingsche Courant*. "Voor alles wenschen wij een degelijk locaal blad te wezen. De *Nieuwe Vlaardingsche Courant* moet in dat opzicht aan alle billijke eischen voldoen," staat in 'Een woord vooraf' op de eerste voorpagina. De abonnee hoeft geen standpunten over 'binnenlandsche kwestiën' te verwachten, wel onpartijdige verslagen van gemeenteraads- en andere vergaderingen te Vlaardingen. Nu en dan zal 'opzettelijk' één of andere gemeentelijke kwestie worden besproken 'om discussie uit te lokken'. Ook zal de visserij een ruime plaats krijgen. De abonnementsprijs per drie maanden is voor Vlaardingen f 1,25 en via de post franco thuis door het gehele rijk f 1,50. Advertentiën van 1 tot 10 gewone regels met een bewijsexemplaar kosten 65 cent, elke regel meer een dubbeltje. Op de voorpagina's uit die begintijd komt 'Vlaardingen' overigens bijna alleen in de titelkop voor.

Arij Dorsman, de zoon van een Vlaardingse koperslager, leert het vak van boekbinder bij boekhandel en drukkerij Odé in Schiedam. Hij werkt er niet lang en begint in 1873 voor zichzelf in zijn woonplaats Vlaardingen. Tien jaar later breidt hij voor de eerste keer uit en neemt een echte drukker in dienst. Hij heeft vastigheid binnengesleept als huisdrukker van de gemeente, die volgens contract alle openbare stukken zoals raadsverslagen en mededelingen verzorgt.

Sloop

De start van de *Nieuwe Vlaardingsche Courant* gaat in de zeventiger jaren van de negentiende eeuw niet soepel. Na 344 uitgaven stopt Dorsman in 1877 om met drukkerij W. Hoogwerf Azn. uit Oud-Beijerland samen te gaan werken in het *Nieuwschblad, gewijd aan de belangen van de Hoeksche Waard, IJsselmonde, Kralingen en Vlaardingen*, dat verschijnt op woensdag en zaterdag. In 1880 komt Vlaardingen voorop in de naam van de krant en zeven jaar later wordt de titel *Nieuwe Vlaardingsche Courant* weer gevoerd. Dorsman & Odé komt tot bloei. Op 1 juni 1883 koopt de Vlaardingse drukker en uitgever twee gebouwen 'naast Weiland' aan de westzijde van de Hoogstraat. Hij laat ze slopen voor nieuwbouw op nummer 158, met ook een toegang aan het 'Achterom' (Kuiperstraat). Met J.F.C. Brückwilder komt hij in datzelfde jaar overeen, dat deze geen boeken meer zal verkopen in zijn noordelijker aan de oostzijde van de Hoogstraat gevestigde winkel. De twee collega's/concurrenten leggen dit vast in een akte van erfdienstbaarheid, waarvoor Dorsman 100 gulden over heeft. Dat is gelijk aan viermaal het overeengekomen boetebedrag.

Personeel van Dorsman op de foto bij de opening van de nieuwe drukkerij aan 't Achterom in 1903. (CSV)

Tegenover zijn drukkerij, met de toegang in de benedenverdieping van het dijkpand Hoogstraat/Achterom, opent Dorsman op 1 oktober 1903 een nieuwe drukkerij. Om dat te bereiken laat hij opnieuw de slopershamer hanteren; de 'oude Lijnbaan' van Piet Meijer en de Brouwersteeg worden opgeofferd. Hij is dan drukker van vele bladen, zoals Jong Holland, De Nederlander, Architectuur en De Opmerker. Zelf sticht hij het *Advertentieblad*, waarvan Sjaak Poot (in 1903) wekelijks 3000 stuks rondbrengt.

Een bij gelegenheid van de opening van de nieuwe 'Handelsdrukkerij' en tevens het dertigjarig bestaan van Dorsman & Odé verschenen boekje ligt in het Stadsarchief Vlaardingen. De tekst '1873-1903 Handelsdrukkerij' in de voorgevel van het pandje, nu Kuipershof 8, herinnert hier ook nog aan. Sloop, zo lijkt het, is ook de bestemming van het pandje dat sinds enkele jaren als Roththeater in gebruik is. Met het neerhalen van de 'Handelsdrukkerij' van Dorsman zal een tastbare herinnering aan een belangrijk stuk lokale krantengeschiedenis verdwijnen.

Redacteuren

De redacteuren P. van West en A.A. Koster schrijven in de begintijd 'de krant van Dorsman', zoals de *Nieuwe Vlaardingsche Courant* lang in de volksmond heet, vol. Dorsman drukt ook de vele boeken voor zeelieden die Van West schrijft tussen 1897 en 1903. En in 1910 zijn vertaling van 'Visgronden in de Noordzee' en boeken over Vlaardingen en Vlaardinger Ambacht. In 1905, 1920 en 1926 komen ook boeken van A. Knottenbelt bij Dorsman uit.

Jaap Kolkman (1912-1985) begint omstreeks 1930 zijn loopbaan bij Dorsman als redacteur *Nieuwe Vlaardingsche Courant/Visscherijblad*. Hij is vooral bekend als schrijver van goed verkochte streekromans. Vanaf 1939 werkt hij onder het pseudoniem Fenand van den Oever, volgens zijn echtgenote geïnspireerd op zijn waardering voor de Vlaardingse schipper Fenand van der Velden. Zijn boeken, waaronder de in de jaren negentig van de vorige eeuw door de Vlaardingse musicus Dick Borst in musicalvorm gegoten trilogie 'Brood uit het water', verschijnen niet bij Dorsman, maar bij grote uitgevers van boekenreeksen.

Als de Duitse bezetter in 1941 het *Visscherijblad* 'de nek omdraait', zoals Kolkman in 1959 Jan Dorsman, de enige zoon en opvolger van oprichter Arij, citeert, gaat hij in op het aanbod Hoofd van de Afdeling Vis, Schaal- en Schelpdieren bij het Voorlichtingsbureau voor de Voeding

in IJmuiden te worden. Jan Dorsman had hem positief geadviseerd en beloofd dat hij altijd terug mocht komen. Kolkman kiest echter voor het schrijverschap en schakelt in 1952 over op een politieke loopbaan. Hij gaat in de gemeenteraad voor de Christelijk Historische Unie (opgegaan in het CDA) tot hij gezondsheidsproblemen krijgt in 1971. De laatste acht jaar is hij wethouder.

In het geschrift 'Ik zou nog wel eens..', dat op 9 april 1983 is uitgegeven door de Kring van oud-leden van Liefde & Vrede, schrijft Kolkman over zijn journalistieke start: "Kees de Jong zijn taken als redacteur bij Dorsman & Odé en als raadsnotulant en redacteur van het *Visserijblad* nam ik over. Pas op mijn dertigste spraken we met elkaar als Kees en Jacob." Kolkman schrijft vol bewondering over die Kees de Jong. Hij noemt hem 'de bouwer van L&V', die vanaf 1907 voorzitter was van de Christelijke Jongelingen Vereniging en met twee zussen woonde in een rijtjeshuis in de Prins Hendrikstraat.

De *Nieuwe Vlaardingsche Courant* verschijnt tot en met 28 mei 1943 met op de voorpagina de vermelding 'Hoofdredacteur J.P. van der Linden' en 'Verantwoordelijk voor de advertenties J. Dorsman'. In een 'Bericht aan de abonnees' staat in de kranten vanaf 18 mei, dat met ingang van 1 juni 1943 in het kader van papierbeperking NVC en het Nieuwsblad van de Hoeksewaard worden samengevoegd. "De naam van het nieuwsblad moet luiden *De Maasmonder*," aldus de richtlijn van het Perswezen. Het mag eens per week met vier pagina's verschijnen.

Op de voorpagina van de laatste oorlogs-NVC onder redactie van Koos van der Linden staat naast dat kader verder een foto van Duitse soldaten, uitrustend op hun motorfiets, een artikel over troepenbewegingen met een kaartje van het Noordpoolgebied, een oproep voor de Arbeidsinzet en een anti-USA-cartoon. Tot en met 5 mei 1945 verschijnt vervolgens *De Maasmonder* wekelijks, met de vermelding bovenop dat Dorsman mede-uitgever is en Van der Linden 'redacteur Vlaardings nieuws'. W.P.J. Goossens is hoofdredacteur en redacteur Hoeksewaard. Zijn naam blijft tot in 1960 vermeld als 'redacteur buitenlands overzicht'. Op de dag van de bevrijding geeft *De Maasmonder* direct een Oranjekrant uit, wat bijna tot ongelukken leidt.

Ondergedoken

Directeur Jan Dorsman schrijft in de op groot formaat gedrukte eerste uitgave van de tot dan illegale *De Luistervink* van vrijdag 11 mei 1945 onder de kop 'Napretjes': *"Hiermede moet ik mijn excuses aanbieden, dat een groot deel van de abboné's van de 'Maasmonder' Zaterdag j.l. onze Oranjecourant niet tijdig heeft ontvangen, doch eerst in het begin van deze week. De Duitschers zijn daaraan schuldig. Het Herrenvolk heeft nu eenmaal een zwak om door hunne regeering gesloten overeenkomsten als 'vodjes papier', zoals in 1914, te beschouwen. En ook nu weer. Hoewel het Duitsche opperbevel overeengekomen had op Zatermorgen 8 uur de wapens neer te leggen, hield men er zich ook te Vlaardingen niet aan. Tegen 'De Maasmonder' werd opgetreden en een gedeelte werd in beslag genomen. Volgens de regelen van de straatgevechtskunst werd een aanval tegen mijn woning gedaan. Vier matrozen klommen, onder het lossen van geweerschoten over den tuinmuur, drongen het huis binnen en joegen de bewoners de stuipen op het lijf. Ondergeteekende had evenwel, om met Merijntje Gijzen te spreken geen 'labbekak van een engelbewaarder' doch een heele goede; hij was juist een wandelingetje door Vlaardingen begonnen om de Hollandsche vlaggen en wimpels te zien en toen hij aan de drukkerij kwam was daar de vijand precies vertrokken om hem thuis te gaan arresteeren. Hij heeft zich daarop, hoewel niet 'volgens plan' gedistancieerd om met zijn redacteur en drukkerijchef achterwaarts gelegen, evenwel niet 'vooruitgemaakte stellingen' te betrekken en is volgens de regelen van de kunst nog een dag ondergedoken. Zeer waarschijnlijk wel voor het laatst."*

Jan Dorsman omstreeks 1930 met zijn Engelse vrouw en hun dochtertje Greetje, in 1959 de enige erfgename. (CSV)

Nummer 128A kreeg de op 11 mei 1945 op groot krantenformaat gedrukte *De Luistervink* van één vel. Ze heeft in de titel de kapitale onderkop 'Vlaardingsche editie. Adres van redactie en administratie P. Reedijk p.a. Dorsman & Odé, Hoogstraat 158, Vlaardingen'. De radiorede van 5 mei van de koningin is integraal afgedrukt als openingsartikel, waarnaast een uitgebreid verslag staat over de gebeurtenissen in Vlaardingen van de afgelopen week, dat is ondertekend door J.P. van der Linden, de redacteur van eerst *NVC* en later *De Maasmonder*. Op die voorpagina staat ook een overzicht van de ontwikkelingen in Europa met in een verzameling onderkoppen o.a.: 'De eerste schepen op de Waterweg.' Verder een rubriek 'Distributienieuws', kerkberichten en onderaan een artikel, waarin uitgelegd wordt dat voor *De Maasmonder* als gevolg van

'de Persverordening' een automatisch verschijningsverbod geldt tot een speciale vergunning is verkregen. "Wij twijfelen er niet aan of wij zullen deze vergunning verkrijgen; ons blad werd toch algemeen het bovengrondsch-ondergrondsch orgaan genoemd en de manier waarop wij gedurende de bezetting de waarheid in onze berichtgeving en andere dingen hebben durven zeggen is U allen bekend. Abonnees krijgen in tussentijd het ondergrondsche illegale blad *De Luistervink* waarmede wij voorheen reeds in verbinding stonden."

★ Nieuwe Vlaardingsche Courant ★

in samenwerking met „ICK WAECK" illegaal Aug. 1943-Mei 1945

Ter introductie

Godsdienstoefeningen

Geldige bonnen

Op vrijdag 16 november 1945 rolt van de pers van Dorsman & Odé in de Kuiperstraat weer een *Nieuwe Vlaardingsche Courant*, 1e jaargang nr 1, nu met de ondertitel 'in samenwerking met Ick Waeck illegaal Aug. 1943-Mei 1945'. Hoofdredacteur wordt dan Gn. Werner en algemeen verslaggever A. Egberts. "Staande op de grondslag van het positieve Christendom en zich in alles latende leiden door hetgeen God in Zijn Woord van ons, mensen, verlangt - zal de redactie voorstaan en streven naar een goede, frisse, echt Nederlandse geest met een open oog voor de veranderingen, welke zich na de oorlog in ons land en in onze stad voltrokken hebben."' De naam

★ Nieuwe Vlaardingsche Courant ★

waarin opgenomen „De Luistervink" en „Ick Waeck"

Een sombere tekening van Engelands economische positie

Bij de dood van Jan Masaryk

van Pleun Reedijk en 'zijn' *Luistervink* ontbreken in de eerste jaren op de voorpagina's. J.P. van der Linden komt er wel op terug, als adjunct-directeur naast directeur J. Dorsman. Uit het bericht 'Ter introductie' blijkt Reedijk een functie van 'courantenbedrijf-chef' te zijn toebedeeld. Op 1 maart 1948 verdwijnt Werner van de voorpagina. Hij en Egberts zijn uit de redactie 'getreden' nadat Dorsman hun oud-illegale blad heeft overgenomen. Vanaf 12 maart 1948 is de NVC-onderkop 'waarin opgenomen De Luistervink en Ick Waeck' en staat J. Dorsman zelf als waarnemend hoofdredacteur erin. Op 23 maart keert de rubriekschrijver G. van der Molen terug in het kielzog van de "nieuwe, voor mij oude en vertrouwde redacteur" (Reedijk). Die situatie blijft bestaan tot 4 februari 1959 als Jan Dorsman onverwacht op 73-jarige leeftijd overlijdt, 's ochtends achter zijn bureau in het kantoor aan de Hoogstraat.

Jaap Kolkman beschrijft in het in memoriam op de voorpagina van 6 februari 'Meneer Jan' als een door-en-door trouwe Vlaardinger van volkomen eigen stijl en stempel. "Als het erop aan kwam zou Jan Dorsman liever onrecht lijden, dan onrecht doen."' Met het stijgen der jaren werd hij ook 'zo heerlijk conservatief', een man die moeilijk afscheid van iets kon nemen, aldus Kolkman.

Dat laatste bleek behalve uit zijn kleding ook uit de ouderwetse gothische titelletter van de NVC, die binnen twee maanden na zijn dood is vervangen door een strakke, schreefloze letter. Voor de eerste keer op 1 april 1959, met dan eenmalig in een dun lettertje De Luistervink erboven.

NIEUWE VLAARDINGSCHE COURANT

Buitenlands overzicht

Conferentie op 11 mei

Wie wordt prinses Flardinga ...

Foto-actie met publiek als jury

Vanaf de dag na het overlijden van Jan Dorsman tot en met 5 augustus 1959 staat naast de titelkop, dat Pleun Reedijk de redacteur is. In de eerste twee nummers van augustus moet hij inschikken tot 'Red. P. Reedijk' voor de bijkomende vermelding 'Adj.directeur: A. van der Weijden' en in het volgende nummer ontbreekt de redactievermelding. Wel staat dan op de voorpagina een directiemededeling, die begint met: "Moeilijkheden in het redactionele vlak zijn er oorzaak van, dat men in deze courant het verslag van de gisteravond gehouden gemeenteraadsvergadering mist." Tien dagen later volgt een bericht, dat de redactie is uitgebreid met -tot dan free-lancer- Jan Groeneveld en men voor alle redactionele zaken moet zijn bij Reedijk en Groeneveld. Van beiden staan woonadres en privé-telefoonnummer erbij. Vanaf dat moment heeft de NVC het cursiefje 'Onder ons gezegd' van Hofnar op de voorpagina. Enige maanden later vertrekt Pleun Reedijk naar het *Rotterdamsch Nieuwsblad*.

Rotatiepers

Op 1 januari 1948 komt Thijs van Santen vanuit Zeist om te gaan werken in de drukkerij bij Dorsman & Odé. Hij vertrekt er in 1968 als waarnemend directeur, een aanbod om officieel directeur te worden negerend. Hij accepteert een op hetzelfde tijdstip gedaan aanbod om als directeur te beginnen bij Drukkerij Vlaardingen, waarvan hij enkele jaren later het eigendom verwerft. Hij maakte de laatste moeizame jaren van de zelfstandige *Nieuwe Vlaardingse Courant* mee.

"In mijn beginperiode draaide met de groei van de stad

Vlaardingen de krant goed. Ik weet dat we op een zeker moment 52 krantenbezorgers hadden en wel 9.000 betalende abonnees. Op het laatst haalden we zelfs de duizend niet. Na de dood van 'baas' Jan Dorsman is het allemaal fout gegaan. Alles moest ineens anders, groter. Ton Kloots (toen kabinetschef van burgemeester Heusdens, eerder en later politieman, rechercheur bij de Binnenlandse Veiligheidsdienst en na 1970 wethouder voor de PvdA, bvh) werd als echtgenoot van de enige erfgename de nieuwe baas en advertentiechef A. van der Weijden adjunct-directeur."

Na de ingebruikname van de rotatiepers, 23 april 1960, had het personeel van Dorsman & Odé een dagje uit met een diner in het Wassenaarse restaurant Bijhorst. Op de menukaart staat bijna het complete personeel afgebeeld onder het kopje 'Doordouwers & Onverwoestbaren'. Van links naar rechts: Dick Haddeman, Nico de Bruijn, Will Kortekaas, Nico Lens, Arie van der Weijden, Willem Mollevanger, Thijs van Santen, Bertus Bovenberg, Sam Klaasse, Bertus van Bentem, Rinus Brandwijk, Teun van Dijk, Jan Groeneveld, Ruud de Vries, Theo Peeters, Huub Slangen, Daan Krommenhoek, Arie Berkhout, Koos de Wilt (met hoed), Arie van Beukelen, Jopie van Wetten, Stans Trooster en Rieke de Koning

In 1960 werd tevens besloten de functie van hoofdredacteur na vele jaren in ere te herstellen. Op 1 april 1960 maakt de directie in een lang bericht op de voorpagina onder het kopje 'NIEUWE WEGEN' bekend, dat in het zicht van haar eeuwfeest de krant in het Vlaardingen met vele nieuwgekomenen tot taak heeft een geheel te maken van de snelgroeiende gemeenschap. De benoeming van 'de heer Will Kortekaas' tot hoofdredacteur wordt een eerste stap genoemd. Hij werkte in Engeland en Frankrijk, studeerde sociale economie, was dagbladreporter en hoofdredacteur van een uitgeverij van tijdschriften. Hij komt vanuit Parijs naar Vlaardingen. "Een roman over het leven van de componist Mozart getuigt van zijn culturele belangstelling," schrijft de directie.

Ook wordt een technische vernieuwing aangekondigd. "Zo is o.a. het machinepark uitgebreid met een rotatiepers."

Van Santen kan zijn lach niet onderdrukken als hij vertelt hoe met deze voor het eerst in het bestaan van Dorsman & Odé aangekochte rotatiepers is omgesprongen.

"Kloots en Van der Weijden hebben met een bemiddelaar uit Rotterdam het apparaat tweedehands gekocht zonder met iemand van de technische afdeling te overleggen. We werkten als vanouds op twee boekdrukpersen en gebruikten bijvoorbeeld pagina's met regionale advertenties, die van drukkerij Hoogerwerf uit Oud-Beijerland kwamen waar een rotatiepers stond. Ik runde aanvankelijk alleen de handelsdrukkerij en dat ging prima. Ik haalde grote klanten als Termeulen binnen met een order van 600.000 gulden uiteindelijk. Voor de gemeente drukten we van oudsher. Niemand in het bedrijf wist hoe met die rotatiepers om te gaan. Wij waren mensen van de hoogdruk. Platen werden er verkeerd opgelegd. Het is gebeurd dat echt de hele vloer van de drukkerij vol lag met weggevloeid lood."

Over zijn vertrek vertelt Van Santen: "Het was in 1968. Van de ene op de andere dag leverde Van der Weijden zijn sleutel in en Kloots zei mij, dat ik de zaak verder moest leiden. Ik werd officieel bedrijfsleider en moest als de donder mijn patroonsdiploma halen, maar over loonsverhoging viel niet te praten. Op zeker ogenblik kreeg ik de vraag of ik directeur van Drukkerij Vlaardingen wilde worden. Op de dag dat ik daarover een beslissing had genomen en mijn ontslag wilde indienen lag er 's ochtends op mijn bureau een brief van de directie (Kloots) met het verzoek om mijn benoeming tot directeur van Dorsman te bevestigen. Woedend ben ik toen naar Den Haag gereden, naar het bureau van de BVD, waar Kloots toen werkte. Ik heb altijd het idee gehad, dat er contacten zijn geweest tussen Kloots en de adviseurs van de eigenaren van Drukkerij Vlaardingen."

Een ander oud-personeelslid, Cor Verkerk, die in 1961 van de handzetterij van Drukkerij Vlaardingen naar de nieuwe machinezetterij van Dorsman overstapte, herinnert zich uit die tijd een naar verhouding grote redactie onder hoofdredacteur Will Kortekaas: "In de loop der jaren werd het mij alsmaar duidelijker: zoals bij Dorsman werd gewerkt kon dit geen stand houden. Toen de opkomst van Groot Vlaardingen de toch al geringe advertentieopbrengst tot minder dan de helft reduceerde, werd het voor mij tijd naar iets anders uit te zien. Dit werd per 1 maart 1970 Drukkerij de Groot (*De Schakel*) te Maassluis, waar ik ben gebleven tot mijn vervroegde uittreding. Het onslag nemen bij Dorsman had nogal wat voeten in de aarde. Op de dag dat directeur Kloots het personeel vertelde, dat de NVC was overgenomen door het AD, diende ik mijn ontslag in. Kloots heeft op alle manieren geprobeerd mij dat te beletten. Hij bood mij aan 'afdelingschef' te worden terwijl de afdeling uit vijf mensen bestond en de heer Van

Dijk voorman was! Gelukkig heb ik toch doorgezet. De in mijn plaats aangetrokken machinezetter kon na enkele maanden weer weg. De techniek vertrok uit Vlaardingen."
Dorsman & Odé stoot de *Nieuwe Vlaardingse Courant* in december 1969 af. Het uitgaverecht en de drukkerij komen in handen van de Nederlandse Dagblad Unie te Rotterdam, terwijl een belangrijk deel van de redactie is ingelijfd door de Haagse uitgever Sijthoff, die in die tijd overal plaatselijke bladen op- en redacteuren wegkoopt en het *Vlaardings Dagblad* als bijblad van het *Rotterdams Nieuwsblad* begint.
Pleun Reedijk was dus voor de komst van Kortekaas als hoofdredacteur al overgestapt naar het RN, gevolgd door Nico de Bruijn en de als leerling door Kortekaas binnengehaalde maar bij diens ontslag tot chef gepromoveerde Hans de Jongh, alsmede leerling Peter d'Hamecourt (nu *Algemeen Dagblad* en Journaalcorrespondent te Moskou). Jan Groeneveld was naar het bouwdagblad *Cobouw* gegaan en popredacteur Rob Klaasman naar de VPRO. Paul Koop stapte met Kortekaas op. Willem Hekhuis verlaat als één van de laatste door Kortekaas aangetrokken redactieleden Vlaardingen. Hij gaat naar een blad op de Veluwe.
De Dagbladunie zegt grote plannen te hebben met de *Nieuwe Vlaardingse Courant*. De kort voor de overname in dienst gekomen, jonge kunstmedewerker Aad Struijs volgt De Jongh op als chef-redactie. Zijn nieuwe, jonge ploeg (gemiddelde leeftijd 24 jaar) bestaat verder uit Ko Jille, Erika Calamé, Hein Boele, Kees van Meurs en Henk de Boer. Hun op maandag, woensdag en vrijdag verschijnende krant wordt ook in Maassluis, Rozenburg en Hoek van Holland verspreid, bij de abonnees van het *Algemeen Dagblad* en later ook bij die van *NRC* en *Het Vrije Volk*. Al die kranten rollen van de rotatiepersen van de Nederlandse Dagblad Unie. De NVC wordt bovendien eens per week huis-aan-huis verspreid. In 1973 mag de redactie stevig uitpakken met een speciale eeuwuitgave.
Tjeerd Boersma volgt Aad Struijs op als die een jaartje later verhuist naar de *Nieuwe Apeldoornse Courant* van Wegener, dat in 1975 de NVC overneemt van de Dagbladunie. Wegener, gebruikt de langst gebruikte Vlaardingse krantentitel voor de dinsdaguitgave van *De Havenloods*, waarvan het eind 1972 eigenaar is geworden. De titel *Nieuwe Vlaardingse Courant* verdwijnt definitief in 1994 als Wegener uit Apeldoorn het Haagse Sijthoff Pers opkoopt en de huis-aan-huisbladen *Groot Vlaardingen* en *De Havenloods* samenvoegt.

No. 111. ZATERDAG 9 AUGUSTUS 1890. 3e .
DE VLAARDINGER
Christelijk Weekblad voor Vlaardingen en Omstreken.
ABONNEMENTSPRIJS: Dit blad verschijnt Berichten en Advertentiën worden ingezacht Prijs der ADVERTENTIËN:

DE VLAARDINGER WORDT VLAARDINGSCHE COURANT 3

A. van der Meijden verandert zijn krant van naam direct na de dood van Brückwilder. *De Vlaardinger*, het christelijk weekblad voor Vlaardingen en omstreken, dat hij op 30 juni 1888 was begonnen, wordt met ingang van nummer 674 op 15 juni 1901 Vlaardingsche Courant. Hij telt na 673 gewoon door en houdt het nog tientallen jaren vol, hoewel burgemeester en wethouders hem na het einde van de krant van Brückwilder niet de inkomsten van gemeentelijke publikaties gunnen.
Arend van der Meijden had een speciale band met Brückwilder. Hij is een letterzetter van 24 jaar als hij samen met zijn collega Albertus Visser (37) in december 1879 op het stadhuis aangifte doet van het overlijden van Wilhelmina Maria Margaretha Brückwilder te Vlaardingen, het 16 maanden oude dochtertje van hun baas, die zeventien dagen ervoor ook al zijn op 3 nov.1879 geboren zoontje had verloren.
Sigal schrijft in zijn verhaal over drukkerijen, dat 'Drukkerij Eendracht' van Van der Meijden is opgericht in 1880. Het tijdstip zal wel kloppen, want in het Stadsarchief zijn van A.van der Meijden drukwerken aanwezig vanaf 1881 (Voor de zondagsschool). Verder uit 1882 bijvoorbeeld een politieverordening en nog veel meer. Het jongste drukwerk is van 1912 (zilveren feest Soli Deo Gloria). In officiële stukken en op die drukwerken ben ik de naam 'Eendracht' echter niet tegengekomen. Op bewaard gebleven liedteksten en een officieel programma van 19 september 1924 staat als drukker Gebr.

Arend van der Meijden poseert in 1903 met personeel voor zijn zaak, dan het bureau van de Vlaardingsche Courant, aan de Hoogstraat 212. (CSV)

van der Meijden vermeld. Daarnaast bericht de Nieuwe Vlaardingsche Courant op 20 april 1926: „De Vlaardingsche Courant, tot voor kort uitgave van Drukkerij Excelsior voorheen A. van der Meijden c.s., heeft plotseling opgehouden te bestaan." In deze krant staat ook een 'kosteloze advertentie' met de datum 17 april 1926, waarin curator mr. W. Schippers meldt: „Bij beschikking van de Arrondissementsrechtbank te Rotterdam d.d. 16 april 1926 zijn de faillissementen van P. en A. van der Meijden, beiden lid der firma Gebr. van der Meijden te Vlaardingen, voor zoveel hen betreft in privé opgeheven."
Een prachtige foto uit 1903 toont A. van der Meijden met personeel voor zijn bedrijf aan de Hoogstraat 212. Het oude huisnummer B59 is, midden onder het bord SNELPERS-DRUKKERIJ, dan nog leesbaar op de van vele reclame-uitingen voorziene winkelmuur. Zoals de tekst 'Bureau Vlaardingsche Courant' op een wandbord en in witte sierletters de naam A. van der Meijden in het raam boven de deur.
Het oudste gevonden exemplaar van *De Vlaardinger* ligt in het Persmuseum in Amsterdam. Het is nr. 111 van 9 augustus 1890 in de 3e jaargang. In het Stadsarchief in Vlaardingen is een ingebonden serie van 100 exemplaren aanwezig, de nrs.424 tot en met 523 van 1896 en 1897, waarin een los exemplaar van 5 augustus 1899 is gevouwen. De inhoud van de vier pagina's bestaat uit een hoofdartikel, een feuilleton, een kolom nieuwtjes uit binnenland en buitenland, visserijberichten, een stichtelijk woord op de voorpagina en verder de Burgerlijke Stand en predikbeurten. In de hoofdartikelen komen ondermeer in verkiezingstijd kritiek op de liberalen, instemming met artikelen in *De Standaard* en 'de Joodse Quaestie' aan de orde. Ze zijn de ene keer gericht op (inter)nationale onderwerpen en een andere keer op een plaatselijke kwestie.
Over de wijziging van de naam van zijn eenmaal per week verschijnende krant schrijft Van der Meijden op 15 juni 1901 aan burgemeester en wethouders rechttoe, rechtaan: *„Nu de Vlaardingsche Courant en zaak van wijlen de Heer J.F.C. Brückwilder als 't ware gesloopt wordt, zou het niet onmogelijk zijn dat Uw Heren Burgemeester en Wethouders in verlegenheid waren met het plaatsen van hun afkondigingen. Ondergetekende biedt voorlopig aan die afkondigingen tegen dezelfde condities als de vorige drukker in zijn blad op te nemen, hetwelk vandaag wel den naam aanneemt van Vlaardingsche Courant, maar nog geen verandering in de gewone wijze van de uitgave van 'De Vlaardinger' brengt."*
In een officiële 'kennisgeving' van 5 juli 1901 meldt Van der Meijden in zijn prachtige handschrift aan B. en W. tegen een vergoeding van 150 gulden per jaar de afkondigingen te willen plaatsen en dan tweemaal per week zijn krant te laten verschijnen. Hij zal de gemeentelijke order niet binnenhalen, zoals verderop blijkt.
Boekdrukker A. van der Meijden woont volgens in het Stadsarchief aanwezige genealogische aantekeningen van W.J.A. van Bueren in 1900 aan de Hoogstraat 212, in 1906 voorbij de Pepersteeg op nr. 224, in 1910 aan Binnensingel 2, in 1911 Zomerstraat 21, in 1923 Huijgensstraat 6 tot hij in 1926 vertrekt naar Leerdam. Hij was getrouwd met Maartje van den Blink (27-4-1856) en zij kregen vijf kinderen. Zijn oudste zoons Abraham (1888) en Pieter (1889) zijn ook boekdrukker in het bedrijf van vader, maar de jongste, Ary (1896), heeft het dan moderne vak van bankwerker gekozen en wordt later machinist. Alle gezinsleden trekken uit Vlaardingen. Beide dochters (geboren in 1887 en 1894) verhuizen naar Amsterdam, zoon Pieter omstreeks 1918 naar Utrecht en in 1926 (na het faillissement?) gaat Abraham naar Rotterdam en Ary, net als zijn ouders, naar Leerdam. Van Bueren vermeldt in zijn aantekeningen een eerder faillissement van vader Arend van der Meijden, op 26 september 1906 uitgesproken en op 28 januari 1907 beëindigd verklaard.

Van Dooren doet ook even mee

Twee dagen na de verschijning van Van der Meijdens eerste *Vlaardingsche Courant* en de ontvangst op het stadhuis

van diens aanbod om op de voorwaarden van Brückwilder de gemeentelijke afkondigingen te publiceren krijgen Burgemeester en Wethouders een brief binnen van een andere drukker. Onder een indrukwekkend, in kleur gevat briefhoofd van Stoom-Boekdrukkerij en inrichting voor Galvanoplastiek en Stereotypie Andries van Dooren schrijft deze jonge ondernemer, dat hij 'in vervolg op de *Vlaardingsche Courant* welke door het overlijden van hare uitgever Brückwilder heeft opgehouden te bestaan' een *Vlaardingsche Courant* zal laten verschijnen 'geheel gelijk aan haar voorganger'. Hij verzoekt het stadsbestuur om hierin de kennisgevingen te blijven plaatsen zoals voorheen. Van Dooren belooft: *„Mocht de voorlopige verschijning van eenmaal per week op vrijdag een bezwaar zijn dan zullen we dinsdagsavonds een extra bulletin van die kennisgevingen uitgeven, zonder berekening van extra kosten."*

Pas drie weken later rolt zijn *Vlaardingsche Courant*, met als subtitel 'Nederlandsch Visscherijblad', van de pers aan de Oosterstraat 42 in Vlaardingen. Op Van Doorens eerste krant staat gewoon 1e jaargang nr.1, 5 juli 1901 en 'Verschijnt voorlopig alleen Vrijdags. Abonnement f. 0,60 per 3 mnd (franco post)'. Volgens een gewoonte van die tijd staat onderaan op de voorpagina een feuilleton, 'Broeder en Zuster' is de titel.

In het tweede nummer, van 12 juli 1901, melden burgemeester R.A. Verploegh Chassé en gemeentesecretaris J. van Schravendijk officieel namens B en W dat zij voortaan openbare kennisgevingen in de op dinsdag en vrijdag verschijnende *Vlaardingsche Courant* (uitg. A. van Dooren) publiceren. Twee dingen vallen op aan deze mededeling. Allereerst dat hij is voorzien van de bekendmakingsdatum 12-6, juNi dus. Daarnaast dat erin gesproken wordt over een dinsdaguitgave, naast de eerder vermelde vrijdaguitgave.

Uit de dit jaar door Matthijs Struijs, min of meer toevallig, in het Stadsarchief aangetroffen briefwisseling over deze kwestie tussen Burgemeester en Wethouders en de Vlaardingse drukkers blijkt, dat Van Dooren eenvoudigweg als goedkoopste werd uitgekozen. Op 5 juli hebben alle drie elkaar beconcurrerende drukkers, Van der Meijden, Dorsman & Odé en Van Dooren, een schriftelijk bod moeten uitbrengen voor de eventueel tweemaal per week verschijnende kennisgevingen. Van Dooren was met 90 gulden veruit het laagst. Dorsman (van de *Nieuwe Vlaardingsche Courant*) zat met 125 gulden ook nog onder de prijs van Van der Meijden, die nota bene van de bestaande overeenkomst met Brückwilder was uitgegaan.

Op dinsdag 16 juli verschijnt de krant van de jonge ambitieuze Andries van Dooren met kennisgevingen in een nummer 2A en tegelijk een nieuwe feuilleton, 'Rosa' geheten.

Met zijn verschijningsdagen hannest Van Dooren een tijdje, blijkt uit volgende uitgaven. In nr. 8A van dinsdag 27 augustus en nr. 9 van vrijdag 30 augustus wordt opnieuw gemeld, dat de krant voorlopig alleen vrijdags zal verschijnen. Vanaf woensdag 4 september 1901 echter komt de krant op woensdag en zaterdag. Vanaf nr. 16 wordt aan de al dubbele titelkop, Vlaardingsche Courant, Nederlandsch Visserijblad, ook nog toegevoegd de zin 'Bekroond met Zilveren medaille op tentoonstelling Ostende 1901.

In de krant van Van Dooren vallen op de tekeningen van onverwacht van pijnen verloste mannen en vrouwen in Ingezonden Mededeelingen van Pink Pillen. De Rotterdamse leverancier stond daaronder en het zinnetje: „Ook echt verkrijgbaar voor Vlaardingen en omstreken bij P. Steutel, drogist, Peperstraat." Ook heeft hij grote en soms zeer fraaie advertenties van Rotterdamse kledingmagazijnen en zelfs internationale handelsadvertenties.

Zijn courantenavontuur duurt echter maar kort. Van Doorens Vlaardingsche Courant haalt het einde van het jaar niet. Op 16 november 1901 besluiten Burgemeester en Wethouders de gemeentelijke kennisgevingen voortaan op te nemen in de *Nieuwe Vlaardingsche Courant* voor 125 gulden per jaar.

Andries van Dooren onderscheidt zich op ander gebied.

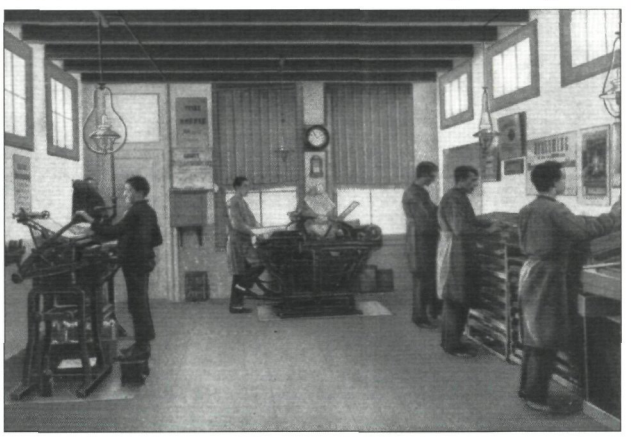

Interieur van de eerste echte drukkerij van Van Dooren in 1896, gebouwd achter het pand Oosterstraat 42. (CSV)

Sinds 1899 is hij op verdere verbetering van de kwaliteit van zijn drukwerk gericht door aanschaf van de nieuwste lettersoorten en clicheerapparaten. Zijn klantenkring is in zes jaar zo sterk gegroeid dat hij aan de zuidzijde van de Oosterstraat een nieuwe drukkerij moet laten bouwen. Toen hij, amper achttien jaar, in 1893 begon, had hij genoeg aan een kamer van het ouderlijke huis aan de Oosterstraat 65 in Vlaardingen. Hij startte met een bij H.B. IJdo in Den Haag voor 138 gulden gekochte handpers met toebehooren. Enkele jaren later verrijst een gebouwtje achter het pand Oosterstraat 42, waarvan op een foto uit 1896 is te zien hoe met voet- en handkracht

werd gewerkt. In 1905 worden een gasmotor en grote drukpersen in de nieuwbouw tegenover zijn ouderlijke woning geplaatst en in 1916 volgt elektrische aandrijving. Van Dooren krijgt landelijk naam als kwaliteitsdrukker. In 1928 schakelt hij over op steendruk en offset. Met meerkleurig drukwerk voor verpakkingen, prentenboeken en in latere jaren bijvoorbeeld Openbaar Kunstbezit verwerft Van Dooren grote naam in en buiten Nederland.

1e Jaargang ZATERDAG 22 JUNI N. 11.

DE NIEUWE VLAARDINGER

Kleine Courant voor Vlaardingen en Omstreken.

Advertentieprijs: Per regel . . . . . 5 Cent. Bij abonnement aanmerkelijk lager.

DRUKKER-UITGEVER: C. VERBOOM. Bureau: Afrol 3.

Dit blad verschijnt iederen ZATERDAG. Abonnementsprijs: Per maand . . . . . 5 Cents , , franco per post. . . 10 , Losse nummers 2 Cent.

'KEES DE GOEDKOPE', SOCIAAL EN PROGRESSIEF

Over Cornelis Verboom (1874-1940), in 1901 de oprichter van *'De Nieuwe Vlaardinger, kleine courant voor Vlaardingen en omstreken'* die een jaar later in groter formaat als *'Goedkoope Vlaardingsche Courant'* verder gaat, schreef in Tijd-Schrift nr. 66 van december 1997 Maarten den Admirant een duidelijk artikel. De in Gouderak geboren letterzetter trouwt in 1896 in Vlaardingen met Dirkje Snijders. Vijf jaar later verlaat hij zijn werkgever in Den Helder en binnen een maand start hij een eigen drukkerij en krant in Vlaardingen. Hij is een sociale werkgever en progressieve uitgever, die niet bang is om tegen de gevestigde orde te ageren.

Verboom, die naar zijn krant de bijnaam 'Kees de Goedkope' kreeg, werkt met een redactie die onverbloemd kiest voor de progressieve opvattingen van het buitenbeentje van de Anti-Revolutionaire Partij in de Tweede Kamer, A.P. Staalman. Redacteur H. van der Linde verdedigt de opvattingen van de Christen-Democratische Partij, die dit kamerlid uit Den Helder in 1905 opricht, in Verbooms krant. De veroordeling van reder A. Hoogendijk Jzn, als deze de visserslonen verlaagt, is in de *Goedkope Vlaardingsche Courant* veel radicaler dan in de SDAP-krant *De Moker*. In een pennenstrijd wordt het orgaan van de plaatselijke sociaal-democraten zelfs verweten deze 'kapitalistische wandaad' goed te praten.

Uitgever/drukker Verboom vindt Van Munster, die Van der Linde als redacteur opvolgt, niet progressief genoeg en neemt in 1907 zelf het heft in handen. De overheid in Vlaardingen is in die jaren zeer traag. Gestuurd door landelijke autoriteiten houdt bijvoorbeeld pas in 1908 de 'Gezondsheidscommissie Vlaardingen' een onderzoek naar de kwaliteit van de oudste woningen in het gebied tussen Afrol, Gedempte Biersloot, Ridderstraat, Struijckstraat, Maassluissedijk, Markt en Hoogstraat. De plaatselijke timmerlieden, ingeschakeld als deskundigen, toetsen 969 woningen aan de toen pas bestaande Bouwverordening. Het resultaat is bedroevend. Van de 330 woningen met één vertrek heeft niet meer dan zeventien procent de voorgeschreven verdiepinghoogte van 2,80 meter. Slechts enkele hebben de vereiste inhoud van 42 kubieke meter en de helft voldoet niet aan de minimumoppervlakte van 14 m^2. Ook bij de helft van de grotere woningen, met twee of drie vertrekken, ontbreekt het voorgeschreven vrije vloeroppervlak van 14 m^2 voor het woonvertrek. In 42 procent van de woningen ontbreekt een WC en lopende het onderzoek zijn dertig huizen alsnog voorzien van waterleiding. De commissie heeft zich beperkt tot het oudste stadsdeel, maar suggereert dat zelfs de nieuwbouw aan de oostzijde van de Haven ook niet geheel aan de Bouwverordening voldoet.

Patrimonium

In dat Vlaardingen laat Verboom van 2 juli 1910 tot 6 mei 1911 in zijn krant ene Kobus en Piet samenspraken houden onder het kopje 'Patrimonium'. Ze gaan over de slechte levensomstandigheden van de Vlaardingse arbeidersklasse. "Al die ondoelmatige, ongezonde krot-, slop-, kelder- en zolderwoningen moeten verdwijnen en dat tegen al het conservatief gepruttel in," luidt een tekst.

Ook hekelen Kobus en Piet het slechte voedsel. Hun laatste bijdrage is kennelijk over de schreef gegaan, want een maand later meldt de Goedkoope dat de Patrimoniummannen misbruik hebben gemaakt van de goedheid van de redactie. Drie maanden eerder was, overigens tien jaar na het van kracht worden van de Woningwet, de eerste Vlaardingse woningcorporatie opgericht onder de naam 'Patrimoniums Woningen'.

Met het schaars worden van papier aan het eind van de

Eerste Wereldoorlog ziet Verboom eind 1917 zich gedwongen de uitgave te staken. Zijn drukkerij, begonnen aan de Afrol 3 en via Markt 20 aan de Paterstraat 26, hoek Westnieuwland terechtgekomen, blijft draaien op familie- en handelsdrukwerk. Hij is goed voor zijn personeel, waarmee hij zelfs uitstapjes maakt of op vakantie gaat.
In de jaren dertig waagt Verboom zich aan de uitgave van een huis-aan-huisblad, het *Vlaardingsch Nieuws- en Advertentieblad*. De advertenties gaan voor alles. Burgerlijke Stand en predikbeurten zorgen, vaak ook nog met een feuilleton, voor 'nieuwsvulling'. Kees Verboom overlijdt op 27 januari 1940, zijn strijdgeest leeft voort in zijn blad, blijkt enkele maanden later. Het plaatsen van een advertentie van banketbakkerij Boer met de teksten 'Ons

Ons WILHELMIENTJE
staat nog steeds BOVENAAN
Van alle soorten worden WILHELMIENTJES het meest gevraagd
ZEGT U DAT NIETS?
Probeer U ze ook eens, nog steeds 27½ cent per half pond.
LET OP! Volgende week vindt U de
NIEUWE SOORTEN BOTERKOEKJES
ONDERAAN in onze advertentie
Beleefd aanbevelend,
Banketbakkerij L. BOER, Hoogstr. 189

WILHELMIENTJE staat nog steeds BOVENAAN' en 'Nieuwe Soorten Boterkoekjes ONDERAAN' in 'zijn' krant van 26 juli 1940 bestraft de Duitse bezetter met een verschijningsverbod.

DERDE BLAD — VIJFTIENDE JAARGANG — No. 4328 — DINSDAG 30 APRIL 1935
VLAARDINGS VOLKSBLAD
BIJBLAD VAN „VOORWAARTS" - BUREAU: SCHIEDAMSEWEG 12 - TELEF. 409
STADSNIEUWS
Welkom, Vlaardings Volksblad!
Een daad van ons moet volgen!
BETROKKEN
Lang gekoesterde wensen
Die heden in vervulling gaan!
Schiedam
De A.J.C. op 1 Mei

KRANTEN VAN DE BEWEGING

Herman Heijermans (vooral bekend van het toneelstuk 'Op hoop van zegen') stelt in april 1899 het congres van de dan vijf jaar bestaande Sociaal-Democratische Arbeiderspartij (SDAP) voor om een eigen dagblad te maken in plaats van het bestaande weekblad *De Sociaaldemokraat*. Hij heeft berekend dat 34.000 gulden startkapitaal en 5.000 abonnees nodig zijn. Op 2 april 1900 verschijnt het eerste officiële socialistische dagblad in Amsterdam.„De naam v.h. blad moet maar zijn *Het Volk*," krabbelde partijleider Troelstra op een papiertje. En zo geschiedde.
De Schiedamse onderwijzer Toon de Wit komt in 1901, twee jaar na de start van SDAP-afdeling Schiedam, met *De Moker* een op socialistische grondslag uitgegeven plaatselijk weekblad. Het bevat een rubriek 'IJzerkoekjes' met nieuws uit Vlaardingen. *De Moker*, die voor 1 cent zaterdags op straat wordt verkocht, is geen officiële partijkrant. Drukker is Massereeuw en Bouten in Rotterdam, waar ook de eerste 4.000 exemplaren van *Het Volk* van de pers rolden. In 1906, als het aantal abonnees van *Het Volk* tot 7.000 is gegroeid, verhuist de redactie naar de Keizersgracht in Amsterdam, waar ook een eigen drukkerij wordt begonnen. De belangstelling voor de arbeiderskranten groeit in die jaren sterk. In 1909 gaat *De Moker* met andere socialistische blaadjes uit de Rotterdamse regio samen in het weekblad *Voorwaarts*.
J. van Driel, Oosterdwarsstraat 2, is agent van dagblad *Het Volk* in Vlaardingen. Vlaardinger Ary Pleysier, in zijn geboorteplaats onderwijzer en later redacteur bij *Voorwaarts*, schreef in één van zijn romans over zijn jeugd: "Het lezen van *Het Volk* werd in die tijd in Vlaardingen beschouwd als weinig minder dan een inbraak met geweldpleging." Van hem komt ook de informatie, dat penningmeester Jacob Johannes Vorrink van de neutrale werkliedenkiesvereniging Volksbelang thuis aan de Hofsingel min of meer stiekem *Het Volk* las. De vader van zijn vriend Koos Vorrink, de latere oprichter van de Arbeiders Jeugdcentrale (AJC), dorst in 1904 ook niet lid te worden van de SDAP. Uitsluitend om zijn baan op het kantoor van de melkfabriek Hollandia te kunnen behouden. Directeur C.H. Hummelinck, een oud-militair voor wie het personeel bij binnenkomst opstond, had namelijk duidelijk gemaakt dat hij van zijn medewerkers geen lidmaatschap van die nieuwe partij zou accepteren.
Op de Rotterdamse 1 mei-bijeenkomst van 1920 verschijnt een proefnummer en op 26 juli 1920 voor 12.000 abonnees het eerste partijdagblad *Voorwaarts*, dat eigen kantoren opent in Schiedam en Vlaardingen. Een abonne-

ment kost twintig cent per week. *De Voorwaarts*, dagblad van Sociaal-Democratische Arbeiderspartij Rotterdam, staat dichterbij de mensen met zijn regionale en minder formele nieuwsaanpak dan *Het Volk*. Het abonneetal groeit, net als bij de *Vooruit* in 's-Gravenhage en andere zogenaamde Volksbladen in andere provincies, harder dan bij de landelijke partijkrant.

De wervingsprent, die politiek tekenaar L.J.Jordaan maakte voor het op de 1 mei-bijeenkomst van 1920 in Rotterdam uitgedeelde proefnummer van de Voorwaarts.

Arbeiderspers

In 1927 en 1928 bundelen de verschillende regionale SDAP-dagbladen en *Het Volk* de krachten in NV De Arbeiderspers, met eigen drukkerijen, panden en wagenpark. Het wordt een gezamenlijk eigendom van NVV en SDAP. Vanaf 2 november 1931 is de *Voorwaarts* formeel een uitgave van De Arbeiderspers. Het is de Rotterdamse editie van *Het Volk*. Vlaardingen moet wachten tot 30 april 1935 op een eigen editie, het *Vlaardings Volksblad*. Alle kopstukken uit de socialistische beweging vertolken op die eerste Vlaardingse pagina hun vreugde hierover.

In Vlaardingen huurt De Arbeiderspers zaal 1 van het in 1921 gereed gekomen Volksgebouw aan de Schiedamseweg 12 tot omstreeks 1935. Dan vindt verhuizing plaats naar een eigen pand aan de Westhavenplaats 20. Kort na de Duitse inval in 1940 eigent de bezetter zich De Arbeiderspers en de titels van *Het Volk*, met in totaal 212.500 abonnees, toe. De redactie van de volksbladen is van 22 juli 1940 tot 4 mei 1945 in nazihanden. Het aan de Westhavenplaats, tegenover de Oude Havenbrug, leeggekomen pand neemt Foto Boer (voorheen Hoogstraat) in 1941 in gebruik.

Vanaf 5 mei 1945 verschijnt *Het Vrije Volk* als voortzetting van de in 1940 genaaste socialistische dagbladen. Op 31 december van het eerste verschijningsjaar is het abonneetal gegroeid tot 357.739, een aantal dat daarna nooit meer is bereikt. De r.k. bisschoppen verbieden in 1954 per mandement (officieel herderlijk schrijven) katholieken lid te zijn van socialistische organisaties, om naar de VARA te luisteren of zich op *Het Vrije Volk* te abonneren. Pas na 1965 worden die verboden, met als strafbepaling de weigering van sacramenten of een kerkelijke begrafenis, opgeheven. *Het Vrije Volk* blijft in 1956 en 1957 steken rond de 325.000 abonnees maar is wel de 'Grootste krant van Nederland'.

„De hoofdredacteur werd, net als voordien bij *Het Volk*, benoemd door het partijcongres, maar was onafhankelijk want journalist," schreef Thijs van Veen, die na de loskoppeling van de PvdA in 1967 weigert verder te gaan als saneerder van de toen verlieslijdende krant. Decennia lang geeft *Het Vrije Volk* dagelijks plaatselijke edities uit. Op een zeker moment zijn dat er 44 door heel Nederland. Een gigantisch distributienet, dat ook voor de verspreiding van de VARA-gids en boeken van De Arbeiderspers zorgt, regelt de bezorging maar wordt zeer kostbaar in een tijd van stijgende lonen en transportkosten.

Sterverslaggever Ward Messer wordt de nieuwe hoofdredacteur op 1 april 1968. In die maand begint de sanering van De Arbeiderspers in Groningen, anderhalf jaar later wordt de opheffing van de Amsterdamse vestiging aan het Hekelveld en de terugtrekking op Rotterdam, met een afvloeiing van 250 personeelsleden, een feit. Het rayon Arnhem gaat in 1971 door een fusie met het *Arnhems Dagblad* op in de *Nieuwe Krant*. Messer is in 1970 directeur geworden en de dan van de VARA-TV bekende, als zoon van een r.k. politieman in Vlaardingen geboren en opgegroeide Herman Wigbold wordt hoofdredacteur.

In Vlaardingen heeft *Het Vrije Volk* sinds jaar en dag aan de Dayer 2, hoek Wijnstraat, boven de winkel van De Arbeiderspers zijn redactielokaal. Het afdelingsbestuur van de Partij van de Arbeid zorgt voor begeleiding en opvang van de redacteuren, die op de eenmanspost Vlaardingen zijn benoemd. Achtereenvolgens zijn dat Cor van de Poel, Ale van Dijk, Alex Snelleman, Gijs van Barneveld en Vic de Kruif. In 1970 wordt een nieuwe, met jong talent uitgebreide, regionale redactie voor Vlaardingen en Schiedam gehuisvest in de dan opgeheven

AP-boekwinkel aan de Dayer. Chef Ruud van der Weyde en routinier Gijs van Barneveld werken hier met Gerard Krul en Fred Eckhardt voor het Schiedamse nieuws en Piet Koster en Jan Booister voor Vlaardingen. Dagelijks wordt een specifiek Vlaardingse pagina gemaakt en één met nieuws uit omliggende gemeenten. Het abonneetal is opgelopen tot 6.000, wat betekent dat één op de vier Vlaardingse huisgezinnen *Het Vrije Volk* leest.

De AP(Arbeiderspers)winkel aan de Dayer 2, waarboven de redacteur van deze eenmanspost van Het Vrije Volk zijn bureau en een bed had staan.

Identiteit

Eind 1971 wordt *Het Vrije Volk* eigendom van de Perscombinatie (*Het Parool*, *Trouw* en *De Volkskrant*) en de Nederlandse Dagbladunie (*Algemeen Dagblad* en *NRC Handelsblad*). Naar Amsterdam gaat de abonnementenadministratie en de NDU krijgt de drukorder. *Het Vrije Volk* verhuist in Rotterdam van de Slaak naar de Witte de Withstraat met de overgebleven afdelingen. In de statuten van de nieuwe BV Het Vrije Volk Bestuur, waarvan beide concerns vijf van de tien aandelen bezitten, staat naast allerlei beschermingsregels over eventuele aandelenverkoop, ook een artikel 'Identiteit Dagblad'. Dit artikel 25, verderop 'Statuut voor het Vrije Volk genoemd, vermeldt: „Het regionale dagblad *Het Vrije Volk* wordt, voortbouwend op de democratisch-socialistische grondslag van het dagblad als orgaan van de Partij van de Arbeid, geredigeerd uit de overtuiging dat democratisering van onze samenleving, voortgaande wijziging van haar sociale en economische structuur zowel nationaal als internationaal, mede ter wille van een rechtvaardiger verdeling van inkomen en vermogen, alsmede ontplooiing van onze cultuur noodzakelijk zijn. Het blad streeft als nieuws-, opinie- en ontspanningsmedium naar betrouwbaarheid, aktualiteit en veelzijdigheid."

Een curatorium (benoemd door de vorige eigenaren NVV en Centrale Levensverzekeringsbank) bewaakt die identiteit en krijgt een hoofdrol bij de benoeming van een hoofdredacteur.

In januari 1972 besluiten directie en hoofdredacteur Herman Wigbold van *Het Vrije Volk* de tweemansredactie van de editie Vlaardingen op te heffen en het plaatselijke nieuws te laten verzorgen door de redactie van de *Nieuwe Vlaardingse Courant*, die dan valt onder de hoofdredactie van het *Algemeen Dagblad*. Op maandag, woensdag en vrijdag (de drie verschijningsdagen) zal de NVC in Vlaardingen, Maassluis en Maasland worden ingestoken bij *Het Vrije Volk*, zoals dat ook gebeurt bij het *Algemeen Dagblad*. Op de overige dagen levert de door de NDU inmiddels tot drie man teruggebrachte NVC-redactie Vlaardings nieuws aan de eindredactie van HVV in Rotterdam.

De aankondiging van de voorgenomen verandering leidt tot felle protesten van redactie en abonnees van *Het Vrije Volk*. Zij zien deze maatregel als het begin van het einde van de eigen identiteit van hun dagblad. Het gaat er heet aan toe op de redactievergaderingen in Rotterdam. Wigbold staat lijnrecht tegenover zijn redactie. „Ik zie de identiteit in het plaatselijke nieuws niet zo zitten. Daarin verschil ik van gedachten met de redactie," zegt hij.

Op voorstel van raadslid Henk Krabben tekenen de fractie en afdeling Vlaardingen van de Partij van de Arbeid, van D'66 (toen nog met apostrofe) en van de PSP ook bezwaar aan bij de leiding van de socialistische krant. Een compromis is het resultaat. De NVC wordt insteekkrant op maandag en vrijdag bij HVV en van de twee editieredacteuren Jan Booister en Piet Koster blijft de eerste voorlopig voor een jaar in Vlaardingen werkzaam voor het maken van een wekelijkse identiteitspagina in *Het Vrije Volk*, editie Vlaardingen.

In 1974 besluit *Het Vrije Volk* om per 2 januari 1975 weer een eigen dagelijkse editie Vlaardingen uit te brengen. Ik, in die tijd belast met de dagelijkse leiding van *De Havenloods* in Rotterdam en in conflict met de nieuwe eigenaar Wegener, die een commerciëlere koers verlangt van de redactie, krijg het verzoek om te solliciteren als nieuwe editieredacteur bij *Het Vrije Volk* en ik word dat ook.

Discussie

De positie van de eens grootste krant van Nederland staat voortdurend ter discussie in die jaren. Op de redactie botsen de meningen bij herhaling over het regionale karakter van de krant. Eén van de aanbevelingen van een redactievertegenwoordiging, die intern onderzoek doet in het voorjaar van 1976, onder de veelzeggende naam FC

Arbeidsvreugd, luidt: 'spoedig een besluit nemen over verdere regionalisering van HVV, waarbij geleidelijk een proef wordt genomen met nieuwe edities Oost (Rotterdam-Oost, Capelle, Krimpen) en Eilanden (Voorne-Putten)'. De prioriteiten worden anders gelegd. De aandacht gaat meer uit naar een betere verdeling van de werkdruk in de (dan pas!) naar een vijfdaagse werkweek groeiende journalistenkring.

De benoeming van een adjunct-hoofdredacteur en een editie-coördinator volgen, evenals de versterking van het secretariaat en stroomlijning van de eindredactie. Ik word die editie-coördinator en Cees van der Wel stapt over van het *Rotterdamsch Nieuwsblad* naar *Het Vrije Volk* in Vlaardingen om mijn plaats, naast Jan van de Ven, over te nemen. Na enige tijd volgt ook de uitbreiding van de editieredacties.

In die tijd haal ik Schiedammer Dick van der Lugt, toen correspondent van *De Havenloods* en onderwijzer te Vlaardingen, over om bij *Het Vrije Volk* in dienst te treden. Hij begint in Schiedam, dat spoedig aangewezen wordt als proefgebied voor een wekelijkse regionale 'Extra'-bijlage. Van de Ven en Van der Wel verhuizen naar de Rotterdamse redactie. Naar de redactie Vlaardingen gaan de jonge Rotterdamse verslaggevers Jeroen van Berkel en Peter Slavenburg. In 1979 worden ook in Rotterdam en andere randgemeenten wekelijkse katernen voor deelgebieden onder de titel 'Extra' in de markt gezet.

Bij die grote regionaliseringsoperatie gaat Van der Lugt Vlaardingen runnen. Ton Damen, Ellen Scholtens, René Sauveur, Berend Schilder en Trudi Kerkhoven zijn andere leden van de Vlaardingse HVV-redactie in die jaren. Het kantoortje in het oude Dorsmanpand aan de Hoogstraat wordt verlaten; de redacties Vlaardingen en Schiedam gaan samenwonen in een pand aan de Schiedamse Hoogstraat.

In 1982 wordt het dagelijkse regiokatern Metropool in het leven geroepen met, naast Dordrecht, Schiedam en Vlaardingen, eerst één en later twee nieuwe edities voor de gemeenten ten oosten en zuiden van Rotterdam.

De hang naar landelijke erkenning bij een belangrijk deel van de (hoofd)redactie, bijvoorbeeld weerspiegeld in het kostbare avontuur van de *Weekeditie Het Vrije Volk*, leidt tot onvoldoende steun aan de Metropoolredactie in de regio, waarbuiten HVV van zijn eigenaren (NDU en PC) NIET dagelijks mag verschijnen. De regioredactie zakt in vijf jaar tijd van 32 vaste krachten terug naar 22 personen. Advertentieomzet en abonneetal stagneren en in 1984 gaat *Het Vrije Volk* een commercieel samenwerkingsverband aan met het redactioneel door Sijthoff Pers uit Rijswijk geleide *Rotterdams Nieuwsblad*, de andere noodlijdende stadskrant. De belofte, van toenmalig directeur Gerard Verschoor, dat deze Avondbladen Combinatie Rotterdam (eerst 35% NDU, 35% PC en 30% SP, later 30% Dagbladunie, 30% PC en 40% SP) als waarborg dient voor de pluriformiteit en dus het voortbestaan van beide titels, blijkt in 1989 loos te zijn. De eigenaren pompen in 1987 nog extra geld in HVV om na een serie onderzoeken, aan de hand van voorstellen tot vernieuwing een Grote Sprong Voorwaarts te maken onder de nieuwe, jonge hoofdredacteur Gerard Krul. Deze had met een groepje vertrouwelingen (de werkgroep Omo) zijn plannen voorbereid gedurende een verblijf in het Vlaardingse Deltahotel.

Meer aandacht voor jongeren, voor economisch nieuws en aandacht voor 'Goed Leven' plus kosmetische wijzigingen zoals grotere foto's, andere illustraties en de traditionele steunkleur rood vervangen door groen, zouden het door het uitsterven van de traditionele HVV-abonnee ontstane verlies moeten opvangen. Ik kom terug uit Rotterdam om als chef van de nieuwe Schiedam/Vlaardingen-redactie met Rein Wolters (Schiedam), Ad Hoogerwerf (Vlaardingen) en een serie medewerkers en jonge stagiaires dagelijks voor elk van die twee plaatsen een eigen editiepagina te maken. Bernadette Neelissen volgt later Hoogerwerf op.

Eind 1989 constateren de eigenaren, dat het zelfstandige voortbestaan van *Het Vrije Volk* (dan 57.000 abonnees) niet haalbaar is in deze tijd van 'ontlezing'. De voorbereiding begint van een fusie met de andere door de ACR geëxploiteerde krant, het *Rotterdams Nieuwsblad* (dan 53.000 abonnees). Op 30 maart 1991 komt het laatste exemplaar van *Het Vrije Volk* van de drukpers. Beide redacties wisselen dan al enkele maanden kopij uit.

Eind 1990 staan in Vlaardingen ongeveer 2.300 HVV-lezers en 3.600 RN-abonnees geregistreerd. Op 2 april 1991 gaat het nieuwe *Rotterdams Dagblad* met ruim 6.200 Vlaardingse abonnees van start.

1903 De Rotterdammer 1928
DAGELIJKS VERSCHIJNEND NIEUWSBLAD VOOR NEDERLAND
Directeur-Hoofdredacteur H. DIEMER
No. 7649 A DINSDAG 15 MEI 1928 26ste JAARGANG

KERKEN STIMULEREN EIGEN PERS

Aan protestants-christelijke zijde heb je sinds 1903 *De Rotterdammer* onder de vlag van de Anti-Revolutionaire Partij en nadrukkelijk 'interkerkelijk'. Eerst op klein formaat als weekblad maar binnen tien jaar groot en als dagblad. Later wordt zij bekend als 'de krant van Diemer'. Deze H. Diemer speelt een hoofdrol in de protestantse arbeidersbeweging. In 1905 wordt hij directeur van de coöperatie Voorzorg in Rotterdam, in 1909 mede-oprichter en eerste voorzitter van het Christelijk Nationaal Vakverbond en in 1912 directeur-hoofdredacteur van *De Rotterdammer*. Vier jaar combineert hij zijn functie van voorzitter van de werknemersorganisatie en werkgever van het christelijke dagblad. Hij is politiek actief in de Anti-Revolutionaire Partij. Tot 1946 leidt hij Het Kwartet: De Rotterdammer, *Nieuwe Haagsche Courant*, *Nieuwe Leidsche Courant* en *Dordtsch Dagblad*. Zijn zoons volgen hem op.

In Vlaardingen aan de Smalle Havenstraat 11, hoek Vleersteeg huizen de elkaar opvolgende editieredacteuren Gerard van den Berg, Koos Delhaas, Henk Weststrate, Ko Jille en Rolf Hoekstra. Van den Berg verlaat Vlaardingen om in Hilversum een loopbaan op te bouwen bij de NCRV, waar hij vooral bekend wordt als presentator van het televisiespel 'Zo vader, zo zoon'. Delhaas gaat omstreeks 1964 naar de centrale redactie van *De Rotterdammer* en wordt in 1971 de eerste gemeentevoorlichter van Maassluis. Weststrate, zoon van de AR-wethouder en Rijnmondgecommitteerde, is zelf in de politiek roerige jaren zeventig ook actief als gemeenteraadslid. Hij was tevens correspondent voor *De Havenloods* bij de start van de Vlaardingse editie in 1965, maar verlaat enkele jaren later de journalistiek en kiest voor een baan als voorlichter, eerst bij Unilever en later bij de gemeente Rotterdam. Rolf Hoekstra maakt de fusie mee tussen de Kwartetbladen en *Trouw* in 1974.

Het (strengere) *Reformatorisch Dagblad* gaat in april 1971 van start en komt na enkele jaren met een grootregionale pagina, waarvoor als correspondent in Vlaardingen optreedt de fractiemedewerker van de SGP/RPF/GPV-combinatie.

Volkskrant

De Volkskrant verschijnt vanaf donderdag 2 oktober 1919 als weekorgaan van de 'Federatie der diocesane R.K. Volks- en Werkliedenbonden in Nederland'. Twee jaar later wordt het, onder leiding van de hoofdredacteur van het Bossche dagblad Het Huisgezin, een dagblad en wordt de subtitel vervangen door 'Dagblad voor het katholieke volk'. De redactie verhuist van Den Bosch naar Den Haag. Utrecht wordt de vestigingsplaats als in 1932 het Rooms-Katholieke Werkliedenverbond eigenaar wordt, dat vanaf 1935 het dagblad laat komen uit zijn eigen drukkerij Lumax in Utrecht.

In 1938 wordt het aantal edities opgevoerd naar negen. Naast de landelijke krant en de al enkele jaren bestaande speciale uitgaven voor Twente, Limburg, Oost- en West-Brabant, worden dagelijks aparte edities gemaakt voor Gelderland, Noord-Nederland, Den Haag en Rotterdam. Als correspondent voor Vlaardingen treedt op L. Andriessen, secretaris van de Katholieke Volks Partij en van het Wit-Gele Kruis. Hij was inkoper van zijn vak en is de vader van penningmeester Arnold Andriessen van de Historische Vereniging Vlaardingen.

Na de oorlog, waarin abonnees zich massaal afkeren van de door NSB'ers overgenomen *Volkskrant* die op 4 oktober 1941 voor het laatst verschijnt, maakt het katholieke dagblad een uitstekende herstart. Formeel (staatkundig) hoofdredacteur is KVP-politicus C.P.M. Romme, maar onder de dagelijkse leiding van Joop Lücker groeit de *Volkskrant* uit tot een landelijke nieuwskrant met strips als Pa Pinkelman en Tante Pollewop van Godfried Bomans en Tom Poes van Marten Toonder. De edities zijn vervangen door streekrubrieken als 'Langs Maas en Waterweg'.

Eigenaar KAB (Katholieke Arbeidersbeweging) ontslaat in 1952 KVP-leider Romme als hoofdredacteur, omdat zij vindt dat hij de Volkskrant misbruikt als partijblad. Van meet af aan heeft het kerkelijke gezag de krant bij katholieken aanbevolen. Officiële verboden om andere kranten te lezen verschenen in 1917 en 1954.

Vlaardings Dagblad

Vrijdag 19 december 1969 — Eerste onafhankelijke dagblad in Vlaardingen, Maassluis, Massland, Hoek van Holland in combinatie met het — 1e jaargang

SMALLE HAVENSTRAAT 1, TEL.NR. 34 52 09 - 34 54 53 ROTTERDAMSCH NIEUWSBLAD

ANDERE KRANTEN

De uitgever van het *Leidsch Dagblad*, A.W. Sijthoff, begint in april 1878 met het *Rotterdamsch Nieuwsblad*. Hij krijgt voor zijn initiatief financiële steun van bemiddelde Rotterdammers die ontevreden zijn over de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* en benoemt zijn schoonzoon C.G. Frentzen tot mede-uitgever. Meer plezier beleeft hij later aan zijn zoon Cornelis, die in 1885 mededirecteur en in 1892 enig eigenaar wordt.

Het Nieuwsblad afficheert zich als neutrale krant en heeft ook geen officiële bindingen maar adviseert in de beginjaren regelmatig zijn lezers om op liberale kandidaten te stemmen. De ontwikkeling van de arbeidersbeweging wordt buiten de nieuwskolommen gehouden. Hoofdredacteur/directeur Cornelis Sijthoff weigert formeel ook daarin hem toegezonden 'anti-rood' artikelen van mr. J.A. van Gilse op te nemen, maar verklaart zich direct bereid die teksten voor eigen rekening 'als advertentie' af te drukken. Veel aandacht is er voor 'neutraal' regionaal nieuws, sport en illustraties.

Kort na het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog in 1940 opent het *Rotterdamsch Nieuwsblad* een vestiging in Vlaardingen aan Smalle Havenstraat 1. Dat is het voormalige kantoor van handelaar in effecten en staatsloten Sal Katan en onderdeel van het pand, dat de gebroeders Katan als projectontwikkelaars lieten bouwen in 1906. Het staat op de hoek van de Westhavenkade, waarlangs bij de ingebruikname Noack een winkel in fijne vleeswaren, boter, kaas en andere delicatessen begon. De bovenverdieping is dan het kantoor van de snelgroeiende Visscherij Maatschappij Vlaardingen van de joodse familie Van Gelderen/Katan. Later zitten er tabakshandelaren, sigarenwinkels en een naaimachinehandel. Ook wordt er gewoond in het markante pand schuin tegenover de Visbank en sinds een tiental jaren is het in gebruik voor horecadoeleinden. Momenteel als Ierse pub.

In de Vlaardingse beginjaren is Piet Smit editieredacteur van het *Rotterdams Nieuwsblad*. Hij woont medio de vorige eeuw in de Insulindestraat, van waaruit hij ook meestal werkt. Zijn vaste fotograaf is J. Ronde van de Emmakade, die een winkel en studio heeft aan de Hoogstraat.

Dat verandert als eind jaren zestig Sijthoff miljoenen investeert in het Nieuwsblad om, zoals Bert Bakker in *De Havenloods* optekende uit de mond van de journalistieke projectleider Daan Spong, 'het imago sufferdje kwijt te raken'.

Eigen fotografen worden aangenomen en bij *Het Vrije Volk* journalisten weggekocht. Ook koopt Sijthoff overal in Zuid-Holland oude en bestaande titels op van plaatselijke kranten zoals *Schoonhovense Courant*, *Nieuwe Brielse Courant*, *Nieuwsblad voor de Hoekse Waard*, *Dordtse Courant* en *Schiedamsche Courant*. Voor zover van toepassing worden personeel en panden overgenomen. In Vlaardingen lukt dat niet. Directeur Ton Kloots van Dorsman & Odé speelt Sijthoff uit tegen de in die jaren ook expansie zoekende Pluygers van de NDU en verkoopt uiteindelijk de titel *Nieuwe Vlaardingse Courant*, machinepark, panden en personeel aan de uitgever van *Algemeen Dagblad* en *Nieuwe Rotterdamse Courant* (kort daarna gefuseerd met het Amsterdamse *Algemeen Handelsblad*). Bood Sijthoff een abonnement

op een plaatselijk dagblad aan met daarbij gratis het *Rotterdamsch Nieuwsblad*, de *Haagsche Courant* of *Het Binnenhof*; de NDU doet het andersom en geeft de NVC als extraatje aan de plaatselijke abonnees van AD, NRC en (heel even) Het Vrije Volk.

Tien man

Sijthoff laat Vlaardingen niet schieten, maar lanceert op 19 december 1969 de nieuwe titel *Vlaardings Dagblad* met de pretentieuze onderkop 'Eerste onafhankelijke dagblad in Vlaardingen, Maassluis, Maasland, Hoek van Holland'. Een redactie van tien man wordt aan de abonnees voorgesteld, onder wie Smit en de ex-NVC-ers Pleun Reedijk en Hans de Jongh, ex-HVV-sportmedewerkers Bas van de Berg en Piet Ocks, verder historiereporter Gerard Lutke Meijer, Ab Kuypers, Palko Lakatos, Frits Tiessen en Irene de Jel-Cramer. Op maandag 22 december is de gehele voorpagina en een deel van pagina 3 gewijd aan de feestelijke introductie van het Vlaardings Dagblad onder begeleiding van een muziekkorps en 'Kerstbunnies', in aanwezigheid van de burgemeesters van Vlaardingen en Maassluis, de twee gebroeders Sijthoff en de top van het *Rotterdamsch Nieuwsblad*. In de loop van 1970 neemt het *Vlaardings Dagblad*, op een klein gedeelte aan de Hoogstraat na, de gehele begane grond van een dan splinternieuw kantorengebouw aan de Westhavenplaats/ Blokmakersplaats 1 in gebruik. Er vinden snel wisselingen plaats in het redactieteam. Jongeren als Trix Broekmans, Hans Coolegem en Jaap Roelants treden aan, terwijl Reedijk bijvoorbeeld voor de Sijthoffbladen het nieuws op het Provinciehuis in Den Haag gaat coveren.
Na een korte opleving redt het RN het niet zelfstandig en verwordt tot een bijblad van de *Haagsche Courant* met regionale bijlagen. Uit de door het Rijk in het leven geroepen compensatieregeling voor noodlijdende dagbladen ontvangt Sijthoff tussen 1981 en 1990 van alle kranten in Nederland het meeste geld voor haar Rotterdamse uitgave, 15,9 miljoen gulden. Andere 'grootverdieners' zijn in die jaren *Trouw* (15,1) en *Het Parool* 12,5 miljoen. De plaatselijke concurrent *Het Vrije Volk* krijgt pas vanaf 1985 steun, in totaal 3,3 miljoen gulden.
De sterkte van de Vlaardingse redactie van het *Rotterdams Nieuwsblad* wordt in de loop der jaren teruggebracht. Redactieleden uit die periode zijn Nico van Grieken, Willem Uilenbroek, Rien van de Anker, Jaap Hazejager, Jan Hendrik Bakker, GeertJan Majoor en Emile Schelvis. Binnen tien jaar gaan *Vlaardings Dagblad* en *Schiedamsche Courant* samen in de editie Waterweg en verhuist het *Rotterdams Nieuwsblad* naar de Brede Havenstraat. Het Oud-Hollands Koffiehuis breidt zich uit met een deel van de vrijgekomen ruimte aan de Blokmakersplaats en een uitzendbureau betrekt het restant. Het nieuwe redactielokaal in de vroegere CJaminwinkel biedt werkruimte aan bijvoorbeeld Henk Lambregtse, Paul Cormont, Rinze Brandsma, Cees van der Wel, Paul Houkes, Kees Jonker, Chris van Bremen, Chris Woerts, Martijn Verwaaijen, Kor Kegel, Aad Rietveld, Peter de Lange, Carel van der Velden, Donald Bax, Mari Timmermans en Cor van Rijnsoever.

Fusie

Het RN gaat in 1991 met *Het Vrije Volk* op in het *Rotterdams Dagblad*, dat ook voor 'Waterweg' kiest en dus geen eigen editie voor Vlaardingen maakt. Het eerste exemplaar van het fusiedagblad verschijnt op 2 april 1991. Kort voor de vorige eeuwwisseling bestond er overigens ook een *Rotterdamsch Dagblad*, dat in 1899 opging in het *Dagblad van Rotterdam*.
Aan de totstandkoming van het nieuwe *Rotterdams Dagblad* gaat een moeizaam proces vooraf. Eind 1990 doen bijvoorbeeld de burgemeesters van Vlaardingen en Schiedam nog een dringend beroep op de Dagbladunie en Perscombinatie om van de fusie af te zien. De fusietrein is echter niet meer te stoppen. De eigenaren besluiten tegen het advies van duur ingehuurde deskundigen in om niet een nieuwe hoofdredacteur van buiten te benoemen maar kiezen voor een tweehoofdige leiding, Leo Pronk van *Het Vrije Volk* en Jan Prins van het *Rotterdams Nieuwsblad* mogen de kar gaan trekken. Zij stellen een redactie samen, die volgens de fusieovereenkomst moet bestaan uit een gelijk aantal RN'ers en HVV'ers.
Hun organisatieplaatje komt uiteraard niet geheel overeen met de wensenlijstjes van alle voor het *Rotterdams Dagblad* geselecteerde redactieleden. In een Sociaal Plan zijn zekerheden ingebouwd voor personeelsleden, die niet mee willen naar de nieuwe krant of de aangeboden functie niet in overeenstemming met hun capaciteiten of persoonlijke wensen vinden. Van januari 1991 tot maart 1993 ben ik als secretaris van de Begeleidingscommissie direct betrokken bij de beoordeling van deze knelpunten.
De totstandkoming van de Waterwegredactie van het *Rotterdams Dagblad* verloopt moeizaam. Bijna alle aangewezen journalisten hadden een andere voorkeur op hun wensenlijstje genoteerd. Bij de start van de nieuwe krant vormen Donald Bax, Jan Booister, Peter de Lange, Carel van der Velden en ik deze redactie, die maandenlang een vacature heeft omdat de directie zich niet neerlegt bij het besluit van de Begeleidingscommissie om een redacteur in zijn verzet tegen overplaatsing naar het kantoor in Vlaardingen te steunen.
In 1994 neemt Jan Rozendaal het chefschap over van Jan Booister en volgt Jelle Gunneweg tijdelijk Carel van der Velden op. Mariëtte Olsthoorn, Wessel Penning, Daniëlle Hermans, Arjen van den Oever, Judith van Klaveren en Menno Haddeman treden in de volgende jaren als parttimers tot de redactie Waterweg toe, van wie alle mannen en Judith na enige tijd ook weer vertrekken. Bij latere wisselingen zijn betrokken Sander Sonnemans, Desiree van der

Jagt, Marc Floor, Edwin Cornelisse, Eefje Oomen, Adrianne de Koning, Mikos Gouka, Remko Tanis en John Bunte, die Rozendaal opvolgt in 1999. In 2001 neemt Hans Soeters mijn positie in na mijn vutvertrek en treedt Tjeerd Agema aan na het overlijden van Mariëtte Olsthoorn.

Het Nieuwe Dagblad (in Schiedam lang verschijnend onder de naam *Nieuwe Schiedamsche Courant*) is de regionale uitgave van *De Maasbode*, de niet aan partij of bond gebonden katholieke krant van Rotterdam die een band heeft met *De Tijd* uit Amsterdam. HND heeft een Vlaardingse editie waarvoor lange tijd correspondent is Piet Halkes, het hoofd van de r.k. lagere Willibrordusschool aan de Boslaan. Deze 'bovenmeester', die woont in de Prins Bernhardlaan en voor de KVP in de gemeenteraad zit, verliest omstreeks 1962 zijn correspondentschap als de krant vaste editie-redacteuren aanstelt op het kantoor op de Dam in Schiedam. Ton van der Sande en Nico Baaijens vervullen die functies. Er komt meer ruimte voor plaatselijk nieuws en veel aandacht voor sport. Onder leiding van Frans Nypels krijgt de sportverslaggeving een nieuw aanzien. Hij wordt gezien als de vernieuwer van de sportjournalistiek in Nederland met bijvoorbeeld kleedkamerverhalen in plaats van chronologische verslagen. Ik wordt op free-lancebasis aangesteld als 'hoofdsportcorrespondent' voor het gebied Vlaardingen, Maassluis, Hoek van Holland en krijgt de mogelijkheid om medewerkers aan te trekken. Naast sportberichten, verslagen en reportages schrijf ik ook over andere zaken zoals de haringvisserij. Bijvoorbeeld in 1963 onder de citaatkop 'Vlaardingse visserij heeft geenszins afgedaan'.
Er gebeurt in die jaren aardig wat in Vlaardingen. De enorme stadsuitbreiding en vernieuwing van het centrum met allerlei nieuwe ontwikkelingen leveren regelmatig nieuws op. Vlaardingen kent een bloeiend sportleven, dat in alle geledingen aandacht krijgt. Bovendien speelt Fortuna nog in de betaald voetbalcompetitie, maakt VZC fraaie slagen bij het wedstrijdzwemmen en zorgen judoka's als Chris de Korte, Tino Hoogendijk en Gerard Vroegh voor sportsuccessen. Maar er is meer. In 1964 vinden in Muzanda (nu Kroningszaal van Jehova's getuigen) de nationale kampioenschappen biljarten ankerkader 47/2 plaats en finisht Olympia's Toer op de dr. Wiardi.Beckmansingel.
In die periode bouw ik een net op van medewerkers (zoals Bas van den Berg, Dirk Mast, Ton Stolk, Gerard Verver en Ab Zwaard) en correspondenten in Maassluis, Maasland, Maasdijk en Hoek van Holland. Op 5 maart 1965 sluit ik nog een formele overeenkomst met de stationschef in Vlaardingen over de afhandeling van voor mij bestemde, via treinbrief gezonden perskopij, maar in 1966 komt er een einde aan *Het Nieuwe Dagblad* in Rotterdam en omgeving. In 1974 in Amsterdam gevolgd door het landelijke dagblad *De Tijd*.

De Havenloods

Synchroon aan de opheffing van *Het Nieuwe Dagblad* loopt het besluit van de Stichting Jeugdhaven om met *De Havenloods* zijn vleugels uit te slaan naar het westen. Het 'domineesblaadje', in 1951 als tweewekelijks pamflet met een oplage van 10.000 begonnen door ds. J.M. van Krimpen in het centrum van Rotterdam, breidt eerst uit naar Rotterdam-Noord, wordt begin 1953 weekblad en glijdt drie jaar later in alle 130.000 brievenbussen op de rechter Maasoever van Rotterdam. De redactionele leiding ligt in handen van professionele journalisten onder leiding van Huub Verweij.
Na de Krimpenerwaard en de gemeenten aan de noordrand van Rotterdam willen grootadverteerders als Termeulen en Radio Modern ook naar Schiedam, Vlaardingen en de rest van de noordelijke rivieroever. Bureauredacteur Ton Hougee wordt belast met de redactionele ontwikkeling van die twee nieuwe edities. Hij moet wekelijks ongeveer 2,5 pagina aan editie-nieuws verzamelen. In Vlaardingen vindt hij Henk Weststrate, editieredacteur van De Rotterdammer, bereid om een pagina te garanderen. Zelf woont hij in Maassluis en verwacht, naast zijn andere werk op de Rotterdamse redactie, hoogstens nog een halve pagina te kunnen ophoesten. Als ik dat hoor, bied ik hem aan om een wekelijkse sportpagina te maken. Het heeft even wat voeten in de aarde, want voor *De Havenloods* is een sportpagina nieuw. Maar Anne Hoeksema, die Huub Verweij heeft opgevolgd als hoofdredacteur, gaat akkoord. We komen een prijs overeen van 75 gulden per pagina, waarvan ik dan zelf mijn correspondenten en medewerkers moet betalen. Op 16 september 1965 verschijnt de eerste *Havenloods* in Vlaardingen, mét sportpagina. In de drie maanden eerder gestarte Schiedamse editie verschijnt korte tijd later ook een sportpagina, gemaakt door mijn ex-collega-sportcorrespondent van *Het Nieuwe Dagblad* Piet Bul. In de volgende jaren worden zelfs extra-sportpagina's gemaakt bij kampioenschappen of de start van de voetbalcompetitie.
De Havenloods heeft inmiddels als journalistiek huis-aan-huismedium een sterke positie veroverd, verschijnt ook op dinsdag en opent in 1970 in Vlaardingen een eigen kantoor aan de Hoogstraat, kort na mijn aanstelling als algemeen redacteur voor de editie Vlaardingen e.o. Hanneke Schreurs, Jan van der Ven, Rob van Olm, Roel van Leeuwen, Marianne Amesz, Suzanne de Ligt en Peter Braad doen daar later de redactie.
Het dan al twintig jaar bestaande *Groot Vlaardingen*, van reclamebureau/uitgeverij Verba (van het echtpaar Bakker-Verboon) heeft op dat moment nog geen journalistieke insteek. De eerste uitgave van 15 september 1950, met een oplage van 12.000, valt op door de steunkleur rood en uitsluitend advertenties op de voorpagina. Een introductie op pagina 2 rept over ''vlotte, graag gelezen lectuur voor Vader, voor Moeder en voor de jeugd'. Op pagina 3 staat

van Charl.Otten een rubriek 'Van Dag tot Dag door Vlaardingen' , deels op rijm en op pag.4, de achterpagina een strip. Het is duidelijk een advertentieblad, gelardeerd met predikbeurten, een menu van het Bureau voor de Voeding, een puzzel en verhaaltjes onder de titel 'Brabantse Brieven' van D'n Dré. Later zorgen onder de namen Parlevinker en Klaas Vlaring columnisten voor een wekelijkse bijdrage, van wie de laatste (volgens een late onthulling A. van den Berg) grote faam verwerft met het openbaar maken van de inhoud van discussies tussen burgemeester en wethouders.
Het duurt vele jaren voor er sprake is van een professionele redactie. Piet Hovingh, Hans Dubbeldam (oud-raadslid VVD), Ruud van Houwelingen, Ron Boers, Helma Vincent en Niek van Dien houden zich ermee bezig. *Groot Vlaardingen* en *De Havenloods* fuseren in 1994. Peter Braad, Ger van Veen, Look Boden en Evelyn de Ruiter zorgen dan voor de redactionele inhoud.
Op 2 september 1994 betreedt de *MaasposT* het Vlaardingse strijdperk met Leo van der Sande als redacteur en waarvoor nu Hjalmar Teunissen en Eric Meijer in Vlaardingen werken.
Als tussendoortjes hebben we begin jaren zestig gehad Info, waarvoor ik enkele columns schreef, en de 'NUC: Nieuwe utopiese courant, politiek kultureel diskussieblad van het Aktiekomitee Stront a/d Knikker'. Een exemplaar hiervan uit 1968 wordt bewaard in het Persmuseum. Eind jaren negentig verder een Vlaardingse editie van de Postiljon, de WeekendKrant van Martin Vermeulen en De Thuis Aan Huis Krant en De Thuiskrant van Ron Boers. Een bijzonder opinieblad is De ZwartWitte Vlaardinger van Peter de Jong, die ook bijdragen levert aan de huis-aan-huisbladen. Een andere zeer bijzondere uitgave heeft dezelfde uitgever/samensteller/redacteur/collectioneur/organisator en oprichter van het Vlaardings Taal Genotschap op stapel staan. Eind 2002 verschijnt van hem 'Klein Vlaardingen'.

DE LUISTERVINK

VLAARDINGSCHE EDITIE. ADRES VAN REDACTIE EN ADMINISTRATIE P. REEDIJK p.a. DORSMAN & ODÉ, HOOGSTR. 158, VLAARDINGEN

Vrijdag 11 Mei 1945 — Nr. 128A. Telefoon 2096. Postrekening 7098. Vlaardingen Abonnementsprijs f 1.36 per 3 maanden of 12 cent per week. Advertentiën 7 cent per m.m.

Radiorede van de Koningin

Zaterdag 5 Mei hield H. M. de Koningin een radiorede, waaraan het volgende is ontleend:

Mannen en vrouwen van Nederland!

Onze taal kent geen woorden voor hetgeen in ons aller harten omgaat in dit uur van bevrijding van geheel Nederland. Eindelijk zijn verkeren omtrent het lot van hen, die hen lief zijn. Wij voelen diepe eerbied en bewondering voor het verzet, dat Gij zoo achtereend hebt volgehouden. In dit verzet zijn wij saamgesmeed tot een eendrachtig en ondeelbaar volk.

Vrede en Vrijheid

Dagen van diepe dankbaarheid en uitbundige vreugde

Feestelijkheid overal - Dankstonden in alle kerken - Maandag gevangenneming van N.S.B.'ers en verdachte personen - Terug-

Distributienieuws

Thans kunnen in de Roode-Kruis-winkels, waar nu Dinsdag en Woensdag het R.K.-brood wordt afgehaald, enkele der door vliegtuigen uitgeworpen artikelen gehaald worden, en wel op Bon A 492

1 reep of 50 gram chocolade; 100 gr. margarine, alsmede 1 blikje lunchworst óf ½ blikje bacon óf 1 pakje gedroogde

VERZET LOONT, HET VOLK IS VRIJ

Nederland heeft 120 dagbladtitels en een veelvoud hiervan aan regionale bladen, als onze oosterburen onder aanvoering van Adolf Hitler onaangekondigd de grens oversteken met bombarderende vliegtuigen en kanonnengebulder. Het heeft direct gevolgen voor kranten. Op 10 mei 1940 namelijk verbieden de Nederlandse militaire autoriteiten al het communistische *Volksdagblad* en op 26 juni 1940 drukt de bezettingsmacht een heruitgave de kop in. Het sociaal-democratische *Het Volk* (met Voorwaarts, Vooruit, enzovoorts) komt op 20 juli 1940 als eerste landelijke dagblad onder toezicht van de NSB. De *Goedkope Vlaardingsche Courant* van drukkerij C. Verboom krijgt op 26 juli 1940 een verschijningsverbod na plaatsing van een pro-Oranje/anti-NSB koekjesadvertentie.
Begin 1941 mogen rooms-katholieke bladen als *De Maasbode* niet meer verschijnen. Wie niet aan de leiband van de bezetter wil lopen kan rekenen op de opheffing van zijn krant, het verlies van zijn krantentitel of vervanging van zijn hoofdredactie. De protestants-christelijke *Standaard* en r.k. *Volkskrant* komen, net als alle liberale en zogenaamde neutrale kranten onder NSB-gezag. De reactie van redactie, overig personeel en de abonnees beslist over het voortbestaan. De grote hoeveelheid titels en uitgevers in Nederland, het verlies aan drukcapaciteit, met name in Rotterdam, door de vernietigende bombardementen en gebrek aan papier hanteert de Duitse bezetter als argumenten om titels te schrappen en fusies te verplichten. *De Nieuwe Vlaardingsche Courant* (driemaal per week) mag in 1941 zijn *Visserijblad* niet meer maken en wordt per 1 juni 1943 verplicht op te gaan in *De Maasmonder* (eens per week) met door de Duitsers aangestuurde, eenzijdige, propagandistische berichten.

Stencil

Al die maatregelen leiden behalve tot een terugloop in abonnementen van de zogenaamde 'gelijkgeschakelde' bladen ook tot de verschijning en groei van illegale uitgaven, zoals de landelijke *Trouw*, *Het Parool*, *Vrij Nederland*

en *De Waarheid* en de regionale *De Luistervink*, *Het Vrije Woord* (Ick Waeck) en *De Volhouder*. *De Luistervink* is een titel, die behalve in Vlaardingen bijvoorbeeld ook in Haarlem, Heerhugowaard en Uithoorn is gebruikt.
De Luistervink van de Vlaardinger Pleun Reedijk (1918-1989) verschijnt officieel vanaf 24 december 1944 in gestencilde vorm en met als uitdagende onderkop 'En toch draait zij'. Vanaf het moment dat Nederlandse militairen door de Duitse bezettingsmacht worden opgeroepen zich te melden, maakt Reedijk al bulletins op een oude schrijfmachine met carbonvelletjes tussen het papier. Hij begint met een bericht over de Geneefse Conventie. Zijn drijfveer is de ervaring, dat berichten van Radio Oranje en de BBC onjuist worden doorgegeven. Hij neemt groot risico in die tijd, met het verdelen van zijn bulletins onder mensen die daar belang bij hebben. Als in 1944 de vraag naar zijn berichten steeds groter wordt, gaat Reedijk op zoek naar een stencilmachine en bijbehorend materiaal.

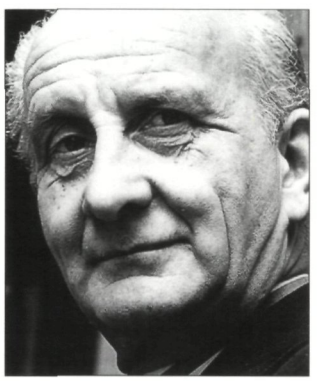

Zo'n 'cyclostile' krijgt hij van A. Boogaard van de Markt, stencils en inkt van de winkeliers N. Hoogland (Vulpenhuis Schiedamseweg) en L. Hollaar (Van Sijns boekhandel, Smalle Havenstraat), voor papier zorgt F. Ranshuijsen van de Levers Zeepmaatschappij, die hem ook technisch bijstaat. Het werkelijk drukken (stencilen) gebeurt eerst bij de familie W.H. Meder in de Prins Hendriklaan en later bij Pleuns ouders thuis aan de Dijklaan. Zeilmaker en 'torenkijker' J. Storm regelt de distributie. In een speciale uitgave van *De Luistervink* van 19 juli 1945 schrijft Reedijk 'Hoe het gebeurde'. Deze en bijna alle andere 124 gestencilde uitgaven zijn in het bezit van Streekmuseum Jan Anderson.
Een bijzonder exemplaar is nr.128A, dat op 11 mei 1945 verschijnt in hoogdruk op volwaardig krantenformaat. Het is een speciale Vlaardingse editie, die onder redactie van P. Reedijk verschijnt met ondermeer een verslag van J.P. van der Linden over de gebeurtenissen in Vlaardingen in de week ervoor. Hij, oud-hoofdredacteur van de *Nieuwe Vlaardingsche Courant* en redacteur Vlaardingen van de door de Duitsers gecontroleerde *De Maasmonder*, schrijft: *„Toen Vrijdagavond de tijding der onvoorwaardelijke overgave van Noordwest-Duitschland, Nederland en Denemarken zich door de gemeente verspreidde en een spontane, uitbundige vreugde zich plotseling baanbrak, hebben enkelen tot hun schade moeten ondervinden dat die vreugde voorbarig was en het monster terreur en mishandeling nog niet dood was: ze werden opgepakt en weggesleurd, vernederd en mishandeld. En ook Zaterdag en Maandag eischte de uitbundigheid, baldadigheid en onvoorzichtigheid slachtoffers of bijna slachtoffers. Vond de 15-jarige D.J. den Hond niet den dood en werden anderen niet gewond tijdens het kaalknippen op straat van vrouwen en meisjes die zich met de Duitschers hadden afgegeven? Waren wijzelf niet bijna het slachtoffer van onze onvoorzichtigheid met de Oranjekrant geworden? Maar nu is dat alles voorbij. De verlossing van het juk, de terugkeer der vrijheid is een feit geworden. Feestelijkheid overal. Vlaggen en versierde etalages, zang en vroolijkheid bij oud en jong."*

Band

Jan Dorsman, de uitgever van de krant, heeft een directe familieband met het verzet. Zijn schoonzoon Ton Kloots is vanaf september 1940 betrokken bij de verspreiding van *Vrij Nederland* en duikt er steeds verder in nadat zijn vader, predikant te Maassluis, in 1941 als gijzelaar naar kamp Schoorl moet en in 1942 overlijdt. Later is ook zijn broer opgepakt. Ton Kloots wordt steeds brutaler. Met auto's en chauffeurs van de gemeentepolitie in Vlaardingen, waar hij inspecteur is, voert hij door heel Nederland karweien uit voor het verzet. In 1995 zei hij: „Dat uniform was een prachtige dekmantel." Eind september 1944, als Zuid-Nederland al is bevrijd, laat hij zijn vrouw en twee kinderen (Dorsmans dochter en kleinkinderen) achter in Vlaardingen om in Amsterdam deel te gaan uitmaken van de staf van de toen nog illegale Binnenlandse Strijdkrachten. Zij staan in rechtstreeks contact met de Nederlandse regering in Londen. Daar ondertekent overigens in september 1944 Koningin Wilhelmina een Tijdelijk Persbesluit, dat elke uitgave die na 1 januari 1943 was blijven verschijnen", voorlopig verbiedt. Dus ook *De Maasmonder*.
Op de voorpagina van de bij Dorsman gedrukte krant van 11 mei 1945 staat een 'Uiteenzetting over Maasmonder-Luistervink' : *„De Luistervink, dat een Vlaardingsch blad was, verschijnt in samenwerking met alle andere voormalige illegale bladen in het district Vlaardingen-Westland onder auspicien van de Binnenlandsche Strijdkrachten. Hoofdredactie van deze combinatie berust bij G. van der. Burg Jzn. Maassluis. Door technische moeilijkheden is de oplaag van dit blad voorlopig nog beperkt, zoodat we hier in Vlaardingen practisch alleen de abonne's van de voormalig illegale bladen De Volhouder en De Luistervink kunnen bedienen. Nu verschijnt echter naast deze door de combinatie uitgegeven Luistervink een speciale oplage voor Vlaardingen, die zal verschijnen drie malen per week, nml. Maandag, Woensdag en Vrijdag en waarmee wij de abonnees van de vroeger Maasmonder zullen voorzien. Voorlopig wegens gebrek aan stroom, gas en papier nog op klein formaat."*
Dat was niet op, maar wel voor en na 11 mei het geval.

Wisselende exemplaren verschijnen van *De Luistervink*, met bijvoorbeeld de ondertitel 'Waarin opgenomen De Volhouder, samenwerkend met *Het laatste nieuws* (Maassluis), waarin opgenomen *Het nieuwsbulletin* (Naaldwijk), *Het laatste nieuws* (Wateringen), *Het nieuws* (Honselersdijk), *Het juiste nieuws* (Poeldijk), *De lichtstraal* (Monster). Hoofdredacteur G. van der Burg Jzn., Maassluis. Redactie- en administratieadres: P.G. Reedijk, kantoor Hoogstraat 158, Vlaardingen, tel.2096. Op 9 mei 1945 met de tekst 'Binnenlandsche Strijdkrachten' in een kader en op de achterzijde als redactieleden L. Groenewegen, Joh. Poortman Jr., Maassluis en P.G Reedijk, Dijklaan 3 en J. Zuydgeest, Mauritssingel 23, Vlaardingen. Drukkers: Maassluissche Boekhandel en Drukkerij, Maassluis. Het bericht over de intocht van de geallieerden is hierin op verzoek van de districtscommandant van de Canadese strijdkrachten ook in het Frans afgedrukt.

Van lieverlee komt het normale leven weer op gang. *De Luistervink*, op een A4-vel, nr. 170 van Uitgever en Redacteur P. Reedijk, adres Hoogstraat 158, van maandag 20 augustus 1945 bevat voorop, naast een bericht over aangifte van Joodse eigendommen bij Bureau voor Rechtsherstel ('ook inlichtingen en aanwijzingen over vermogen'), visserijnieuws, informatie over een aanstaand bevrijdingsfeest, VFC-nieuws (4-1 verlies tegen Sparta) en achterop advertenties. Eén ervan met de tekst: „Blijft trouw aan *Trouw*, prot.nationaal dagblad dat tijdens de bezetting voor de Chr.beginselen uitkwam en waarvoor zovelen hun leven gaven. *Trouw* staat los van elk Kerkverband en van elke bestaande politieke partij."

Voor deze landelijke verzetskrant zette zich ondermeer de Vlaardingse drukker/letterzetter A. Maat in. In Drukkerij Vlaardingen in de Bleekstraat, waar hij bedrijfsleider was, werd de editie Rechter Maasoever van *Trouw* gemaakt met algemeen en Vlaardings nieuws. Hij werd gearresteerd en overleed in maart 1945 in een Duits werkkamp.

Trouw werkt in mei 1945 aan een vaste verschijning en abonnementen en gaat een dubbeltje per exemplaar vragen. In Vlaardingen wordt het kringhuis van de NSB aan de Hoogstraat bezet en in haar uitgave nr.112 op 10 mei 1945 roept de krant alle 'verspreiders (sters)' op om die vrijdagmiddag tussen 2 en 5 uur naar 'het gebouw van Trouw (voormalig kringhuis der N.S.B.)' te komen met meebrenging van alle adressen.

Meer

Naast *Trouw* verschenen meer oud-illegale bladen als regionale kranten in Vlaardingen. *Het Rotterdamsch Parool* is voortgekomen uit *Het Parool*, dat tijdens de Duitse bezetting in de Tweede Wereldoorlog als verzetskrant is opgericht. Nauwelijks een week na de bevrijding verscheen in Schiedam al *Het Parool*, 5e jaargang nr.40, met op de voorpagina een foto van Prinses Juliana en haar kinderen en in het onderschrift de opmerking 'het is lang geleden dat we ze hebben kunnen zien'. Naast de krantentitel met als onderkop 'Vrij en onverveerd' stond een kader met de tekst 'Voor-uitgave van speciale editie *Schiedamsche Courant*' en elders een bericht dat 'abonné's' van die op 31 december 1943 'in verband met maatregelen van de overheid' gestaakte krant voorrang krijgen. Verderop staan de mededelingen 'onafhankelijk dagblad voor Rotterdam en omstreken, gedrukt ter Koninklijke Nederlandse Boekdrukkerij H.A.M. Roelants, Lange Haven/hoek Korte Haven, Schiedam. Redacteur Th. Ramaker.'

Vanaf 23 mei 1945 wordt *Het Parool* in de Jeneverstad verspreid als 'speciale editie voor abonné's van de *Schiedamsche Courant*' en binnen een jaar als '*De Schiedammer*'. In verdere omgeving blijft de titel '*Het Parool*' gehandhaafd tot 9 april 1947, als een duidelijke scheiding volgt tussen de in Amsterdam vervaardigde landelijke krant en de regionale uitgave *Het Rotterdamsch Parool*, die veel aandacht heeft voor sport.

Vlaardingen-redacteur is Jan de Kluyver, een bekende dammer uit Rotterdam die trouwt met de dochter van de eigenaar van Koks Vatenfabriek aan de Oosthavenkade, waar hij in 't Oude Huis gaat wonen. Hij verhuist later naar de Van Hogendorplaan en gaat omstreeks 1966 werken bij het *Rotterdamsch Nieuwsblad*. Zijn vaste vervanger Dick van de Polder speelde betaald voetbal bij Excelsior in Rotterdam, is inmiddels gepensioneerd voetbaljournalist van *Het Vrije Volk*, later *Rotterdams Dagblad* maar geeft nog wel commentaar op Radio Rijnmond. Na het vertrek van De Kluyver bemoeit Jan Vroegindewey (later bekend onder de naam Jan Maneij en voorlichter van de gemeente) zich met de samenstelling van de pagina Vlaardingen. Volgens een opgave van eind 1970 heeft de krant in Vlaardingen duizend abonnees.

NV Het Parool en NV De Volkskrant richtten halverwege 1968 Perscombinatie NV op in Amsterdam. Per 1 oktober 1971 wordt *Het Rotterdamsch Parool/De Schiedammer* opgeheven en krijgen de (in totaal) 21.000 abonnees hiervan het verzoek over te stappen op *Het Vrije Volk*, dat vanaf die dag zich concentreert in de regio Rotterdam. De abonnees van *Het Vrije Volk* in Amsterdam en omgeving krijgen tegelijkertijd de vraag *Het Parool* te nemen.

Voor het protestants-christelijke *Trouw* in Vlaardingen werken in de jaren vijftig van de twintigste eeuw Leen

Trouw

Speciale Uitgave
Rechter Laasoever
29 maart 1945
No. 76

Indië en Nederland.

Toen Houtman in 1596 om de reda van Bantam verschenen heeft hij daar ruzie gekregen met den koning, maar dat was niet omdat de Hollander diens land probeerde

een strafexpeditie ,doch na zo'n tuchtiging verdwenen zij weer. De volkeren van Nieuw-Guinea, van Borneo en grote delen van Sumatra bemerkten van het Nederlrnse gezag heel weinig.

Wij zagen deze dingen niet om on-

Post en Jan Groeneveld. In 1974 fuseert *Trouw* met de Kwartetbladen (o.a. *De Rotterdammer*). In de loop der jaren zijn alle edities opgeheven.
Voor het communistische dagblad *De Waarheid*, volksdagblad voor Nederland, treedt jarenlang Flip Koudstaal op als Vlaardings correspondent. Hij is raadslid voor de CPN. Zijn krant is volgens een opgave aan de Centrale Perszuiveringscommissie in september 1945 met 341.000 abonnees de tweede krant van Nederland. *Het Vrije Volk* heeft dan een oplage van 362.000 en de andere twee oudverzetskranten *Het Parool* en *Trouw* respectievelijk 324.000 en 312.650. De na 1948 heersende anti-communistenhouding leidde tot een snelle oplagedaling van *De Waarheid* tot om, nabij en zelfs onder de 10.000 in heel Nederland. In april 1990 viel het doek bij minder dan 7.000 abonnees.
In Vlaardingen verscheen tijdens de bezetting ook '*Ick Waeck*', een voortzetting van '*Het Vrije Woord*', dat medio 1942 Gelijn Werner begint met Tiny Huis en Matthijs C. Poelse. Na een halfjaar komen hier A. Egberts, H. van Houwelingen en H. Werner bij. Het is een gereformeerde redactie, die sterk de nadruk legt op geloofsbeginselen. Gn. Werner en A. Egberts krijgen de redactie in handen van de *Nieuwe Vlaardingsche Courant* als die onder eigen naam terugkeert in november 1945. Ze vertrekken weer in 1948. (Zie ook 'De krant van Dorsman').

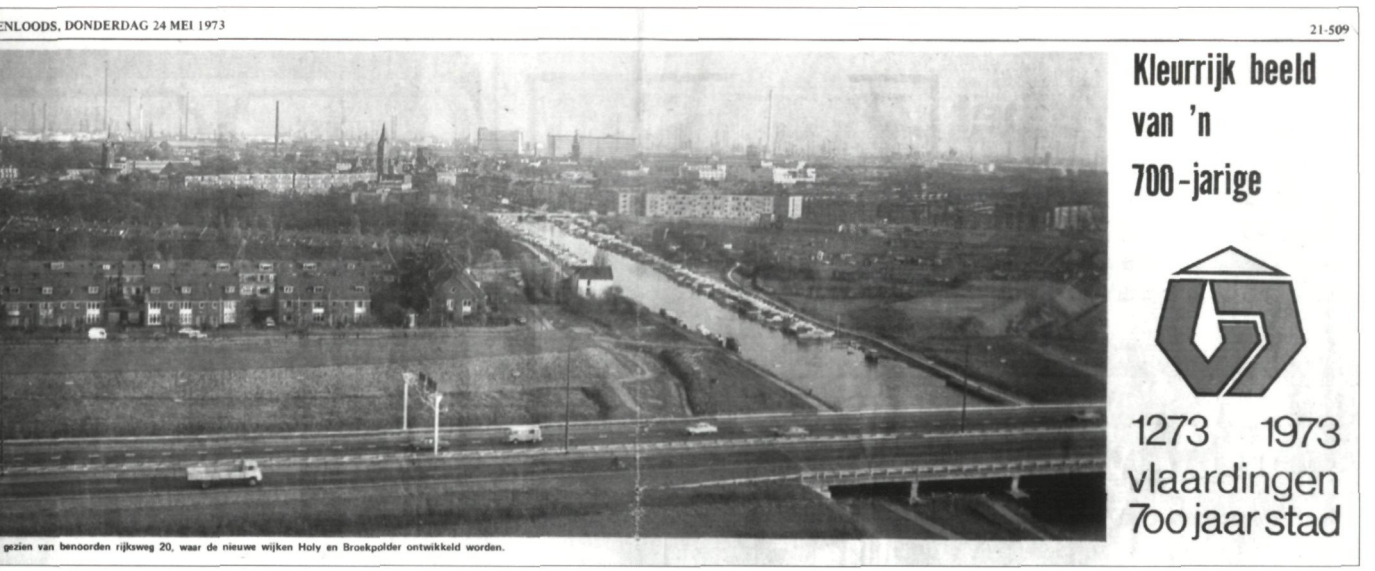

DRUKKERS DRAMMEN DOOR

De Vlaardingse krantendrukkers hebben jaren gebruik gemaakt van hoogdruk-, boeken- of snelpersen. Pas in 1962 schakelt de moderniserende drukkerij Dorsman & Odé over op een rotatiepers, wat zoals elders Thijs van Santen vertelt, geen succes was. Het apparaat was tweedehands gekocht in Limburg.
De grote drukkerijen, die kranten op hun rotatiepersen draaien, oriënteren zich in die tijd op verdergaande moderniseringen. Offsetdruk, waarbij de zware loden letters en matrijzen vervangen zijn door koperen fotoplaten, rukt op. *De Winschoter Courant* is in 1968 de eerste drukker die een dagblad op deze wijze vervaardigt. Binnen enkele jaren volgen meer drukkers het voorbeeld uit het noorden. De snelle produktie en het fraaie kleurgebruik maken de nieuwe techniek aantrekkelijk voor krantenmakers.
Het snelgroeiende huis-aan-huisblad *De Havenloods* is de eerste in de Rotterdamse regio die ervoor kiest. Het *Rotterdamsch Nieuwsblad* kan de drukorder niet meer aan en *De Havenloods* vormt een eigen technische afdeling voor pagina- en advertentieopmaak. Na een experiment met een Goudse editie (*Holland Silhouet*) komt vanaf maart 1970 de gehele oplage (bijna 300.000) van de offsetpers van Vlasveld aan de Waalhaven. In Vlaardingen kunnen advertentieverkopers als Dick Haddeman, Antonio Acamporra en Ton Hoeksema de plaatselijke middenstand tegen betaalbare prijzen kleurenpagina's aanbieden.

Full-colour is in dit jaarboek niet gebruikt maar op 24 mei 1973 wel in De Havenloods. Hier (in zwart-wit) de bovenstrook van de fotopagina 'Kleurig Vlaardingen 700' van Dick Hogerwerf jr (foto's) en Ben van Haren (samenstelling). (CSV)

De redactie, die aarzelend begon met het gebruik van steunkleur, voert al snel een wekelijkse kleurenfoto op de donderdagse voorpagina in. Als in 1973 Vlaardingen 700 jaar wordt gevierd, kan ik bijvoorbeeld op een full-colour-pagina met fotograaf Dick Hogerwerf een kleurrijk beeld van de stad geven. Het in die tijd overgenomen Amsterdamse huis-aan-huisblad *Aspekt* baart opzien met een wekelijks stadspanorama over de volle breedte van de voorpagina.
Wegener's Couranten Concern uit Apeldoorn, dat sinds jaar en dag op de linker Maasoever weekblad *Het Zuiden* uitgeeft, gaat in die jaren onder leiding van de nieuwe topman G. Spanhaak op overnamepad met het geld dat een beursgang van het familiebedrijf in 1969 opleverde. Er komt een samenwerking met *De Havenloods*, die na zijn succes wordt bedreigd met aanslagen van fiscus en een subsidiestop voor Stichting Jeugdhaven en wordt ondergebracht in een NV. De gezamenlijke dinsdaguitgave, op moderne wijze opgemaakt, maar via paginamatrijzen gedrukt op de oude rotatiepersen van Wegener in Apeldoorn, steekt qua omvang en presentatie schril af bij het donderdagprodukt en wordt een blok aan het been voor *De Havenloods*, waar op bezuinigingen en zelfs ontslagen wordt gebroed. Uiteindelijk maakt Stichting Jeugdhaven haar aandelen ten gelde door ze in december 1971 voor slechts 650.000 gulden te verkopen aan Wegener, dat in 1973 zijn greep op *De Havenloods* vergroot en plannen voor redactionele samenvoeging met *Het Zuiden* en wijziging van het drukproces bekendmaakt.
Directeur Wim van de Giessen is al vertrokken en hoofdredacteur Anne Hoeksema ziet het in 1973 ook niet meer zitten. De redactie treedt in overleg met Spanhaak, maar krijgt ondanks overlegbeloftes in 1974 plots te maken met een uit de Betuwe afkomstige commercieel ingesteld publicist als gedropte parttime hoofdredacteur en met steeds meer directe bemoeienis van de bij de Gouden Gids opgeleide Peter Appeldoorn, directeur van de nieuwgevormde divisie huis-aan-huisbladen van Wegener. Zo wordt beslist dat *De Havenloods* themapagina's moet gaan maken voor auto's, woninginrichting, mode, moederdag, toerisme etc., gericht op advertentiestromen. Veel personeel zoekt een andere baan als ook op technisch gebied steeds meer moet worden ingeleverd. Het drukcontract met Vlasveld wordt opgezegd, dus wordt de moderne offsetpers verlaten om bij Wegener of NDU weer op de oudere hoogdruk over te schakelen. Het baanbrekend verschijnen in kleurendruk van *De Havenloods* wordt voor jaren geschrapt.

NDU

De Nederlandse Dagblad Unie, ontstaan uit de na de oorlog bijna alle Rotterdamse kranten drukkende NRC-techniek, breidt onder leiding van W. Pluygers sterk uit. Haar nieuw op de krantenmarkt gezette *Algemeen Dagblad* groeit als kool. De overname van Vlasveld brengt offsetrotatie het NDU-huis binnen en daar krijgen ze ook de smaak te pakken van die nieuwe techniek, met snelle en ruime kleurenmogelijkheden. In Vlaardingen koopt NDU de *Nieuwe Vlaardingsche Courant* weg voor de neus van Sijthoff, dat in Rijswijk een nieuwe (niet-offset) drukfabriek laat bouwen. Die NVC is natuurlijk maar peanuts in krantenland, maar de overname en serieuze poging tot afzetvergroting weerspiegelt wel de dadendrang van de Rotterdamse drukker. Hoe meer die dure machines draaien, des te groter het rendement. Een hele vette drukorder sleept Pluygers in 1971 binnen als hij *Het Vrije Volk* voor de helft in eigendom krijgt en de persen voortaan tussen het draaien van het AD (met de bijbladen *Vaderland*, *Dordtenaar* en *Rijn & Gouwe*) en NRC nog zo'n 160.000 exemplaren HVV kunnen afleveren.
Omstreeks 1977 bestelt de NDU drie grote offsetpersen, waarvan de levertijd ongeveer drie jaar is. Wegener, aan wie de NDU in 1975 de NVC overdoet, werkt nog lang met oude persen, tot het een modern drukpark in Houten laat bouwen.
Met de vorming van de Avondbladen Combinatie Rotterdam en vervolgens de fusie van het *Rotterdams Nieuwsblad* en *Het Vrije Volk* in het *Rotterdams Dagblad* schuift Sijthoff aan tafel bij de Dagbladunie en Perscombinatie. Opnieuw drammen de drukkers afspraken door die niet in het belang van de krant zijn, maar louter gericht op ieders eigen druk- en bijbehorende technische capaciteit. In de eerste jaren is het *Rotterdams Dagblad* gedwongen via Den Haag pagina's voor produktie in de Rotterdamse Waalhaven af te leveren. Wegener neemt in de negentiger jaren Sijthoff over en denkt daarmee ook een aandeel in het RD te verwerven, maar dat gaat niet door, omdat oude bepalingen luiden dat HVV/ACR/RD-aandelen eerst aan de andere eigenaren moeten worden aangeboden. Wegener grijpt mis en PCM gaat uiteindelijk zelfs met de gehele Dagblad Unie, inclusief moderne drukfabriek strijken, als Reed Elsevier (dan eigenaar van de Dagbladunie) zijn krantenactiviteiten van de hand doet.

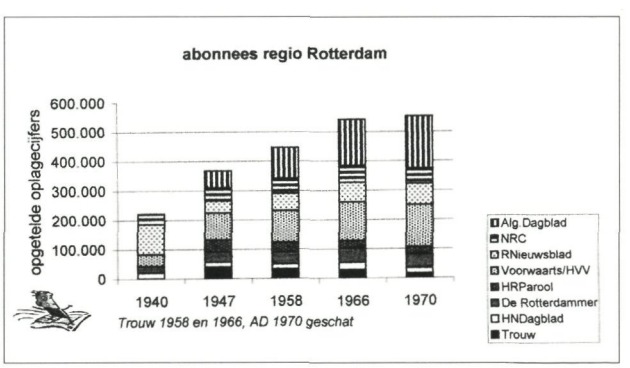

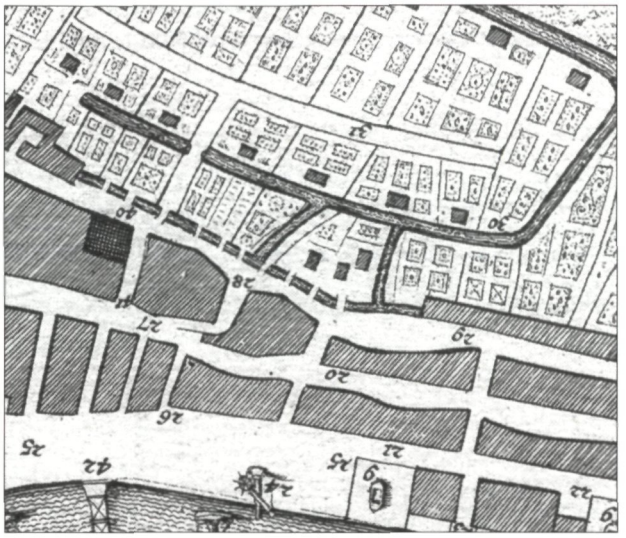

Het 'lokaal voor de drukkerij, annex de Bokkinghang, met daarbij behorende huizen aan Den Agterweg', waarvoor Belinfante in 1804 huur betaalt aan de stad, is vrijwel zeker '1/3 part van een huis met erf, in gebruik als bokkingrokerij' uit de boedel van Annetje van Letten. Pand nr.96 in wijk C, met als belendingen Jan de Willigen (N), sloot (Z), Achterweg (O) en 'den Brouwer' (W), in augustus 1804 door Laurens de Neeff gekocht. Een vergelijking van plattegronden van voor en na 1804 geeft de plek aan waar jarenlang de Nieuwe Vlaardingsche Courant is gemaakt, nu in gebruik als Roththeater.
Linksboven een detail van de kaart van Balthasar Florisz van Berckenrode uit 1632. Dijk (3, Hoogstraat) en lager gelegen Pad zijn al (± 1553) verbonden door de stenen trap (later Eerste Trapsteeg) van brouwer Harmen Heijndricsz.
Rechtsboven een, voor de juiste vergelijking ondersteboven afgedrukt, stukje van de gedetailleerde kaart, die Johannes Gaillard uitgaf in 1772. Tussen de nummers 28 ('t Pad) en 29 (Agterweg) staan drie bouwsels omgeven door uitlopers van de Brouwersloot (30), die uitkomt op de Biersloot (32). Aan de westzijde van de Agterweg een langgerekte bebouwing. De lijnbaan van Piet Meijer?
Onder de kaart van wijk C uit 1847, met een pijl bij pand 96. De Brouwersloot is verdwenen, maar de Biersloot nog niet gedempt. In 1903 sneuvelen de oude lijnbaan en Brouwerssteeg voor de nieuwbouw van Dorsman & Odé.

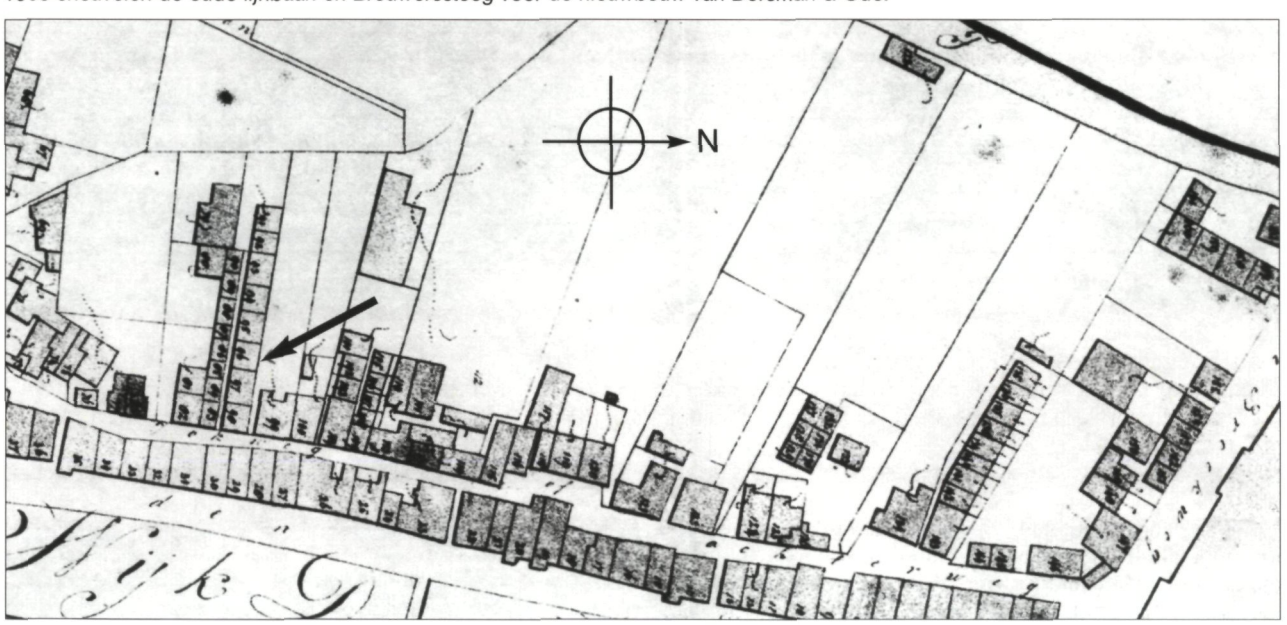

ALLE BURELEN TUSSEN BIERSLOOT EN HAVEN

Een echte krantenboulevard met verschillende redactiekantoren naast elkaar, zoals Fleetstreet in Londen, heeft Vlaardingen nooit gehad. Met een beetje fantasie mag echter een ruim genomen Hoogstraat best zo beschouwd worden. Uit de in dit boek beschreven twee eeuwen Vlaardingse persgeschiedenis blijken alle plaatselijke redactieburelen tussen Oude Haven en (Gedempte) Biersloot te liggen. In zijn beginjaren (1920) huurde de Voorwaarts weliswaar een lokaal in het Volksgebouw aan de Schiedamseweg, maar toen na lang pleiten van de Vlaardingse SDAP-top in 1935 eindelijk de eigen editie in de vorm van het *Vlaardings Volksdagblad* verscheen, werd de redactie met alle andere toebehoren van de Arbeiderspers aan de Westhavenplaats 20 gehuisvest.
Het begon al in 1804 met de eerste *Vlaardingsche Courant*. In de overeenkomst die Jacob Belinfante eind 1803 sloot met de Raad van Vlaardingen, geeft 'Conditie 6' als financiële verplichting aan: *„Voor het aangeschafte lokaal voor de drukkerij, annex ene Bokkinghang, met daarbij behorende huizen aan Den Agterweg, betalen 225,- per jaar, te betalen per kwartaal, ten bate van de eigenaar de nodige promisse bij wijze van huurcedille, blijvende alleen de Bokkinghang met overpad."*
De huursom van 225 gulden is als ontvangst terug te vinden in de Rekening van de Thesauriers. Volledige zekerheid of en zo ja, waar precies in Vlaardingen de eerste plaatselijke uitgave gedrukt is, heb ik niet kunnen vinden. Toch durf ik aan te nemen dat het is gebeurd op de plek waar decennia lang de *Nieuwe Vlaardingsche Courant* van de pers van Dorsman & Odé is gerold. Het uit 1903 daterende pandje in de Kuipershof, dat nu in gebruik is als Roththeater.
Publikaties van oud-archivaris M.C. Sigal geven hierover geen duidelijkheid, scheppen zelfs enige verwarring. Hij geeft in 1920 in zijn artikel over 'De oudste Vlaardingsche Courant' een onvolledige interpretatie van artikel 6 van het consent uit 1803. Tevens benadrukt hij hierin de discussie over en onderzoeken van de Haagse gemeenteraad en het Staatsbewind der Bataafsche Republiek naar geruchten, dat Belinfante zijn krant in 's-Gravenhage zou drukken. Hij citeert uit een verklaring van de jonge uitgever, gedaan tegenover de Kamer van Politie in 's-Gravenhage, dat in afwachting van het gereedkomen van zijn drukkerij in Vlaardingen, hij de krant laat drukken bij J. Hendriksen in Rotterdam. Verder citeert hij de Raad van Vlaardingen, dat de krant zeker in deze gemeente gedrukt wordt, uit een antwoord aan het staatsbewind van 21 januari 1804.
In zijn uitgave nr. 7 van 16 januari publiceert Belinfante zelf op de voorpagina ook een 'berigt' dat de krant werkelijk in Vlaardingen is en ook verder zal worden gedrukt.
Gezien het eigen geldelijke belang van de gemeente en Belinfante zouden dit leugentjes om bestwil kunnen zijn, om de Haagse pottenkijkers te misleiden. Sigal gaat hier niet op in en vergroot de onduidelijkheid door in een latere publikatie over drukkerijen in Vlaardingen Belinfante in het geheel niet te noemen.
In vele na 16 januari 1804 verschenen exemplaren van de *Vlaardingsche Courant* komt echter wel de naam 'Belinfante Couranten en Boekdrukkerij te Vlaardingen' regelmatig voor, ook in advertenties over pas uitgekomen boeken. Het staat eveneens in enkele nog in het Stadsarchief aanwezige, in opdracht van de gemeente gedrukte boekjes. In andere stukken van het stadsbestuur wordt Belinfante ook vaak 'stadsdrukker' genoemd. Daarnaast heb ik geen publikatie kunnen vinden, die over zo'n grootschalige misleiding rept.

Bokkinghang

Dat is natuurlijk aardig, maar het bood me toch te weinig zekerheid. De opmerking 'het aangeschafte lokaal voor de drukkerij, annex de Bokkinghang, met daarbij behorende huizen aan Den Agterweg' heb ik toen als leidraad genomen om te bladeren in de klapper op de Transportregisters van die tijd. Ik kwam terecht bij deel 89, folio 193, waarin staat: '1/3 part van een huis met erf, in gebruik als bokkingrokerij' aan de westzijde van de Achterweg, met als belendingen Jan de Willigen (N), sloot (Z), Achterweg (O) en 'den Brouwer' (W), gekocht in augustus 1804 door Laurens de Neeff uit de nalatenschap van Annetje van Letten. Een vergelijking van plattegronden van voor en na 1804 brachten me op het idee, dat het weleens de plek zou kunnen zijn waar jarenlang de *Nieuwe Vlaardingsche Courant* is gemaakt.
De zoekpartij naar de eerste Vlaardingse krantendrukkerij boeide me zeer, maar ging mij teveel tijd kosten en daarom maakte ik gaarne gebruik van het aanbod van Erika Verloop (hoofd studiezaal Stadsarchief) om haar met concrete vragen te voeden voor een zoektocht. Het leverde allereerst de antwoorden op over financieel verkeer tussen de beide contractpartijen, Belinfante en de gemeente. Op mijn vraag 'Welke lokalen huurde Belinfante tot 1 november 1804? En van wie?' kwam na enig onderzoek van haar het antwoord, dat het stadsbestuur vrijwel zeker een lokaal aan 'Den Agterweg' aan Jacob Belinfante verhuurde en dat dit vrijwel zeker het huis nr. 96 in wijk C was.
Het maakt in 1826 deel uit van de nalatenschap van Laurens de Neeff, die het in 1804 had gekocht bij een boedelverkoop. Zij had dit ontdekt in notulen van vergaderingen van de Raad van Vlaardingen, waarin was beslist over een onder toezichtstelling van Annetje van Letten, de weduwe van Cornelis van Rossen. Van gemeentelijke zijde was beslag gelegd op haar eigendom en aan de gemachtigden goedkeuring verleend het pand te 'bonifice-

ren', dus ten gelde te maken. In de transportakte van 8 augustus 1804 is sprake van verkoop door curatoren in de 'insolvente boedel' in plaats van 'nalatenschap', zoals de klapper aangeeft.
Met deze bevindingen van Erika zag ik mijn vermoeden over de plek van de drukkerij bevestigd.

Hoogstraat

Ary Dorsman breidt dus in 1903 op die plek zijn bedrijf uit in, wat dan 't Achterom wordt genoemd. Op het terrein van 'de oude lijnbaan van Meijer' bouwen ze de nieuwe Handelsdrukkerij, waarbij 'de Brouwerssteeg sneuvelt'. Het is op nog geen vijf meter van de achterdeur van zijn in 1883 gebouwde pand met op Hoogstraat 158 achter een chique pui met spiegelruiten de winkel en het kantoor, waarboven het woonhuis met nr. 160 en waaronder de drukkerij met toegang aan 't Achterom. In 1873 was hij de *Nieuwe Vlaardingsche Courant* ook begonnen aan de Hoogstraat, op nummer 146.
Als de Nederlandse Dagbladunie (NDU) de NVC overneemt, worden ook AD, NRC en even daarna tevens HVV vanuit Hoogstraat 158/Achterom gedistribueerd. De NVC-redactie gaat tijdelijk naar een opgeknapt historisch pandje aan de Westhavenplaats 4, maar deelt in 1975 de bovenverdieping aan de Hoogstraat met de redactie van de na een jaar afwezigheid teruggekeerde Vlaardingse editie van *Het Vrije Volk*.
De Verbindingsweg (later Korte Hoogstraat genoemd) deelt in 1935 de Hoogstraat in tweeën. Voor die doorbraak moet ondermeer modemagazijn De Gunst van de gezusters Zandvliet wijken. Ze verhuizen naar Hoogstraat 117 in het gedeelte, dat sinds een paar decennia Oude Hoogstraat wordt genoemd. De dames laten de boel grondig verbouwen en voegen de verschillende pandjes samen, die in de loop van de tijd op de lap grond tussen Hoogstraat en Havenstraat zijn neergezet.
Het gaat om opstallen van waaruit *De Maasbode* van Roelants/Kanngiesser in 1853 en de *Vlaardingsche Courant* van Brückwilder van 1869 tot 1901 zijn verspreid en waar daarvoor gemeentesecretaris Reinier Kikkert zijn winkel en bibliotheek had. In 1901 is een beschrijving van de gehele bebouwing gemaakt ten behoeve van de openbare verkoping na de dood van Jacob Brückwilder. „Drukkerij, binderij, zolder, vliering, kamertje papierzolder, bovenvoorkamer, enveloppen- en papierkamer, portaal, achterkamer, winkel en kantoor," geeft de lijst dan aan voor Hoogstraat 117. In 1940 koopt de gemeente het pand van de gezusters Zandvliet met de bedoeling het later voor de modernisering en ontsluiting van het centrum te slopen. Dat zogenaamde 'KOM'plan blijft in de kast liggen en in 1970 neemt de huurder Van Breukhoven van de FreeRecordshop het over, die het in 1985 afstoot aan de huidige eigenaar.
In hetzelfde Oude Hoogstraatdeel, maar aan de westzijde, opent *De Havenloods* in 1970 zijn kantoor Vlaardingen op nummer 122. Het is een vroegere bakkerswinkel, met daarboven een woning en eronder de bakkerij, die vanuit de Achterstraat bereikbaar is. Vòòr de krant gebruikte papier- en kantoormachinewinkelier Kopa het pand. Na een paar jaar richt *De Havenloods* de benedenverdieping in als redactielokaal. Het pand komt na samenvoeging van *De Havenloods* en *Groot Vlaardingen* leeg. Enkele jaren geleden kocht loodgieter Ron van Uffelen het en herstelde het in oude glorie.
Echt aan de Hoogstraat, op nummer 212, nabij De Zeeman, zit rond de vorige eeuwwisseling, behalve Brückwilder en Dorsman, ook Arend van der Meijden met zijn kranten *De Vlaardinger* en *Handels & Woninggids*. Volgens een ontwerp van architect Wapenaar is het pand recent verbouwd tot 'moderne woning boven een winkel'

Het oorspronkelijke Dorsmanpand aan de Hoogstraat 158 komt omstreeks 1970 in handen van de Nederlandse Dagbladunie. Deze uitgever van het Algemeen Dagblad en de kort daarvoor met het Amsterdamse Algemeen Handelsblad gefuseerde Nieuwe Rotterdamse Courant, wordt in 1971 mede-eigenaar en drukker van Het Vrije Volk. Een grote lichtbak maakt dat snel duidelijk bij het kantoor van de Nieuwe Vlaardingse Courant, waarin na 1974 ook de editieredactie van Het Vrije Volk trekt. (CSV)

achter een nieuwe pui waarop het jaartal 2002 in koper is aangebracht. Al eerder, in 1957, was het verbouwd.

Langs de haven

Het *Rotterdamsch Nieuwsblad/Vlaardings Dagblad* heeft altijd in de buurt van de Visbank gezeten. Ongeveer dertig jaar aan de Smalle Havenstraat 1, een paar jaar op de Blokmakersplaats en tot voorbij de fusie met *Het Vrije Volk* in 1991 aan de Brede Havenstraat in de vroegere snoepwinkel van C. Jamin.

Het na de fusie als enig regionaal dagblad in Vlaardingen overgebleven *Rotterdams Dagblad* start daar ook in april 1991 zijn Waterwegeditie, maar verhuist in juni 1992 naar de bovenverdieping van het kantorenpand 18 t/m 23 aan de Westhavenplaats, een plek met krantenhistorie. Op de begane grond van dit pand vestigde zich in 1970 het *Vlaardings Dagblad*, maar dat is niet het enige. De krantenhistorie van die plek gaat veel verder terug, want in 1935 opent het *Vlaardings Volksdagblad*, een uitgave van de Dagbladpers Voorwaarts, zijn bureau in het pand Westhavenplaats 20. Op 9 april 1941 meldt de *Nieuwe Vlaardingsche Courant*, dat Foto Boer het leegstaande pand, tegenover de brug, heeft overgenomen. Bij de doorbraak ten behoeve van het Liesveldviaduct omstreeks eind vijftiger jaren wordt het oude pand met vele andere gesloopt. Het huisnummer keert terug in 1970 bij het gereedkomen van de nu nog bestaande kantorenflat. De editieredactie van het Rotterdams Dagblad verlaat in 1997 Vlaardingen en gaat naar Schiedam.

Het bureau van De Rotterdammer Smalle Havenstraat 11, hoek Vleersteeg. (CSV)

Het Vrije Volk komt na de bevrijding als opvolger van *Voorwaarts/Vlaardings Volksdagblad* in de rode familie van de Arbeiderspers. Aan de Dayer, hoek Wijnstraat, komen een AP-winkel en op de bovenverdieping een redactiebureau. De man, want vrouwen zijn er niet geweest, die de eenmanspost bezet, krijgt er ook een nauwe slaap/woonruimte. Vic de Kruijf, de laatste in dat rijtje, heeft er met zijn vrouw gewoond. Na de opheffing van de winkel van de Arbeiderspers krijgt de inmiddels uitgebreide redactie de benedenverdieping ter beschikking. Het pand is verkocht in 1972 bij de afschaffing van de editie, die binnen enkele weken gedeeltelijk en per 1 januari 1975 volledig is teruggedraaid. Zijn wekelijkse Vlaardingse identiteitspagina maakt Jan Booister van 1972 tot en met 1974 in het klokgevelpandje Westhavenplaats 4, dat in 1976 met de restauratiepenning wordt bekroond. In 1975 herstart ik, met Jan van der Ven als parttimer, de Vlaardingse HVV-editie vanuit het oude NVC-pand aan de Hoogstraat, waar veel opvolgers nog werken tot in de loop van de jaren tachtig een concentratie van de redactie voor de edities Vlaardingen en Schiedam plaatsvindt.

Het christelijke dagblad *De Rotterdammer* heeft tientallen jaren een vestiging in de Smalle Havenstraat. Tot aan de fusie met *Trouw* in 1974 blijft op nummer 11, hoek Vleersteeg het winkeltje dienst doen als redactielokaal en uitdeelpost.

Groot Vlaardingen is thans nog maar de enige krant met een redactievestiging in Vlaardingen. Een nieuwe zelfs. Na 35 jaar heeft het blad zijn kantoor langs de Oude Haven, aan de Westhavenkade, in 2002 verruild voor een deel van het winkel/kantorengebouw aan de Fransenstraat, dat na verbouwing van het vroegere CJV-zalencomplex Triangel is ontstaan.

Net nog tussen Biersloot en Oude Haven.

OP DE GRENS

MIN OF MEER EEN COLUMN

Voor de start van het Rotterdams Dagblad deed ik mijn tegen z'n zin tot chef Waterwegredactie gebombardeerde collega Jan Booister het voorstel om mijn, in 1990 in de zaterdagedities Vlaardingen en Schiedam van Het Vrije Volk gestarte wekelijkse mijmerrubriek 'Op de Grens' te vervolgen in de fusiekrant. Hij reageerde niet enthousiast. Het ontbreken van een zaterdagse editiepagina, een overvloed aan nieuwsberichten en de gebruikelijke lengte noemde hij als belemmeringen.

Na een bijtankverlof sloot ik me eind april 1991 aan bij de nog steeds niet op de beoogde sterkte zijnde Waterwegredactie in het oude RN-kantoor aan de Brede Havenstraat. Ik deponeerde over de elektronische weg een persoonlijk getint tekstje in het redactiesysteem. Het ging over een trotse vrijwilliger, die had meegewerkt aan de pas met veel tamtam en bobo's in gebruik genomen nieuwbouw van kleedkamers en tribune bij Deltasport. Op dat moment is mijn 'column' op de binnenpagina van het regiokatern van het Rotterdams Dagblad geboren.

Andere geboortes waren mijn onderwerp sinds november van dat eerste verschijningsjaar toen ons oudste kleinkind me opa had gemaakt. In dat stukje verwerkte ik naast mijn blijde gevoelens ook kritiek op kulbezwaren tegen het plaatsen van John Körmelings tekst 'De negende van Oma' op de zogenaamde seniorenflat aan de Waalstraat. In tien jaar heb ik zo op vrijdagen de komst van zes van mijn kleinkinderen gemeld. Als een telkens weer bijzondere, persoonlijke ervaring in een algemeen kader.

Toen in april 1997 mijn tweede kleinzoon in mijn armen had gelegen, een grootheid van gewicht met de achternaam Klein, legde ik uit: "Traditioneel schrijf ik op deze plek over wat als kleine zaken wordt bestempeld, de nieuwskolommen niet haalt maar voor veel mensen herkenbaar en voor sommige zelfs heel belangrijk en dus groot is. Ik maak u deelgenoot van persoonlijke blijdschap of burgerlijke ergernissen, waarbij ik me beperk uit waardering voor andere betrokkenen. Kleine nieuwtjes met een persoonlijke noot gun ik u graag. Mijn column kan wel gaan over volgens bovenstaande norm als groot aangemerkt nieuws, maar dan moet ik met genoegen de kleinheid ervan kunnen benadrukken. Vaak is daarvoor het plaatsen in historisch perspectief voldoende."

Geleid door succescijfers in lezersonderzoek voor het 'tweekoloms grijsje' op de vrijdagpagina van de Waterwegeditie volgden bijdragen van andere 'columnisten' op andere dagen. Meer aanbod van tekst voor de eindredactie en meer variatie voor de lezer, maar minder keuze aan onderwerpen voor de schrijvers betekent het. Mijn animo verminderde, want het moet wel ergens over gaan en geen repeterende breuk worden. Op nadrukkelijk verzoek van de toenmalige chef Waterweg Jan Rozendaal ben ik nog lange tijd wekelijks doorgegaan, maar vanaf 1999 heb ik de frequentie aanzienlijk verlaagd.

Cursiefjes, zoals ze naar hun lettertype genoemd zijn tot in de moderne techniek rastergebruik een fluitje van een cent werd, bestaan overigens al vele jaren. Op de Vlaardingse pagina's van Het Vrije Volk liet Argus, onder welke naam in de loop der jaren verschillende journalisten werkten, zijn licht over vele zaken schijnen. De Nieuwe Vlaardingse Courant had een Hofnar of rijmelarij van Nacky N. Mulder op de voorpagina en Groot Vlaardingen dankt zijn uiteindelijke overwinning op de NVC waarschijnlijk meer aan de uit het stadhuis klappende Klaas Vlaring dan aan haar prijsvechten. Het Rotterdamsch Parool had een cursiefje van Visbankhouder, inclusief de tekening van een haring op een bankje, waarvoor ikzelf in 1961 en 1962 verschillende bijdragen heb geleverd.

De modernisering van de sportjournalistiek, onder leiding van Frans Nypels (later HP/De Tijd en uiteindelijk Haarlems Dagblad), maakte ik in de jaren daarna mee bij Het Nieuwe Dagblad. Naast allerlei verslagen schreef ik onder eigen naam een overwegend kritische Sporttorenkijker. Een keer ben ik hiervoor door een boze lezer op mijn gezicht geslagen. Het verschuilen achter een pseudoniem was voorbij. Het vermelden van de naam van de schrijver/nieuwsbrenger/kritikast onder of boven de tekst was inmiddels regel. Onder invloed van de groeiende 'beeldreligie' is daar later ook het portret nog bij gekomen.

De persoonlijke touch is al eeuwenlang in krantenkolommen te vinden, maar elke (leef)tijd heeft zijn eigen kenmerken. Zo vind ik het bijvoorbeeld a-journalistiek als dezelfde columnist op verschillende plekken, zoal in hetzelfde medium maar zelfs in verschillende organen, op hetzelfde aambeeld blijft hameren. Variatie van onderwerp en verkondigers vind ik beter voor een pluriforme pers. Ik hou niet van dubbel schrijven. Niet in de kroeg, niet in de krant. Evenmin van dubbele petten. Wie iets organiseert moet niet zelf een waardeoordeel geven. Niet vooraf, niet achteraf. Anderen denken daar ruimer over.

Een columnist geniet het voorrecht om persoonlijke ervaringen via drukwerk voor de historie vast te leggen. Zo stelde, toen wethouder, Ton van der Steen met een voorstel om de oude 'blomfabriek' van Dusseldorp te slopen mij in

september 1993 in staat in het Rotterdams Dagblad over mijn journalistieke start te schrijven Een citaat: "De Pelmolen mag niet gesloopt worden, vind ik. Vooral omdat het zo'n waarde als industrie-monument heeft, maar ook omdat ik er persoonlijk zo'n zoete herinnering aan heb. Een brand in dit gebouw, in 1957, wakkerde bij mij het journalistieke vuur aan. Als jongste bediende werkend bij de haringrederij Van Toor, recht tegenover De Pelmolen, aan de Oosthavenkade was ik getuige van deze grote brand. Ik raakte direct betrokken bij de berichtgeving die hierover snel door het gehele land ging. Op dat rederijkantoor werkte namelijk ook Dirk van der Ende, een zeer actief Vlaardinger, die correspondent was van het ANP, NRC en het Algemeen Dagblad. Door hem aangestoken schreef ik toen in mijn vrije tijd zelf al een jaar regelmatig stukjes voor de plaatselijke redacties van Het Rotterdamsch Parool, de Nieuwe Vlaardingsche Courant (toen nog een zelfstandig nieuwsblad met abonnees) en het Rotterdamsch Nieuwsblad. Logisch dus, dat toen ik bij het uitzwaaien van de legendarische schipper Leen Rog en zijn bemanning van de VL 83 'Cornelis' op 3 september 1957 de vanaf de start van de fabriek gevreesde stofexplosie hoorde en vlammen uit het dak zag slaan, ik via de telefoon die redacties op de hoogte bracht. Mijn journalistieke bloed, dat toen pas echt begon te vloeien, zou in deze moderne tijd direct vragen om een kleurenfoto."
Ja, veel is er veranderd in al die jaren. Ik heb weleens de indruk dat beeld en techniek redacties meer bezighouden dan de inhoud van hun teksten. En dat vind ik jammer. Vooral omdat de groei van het aantal communicatie- en vervoermiddelen de mogelijkheden heeft vergroot om zelf nieuws op te sporen of persberichten en andere informatie te controleren.
Om de snelle wijzigingen in de afgelopen decennia te duiden herinner ik aan mijn beginperiode.
Op de fiets bracht ik in 1956 mijn op een oude schrijfmachine, met losse letter 'B', getikte verslag bij de plaatselijke redacteuren Piet Smit (RN, Insulindestraat) en Jan de Kluyver (HRP, Oosthavenkade) of correspondenten Leen Post (Trouw, Leliestraat) en Piet Halkes (HND, Prins Bernhardlaan) thuis. Mijn ouders kregen pas twintig jaar later telefoon. Via Scheveningen Radio feliciteerde ik mijn moeder telegrafisch met haar verjaardag in 1957 toen ik als 'onze speciale verslaggever aan boord van de VL 83' dagelijks de vordering van de Haringrace beschreef. Aan boord van de VL 199 was Pleun Reedijk van de Nieuwe Vlaardingsche Courant, voor wie ik in die jaren wekelijkse 'Haringoverzichten' maakte.
Binnen tien jaar had ik, inmiddels getrouwd en zelfstandig wonend, thuis telefoon (vier cijfers), een auto maar ook een stapel enveloppes met speciale plakzegels voor een 'pers-treinbrief'. Daarin kon kopij afgeleverd worden op het NS-station, waarna de conducteur zorgde dat die brief met de trein reisde naar het aangegeven station van bestemming, waar een koerier van de krant haar ophaalde. Natuurlijk ging dat weleens mis. Dan werd ik 's nachts uit bed gebeld met de vraag waar de kopij bleef en kwam een taxi langs om de uit voorzorg gemaakte doorslagen (kopie) op te halen. Soms was de oorspronkelijke kopij dan al via een omweg alsnog op de redactie beland, maar er zijn ook treinbrieven zoek geraakt.
In 1964 kreeg ik van Het Nieuwe Dagblad een eigen koerier toegewezen in de persoon van een in de Vlaardingse Borneostraat wonende corrector van die krant. Bij deze meneer Van Rossum kon ik tot 's ochtends zes uur mijn kopij in de bus stoppen. Hij nam ze mee als hij naar zijn werk ging. In de tweede helft van de jaren zestig volgde het doorbellen van stukken naar berichtendiensten, waar snel tikkende dames de op magneetbandjes ingesproken tekst uitwerkten. Of ik bracht het zelf met mijn auto naar redactiekantoren in Rotterdam.
Na 1970 had ik redactiekantoren op de Hoogstraat (eerst voor De Havenloods en daarna voor Het Vrije Volk) beschikbaar met regelmatige koeriers. In 1985 schakelde Het Vrije Volk over op digitale tekstverwerking en kort daarna stond de elektronische snelweg open om van huis uit teksten naar het redactiesysteem te transporteren.
Tenslotte nog een actualisatie van mijn opmerking over geboortes. Op 27 april 2002, exact op het kwartier 39 jaar nadat mijn vrouw Thea en ik ons eerste kind kregen, kwam Kiki Zandwijk, onze vierde kleindochter, ter wereld. En daarmee is de koek nog niet op, want in de maand van verschijning van dit jaarboek 2002 verwacht onze jongste een kleine Gouka, haar eerste kind, ons achtste kleinkind. Daar zal ik dan weer een column over schrijven, net als in april puur persoonlijk, zonder algemeen kader.

BEN VAN HAREN